הלכה · משנה תורה · מפרשים · הר המוריה · ספר עבודה

הר המוריה על משנה תורה, הלכות כלי המקדש והעובדין בו

רבי מאיר יונה ברנצקי

ספריית אור ברסלב · or-breslev.co.il

הר המוריה על משנה תורה, הלכות כלי המקדש והעובדין בו

רבי מאיר יונה ברנצקי

מקור הטקסט: ספריא · רישיון: לפי המהדורה: נחלת הכלל או Creative Commons

התכנים שלפניכם נאספו, מוינו, סוננו ונערכו בעמל רב ובמסירות על ידי צוות פרויקט 'אוצריא' (otzaria.org).

לקריאה באתר, עם המפרשים והמקורות ליד כל שורה: https://or-breslev.co.il/library/הר-המוריה-על-משנה-תורה-הלכות-כלי-המקדש-והעובדין-בו/
הקובץ נוצר ב־18 בנובמבר 2026 מגרסה v38-202611162349 של הספרייה.

תוכן העניינים

פרק א 6
הלכה ב 6
הלכה ג 7
הלכה ד 8
הלכה ה 9
הלכה ו 10
הלכה ז 10
הלכה ח 10
הלכה ט 10
הלכה י 10
הלכה יא 12
הלכה יב 15
הלכה יג 16
הלכה יד 17
הלכה טז 18
הלכה יז 18
הלכה יח 19
הלכה יט 20
פרק ב 20
הלכה א 20
הלכה ב 20
הלכה ג 21
הלכה ד 21
הלכה ה 23
הלכה ו 24
הלכה ז 26
הלכה ח 26
הלכה ט 30
הלכה י 30
הלכה יא 31
הלכה יב 31
הלכה יג 31
פרק ג 32
הלכה א 32
הלכה ב 32
הלכה ג 32
הלכה ד 34
הלכה ה 35
הלכה ו 37
הלכה ז 38
הלכה ח 39
הלכה ט 39
הלכה י 40
הלכה יא 40
פרק ד 42
הלכה ב 42
הלכה ג 42
הלכה ד 43
הלכה ה 43
הלכה ו 46
הלכה ז 47
הלכה ח 47
הלכה ט 47
הלכה י 52
הלכה יא 52
הלכה יב 53
הלכה יג 53
הלכה יד 54
הלכה טו 54
הלכה טז 55
הלכה יז 55
הלכה יח 56

הלכה יט 57
הלכה כ 62
הלכה כא 62
הלכה כב 63
פרק ה 63
הלכה א 63
הלכה ב 63
הלכה ג 63
הלכה ד 64
הלכה ה 64
הלכה ו 65
הלכה ז 66
הלכה ח 66
הלכה ט 67
הלכה יא 68
הלכה יב 69
הלכה יג 69
הלכה יד 70
הלכה טו 70
הלכה טז 70
הלכה יז 70
פרק ו 71
הלכה א 71
הלכה ב 71
הלכה ג 71
הלכה ד 71
הלכה ו 73
הלכה ז 73
הלכה ח 73
הלכה ט 76
הלכה י 76
הלכה יא 78
פרק ז 78
הלכה ב 78
הלכה ג 78
הלכה ד 79
הלכה ה 79
הלכה ו 79
הלכה ז 79
הלכה ח 79
הלכה ט 80
הלכה י 80
הלכה יא 81
הלכה יב 83
הלכה יג 84
הלכה יד 84
הלכה טו 84
הלכה טז 84
הלכה יז 85
הלכה יח 85
הלכה יט 85
הלכה כ 85
פרק ח 86
הלכה א 86
הלכה ב 87
הלכה ג 88
הלכה ד 89
הלכה ה 90
הלכה ו 90
הלכה ז 91
הלכה ח 91
הלכה י 91
הלכה יא 92
הלכה יב 95

הלכה יג 97
הלכה יד 97
הלכה טו 98
הלכה טז 99
הלכה יז 100
הלכה יח 100
הלכה יט 100
פרק ט 100
הלכה א 100
הלכה ב 100
הלכה ג 101
הלכה ד 101
הלכה ה 102
הלכה ו 102
הלכה ז 102
הלכה ח 103
הלכה ט 103
הלכה י 104
הלכה יא 104
פרק י 105
הלכה א 105
הלכה ב 105
הלכה ג 105
הלכה ד 106
הלכה ה 106
הלכה ו 107
הלכה ז 107
הלכה ח 108
הלכה ט 108
הלכה י 108
הלכה יא 108
הלכה יב 109
הלכה יג 109

פרק א

הלכה ב

בב' פעמים. ונפק"מ שצריך שתי הכרעות והקב"ה יודע הכרעות (שלא היה שוקל ההכרעות לבד אלא מניחו כמות שהן והקב"ה יודע משקלו רש"י) והא דכתיב בד בבד היינו שלא יניח משקל במשקל וישקול רק בעינן שישקול כל בושם ובושם כנגד הברזל יעו"ש היטיב בכריתות ה' א' והתימה על רבינו שלא הזכיר כל זה ואדרבה בפי' למשניות משמע שלא היה בו הכרע. וצ"ל דס"ל דאביי לא חזר בו ממאי דפשט מבד בבד שלא יהיה בו הכרע והש"ס שקיל וטרי אליבא דרב יהודה ומפרש לה דאיהו דחיק ומוקי לה שלא ישקול משקל במשקל אמנם אביי דהוא בתרא ס"ל כפשוטו וכ"ז דחוק וצ"ע בזה.

ועירב הכל. עי' מרן שהעיר בזה מנין לו לרבינו ששחק כל אחד לבד יעו"ש מש"כ בזה ואולי י"ל גי' רבינו היה שלא יניח משקל במשקל וישחוק. רק כ"א בפ"ע היה שוחק (ואף דבד בבד כתיב בקטורת מ"מ משמע בש"ס דלענין זה שוים ועיין לקמן פ"ב הל' ה' יעו"ש היטיב ובמרן) שוב ראיתי דדברי רבינו יש להם מקום במקרא מפורש לגבי קטורת דהכי כתיב התם ועשית אותה קטורת רוקח מעשה רוקח ממולח טהור קדש ושחקת ממנה הדק. והנה ועשית אותה קטורת רוקח וכו'. היינו ע"כ שישחקם כעפר לדוש דאם לא כן מאי ועשית אותה קטורת רוקח מעשה רוקח שייכא הכא. ושוב אמר שיהיה ממולח והיינו מעורב אלמא דבתחלה כותשין אותם ושוב מערבין אותם והא דקאמר ושחקת ממנה הדק היינו שפעמים בשנה מחזירין אותה למכתשת כדאיתא לקמן פ"ב ה"ז ועיי"ש בספורנו ובכתב וקבלה יעו"ש היטיב ותמצא דעת קדושים ושמן המשחה יליף מקטרת ופשוט.

ושרה אותן וכו'. בש"ס שם איתא ושלקן במים וכ"ה בירושלמי שקלים פ"ו אמנם בהוריות י"א ב' ובילקוט פרשת תשא אי' ושראן במים וכ"ה ברש"י בכריתות שם ורבינו פסק כר' יוסי לגבי ר"י דהלכה כן בכל מקום ובירושלמי שם איתא הא דר' יהודה בשם ר"מ והא דר' יוסי בשם ר' יהודה ור"מ ור"י הלכה כר"י כדאיתא בעירובין מ"ז א' (ומשמע במר"ן דלפניו היתה הגירסא בכריתות ג"כ ושראה במים וכו' יעו"ש).

על המים שמן וכו'. דע דבגמרא איתא וז"ל והציף עליהם שמן המשחה וקלט את הריח וקפחו ופירש"י דנתן השמן על העקרים ושוב אין בולעין העקרין מהשמן כיון דשבעו לבלוע המים ושוב כשקלט השמן הריח מהעקרים קנחו השמן מהעקרים ונתנוהו בצלוחית יעו"ש. אמנם מרבינו מבואר דהוא מפרש דהעקרים לא היו כלל בשמן רק דמתחלה שראן במים וקלטו המים הריח מהעקרים ושוב נתן השמן על המים ובשל הכל

באש עד שאבדו המים ונשאר השמן והניחו בכלי. ונמצא שמפרש והציף עליהם שמן היינו על המים (ובהוריות י"א ב' הגי' והציף עליו שמן וכו' והוא כפי' רבינו אמנם רש"י גרס שם עליהם יעו"ש וכשיטתו) ומפרש וקפחו היינו שבשל כ"כ עד שנפסקו ותמו מיא ובאמת כי הלשון שבירושלמי שם משמע כדעת רש"י יעו"ש היטיב וי"ל כי דעת הרמב"ם דאם היה נותן השמן ע"ג העקרים א"כ היה חסר השמן אף דשבעו לבלוע מ"מ י"ל דפלטי המים והדר בלעי מהשמן וכדומה לזה איתא בט"ז יו"ד בסוף סי' צ"ג יעו"ש היטיב (ועוד דאכתי יקשה והא לסוך העקרים אינם מספיקין) לכן פי' דהשמן לא היה ניתן כלל על העקרים רק על המים ודו"ק. והרמב"ן כתב בפי' התורה וז"ל נתנו הבשמים כתושים בכלי מלא מים והציפו עליהם שמן זית הין ואח"כ נתנו הכלי על פי כלי אחר מלא מים ונתנו על אש נחה גחלים עוממות ויבשלו עד יבשת המים וקלטו השמן מעליו כי כן מעשה הרוקחים בכל שמן מבושם יעו"ש היטיב.

המור הוא הדם וכו'. כתב הראב"ד וז"ל א"א אין דעתי מקבלת שיכנסו במעשה הקדש דם שום חיה בעולם וכ"ש דם חיה טמאה אבל המור הוא האמור בשיר השירים באתי לגני אחותי כלה אריתי מורי עם בשמי והוא ממין עשב או ממין אילן וריחו נודף עכ"ל ועי' ברמב"ן עה"ת מה שהאריך בזה ותראה כי אין קושייתו של הראב"ד כלום יעו"ש עם שלבסוף כתב כדברי הראב"ד ועי' בתוס' רבינו יונה בברכות פ"ו וברא"ש שם סי' ל"ה מש"כ בזה ובאו"ח סי' רט"ז סעי' ב' (וע"ע מש"כ בחי' לברכות שם) ובסי' תס"ז וביו"ד סי' פ"ד ש"ך ס"ק ל"ז ובאחרונים שם שהרבו לדבר מזה. והראב"ע בתשא שם הביא בשם הגאון כדעת רבינו שם. וע"ע בערוך ערך מר שלישי יעו"ש היטיב ועי' בכל המקומות שהבאתי ותראה שאין השגת הראב"ד השגה. והתימה על מרן שעשה עצמו כאילו לא ידע יוסף מזה כלל וכל מש"כ משמע כמי שכותב מדעת עצמו יעו"ש.

הלכה ג

שבא מאי וכו'. רש"י ז"ל בחומש פי' שהוא קליפת עץ וכ"כ בכריתות שם על קילופה שהוא קנמון יעו"ש ו' א' וצ"ע דהא חשיב שם קילופה לחוד וקנמון לחוד יעו"ש והרמב"ן הביא בשם רבינו שהוא קשר סליכה ועי' ברמב"ם הל' ברכות ובאו"ח סי' רט"ז סעי' ג' שכתב על קנמון שהוא עור הנדי יעו"ש ובפי' המשניות לכריתות כתב דזה עוד הירדי יעו"ש ועל קילופה כתב בפי' המשניות שהוא קשר סליכה יעו"ש וכ"כ מר"ן לקמן בפ"ב ה"ד שעוד הוא קנמון וקשר סליכה הוא קילופה יעו"ש וצ"ע על הרמב"ן שכתב בשם רבינו שקנמון הוא קשר סליכה ודעת הרמב"ן שהקנמון הוא התבן המבושם והנקרא בערבי אדבר ובלשון רומיים אשקינט והוא בלעז פייק"א דמיק"א והוא מרעה לגמלים

במקומו. ונמצא העולה מזה שלרבינו קנמון הוא עוד הנדי ובלה"ק הוא עץ הודו (כידוע שהברת הצ' בערבי כמו ד' בעברי.

והקדה היא וכו'. עי' במרן שתמה הא תרגם אונקלוס קציעתא וקשט וקציעה הוא שני דברים יעו"ש ועי' ברמב"ן שכתב שהקדה היא הקציעה וכ"כ בערוך ערך קצע ד' יעו"ש ורבינו אולי מחלק בין הנקרא בלה"ק קציעה ובין הנקרא בלשון ארמי קציעה. ומה שנקרא בלה"ק קציעה ע"ז כתב בפי' המשנה שאין אנו יודעין מהו אמנם מה שנקרא בארמית קציעה הוא קושט אמנם המעיין בתרגום תהלים מ"ה ובסוף איוב יראה שעל קציעה תרגם קציעתא וזה ראיה לדברי החולקים על רבינו והרמב"ן כתב בפסוק קח לך סמים כי הקושט בלה"ק יקרא אהלות יעו"ש היטיב וע"ע ברש"י ובראב"ע שם.

וקנה בשם וכו'. לדעת מרן הם האדב"ר בערבי שלרמב"ן הוא הקנמן בשם וקנה בשם לרמב"ן הוא הקילופה שבש"ס והוא דראציני בלשון ערבי יעו"ש ברמב"ן פסוק קח לך סמים וכו' יעו"ש היטיב.

הלכה ד

ולא הוסיף וכו'. כתב רבינו בפי' המשניות וז"ל לפיכך אני אומר שאם אדם לקח מר דרור משקלה ה' מאות שקלים וכו' ודקדק במשקלה כלה תכלית מה שאפשר לו עכ"ל ומשמע מזה כי לא היה בו שום הכרע וכבר כתבתי מזה בס"ק א'.

אבל אם וכו'. בש"ס איתא או למוסרו לציבור אבל רבינו שינה וכתב לאחרים וכ"מ לשונו בפי' המשניות יעו"ש היטיב ואולי לפי שבשמן המשחה אין שייך לצבור כי הצבור א"צ לו כמש"כ רבינו בהלכה ה' ואגב דנקט בקטורת בצבור דהתם שייך שפיר למוסרה לצבור וכמש"כ לקמן פ"ב ה"ו נקט הש"ס הכא ג"כ לצבור אבל ה"ה ליחיד ויכול להיות דבקטורת ג"כ פטור אפי' עשאה בשביל יחיד רק דנקט התם לצבור משום דבכה"ג שרי אפי' לכתחלה כדמשמע הלשון בש"ס דנקט התם לא תעשו לכם הוא דאסור יעו"ש אבל לצבור משמע דשרי אפי' לכתחלה וכ"מ מלשון רש"י בחומש דכתב וז"ל אבל אתה עושה במתכונתה משלך כדי למוסרה לצבור עכ"ל אע"ג דבש"ס מסיק התם אבל למוסרה בצבור פטור י"ל דה"ה דשרי לכתחלה דמהיכי תיתי יאסר כיון דכתיב לא תעשו לכם דווקא לכם הוא דאסור אבל יש לעיין דהיכי יש למצוא דעושה כדי למוסרה לצבור הא בעינן עשייתה בקדש ובשל קדש דווקא כדאיתא שם סעי' ו' ואפ"ל דמשו"ה נקט לשון פטור דלכתחלה אסור דזה לא מיקרי קטרת כשר והא דכתב רש"י דאתה עושה כדי למוסרו לצבור היינו דמשום לאו לא עבר עליו ולא שייך כאן לאו אבל מ"מ אסור דהא לא מיקרי קטרת כשר אבל בשמן המשחה לא שייך כלל כדי למוסרו לצבור ולכן כ'

רבינו בסתמא לאחרים ועוד י"ל דלאחרים אסור מיהת משום לפני עור לא תתן מכשול אבל מ"מ פטור מכרת וממלקות ודו"ק (ועי' פ"ב ה"ו).

ודע עוד שמה שמשמע מלשון רבינו דאינו חייב כרת רק בשעושה על מתכונת הזה דווקא אבל אם עשה יתר או פחות אף שעשה לפי ערך הזה לפי מדת השמן ולפי משקל הסממנים פטור אבל רש"י כתב בחומש וז"ל ובמתכונתו לא תעשו כמהו בסכום סממניה לא תעשו אחר כמוהו במשקל סמנין הללו לפי מדת הין שמן אבל אם פיחת או רבה סממנין לפי מדת הין שמן מותר יעו"ש היטיב מבואר דאם עושה פחות או יתר רק לפי ערך הזה הוא חייב ואולי י"ל כי גם רש"י לא פליג ע"ז כי יש לכוין דעתו ג"כ לזה כי כן מבואר בש"ס להדיא.

הלכה ה

כזית במזיד וכו'. פסק כר' יהודה דנתינה בכזית (שם בכריתות וא"ו ב') ועי' תוס' פסחים ל"ב ב' ד"ה ואין נתינה וכו' הקשו אדיליף מנתינה דתרומה בכזית נילף מכל נתינה דעלמא דהוי במשהו כגון מתן דמים ומתן בהונות והוי נמי דומיא דסיכה יעו"ש שנשארו בתימה. אמנם בגיטין כ' א' ד"ה דילמא וכו' כתבו וז"ל ולמאן דבעי בכריתות ואשר יתן ממנו על זר שתהא נתינה בכזית היינו משום דסיכה היא ואפקה בלשון נתינה לאפוקי משמעות דסיכה קאתי דמשמע כל שהוא וצריך נתינה חשובה כמו ונתן לכהן את הקדש דהוי כזית לרבנן דאבא שאול יעו"ש היטיב וע"ע ב"מ מ"ז א' ד"ה קונים וכו' ומנחות ס' א' ד"ה ומי בעינן וכו' יעו"ש היטיב.

מזה שנאמר בו וכו'. בא לבאר דבר אחד דבש"ס אמרינן בשלמא בנותן על גוף אחר כתיב ואשר יתן ממנו על זר ממנו דווקא אבל הסך עצמו הא לא כתיב ממנו רק כתיב סתמא על בשר אדם לא ייסך וניחא ליה דכתיב תחלה שמן משחת קדש יהיה זה לי לדורותיכם ועלה קאי על בשר אדם לא ייסך. א"נ בא לאפוקי מדעת הראב"ע שכתב דהאי ואשר יתן ממנו קאי על הרוקח כמוהו יעו"ש לכן בא רבינו לאפוקי מזאת הדעה וכתב דקאי ממנו על שמן משחת קדש יהיה זה לי וכו' וק"ל.

ומעולם לא נעשה וכו'. פשוט בכמה מקומות בש"ס כמש"כ מר"ן ועוד ממה שאיתא בכמה מקומות דשמן המשחה נגנז וכל הכה"ג שעמדו מימות יאשיהו ואילך לא היו משוחים בשמן המשחה רק היו מרובים בגדים כדאיתא בהלכה ח' מבואר מזה שלא עשו שמן אחר ועי' בראב"ע פרשת תשא ותמוהין דבריו מה שנראה ממנו שס"ל דנוהג לדורות וס"ל דהסך מהנעשה כמוהו חייב דהוא נגד דברי הש"ס והוא בעצמו כותב בכמה מקומות שאין אחר הקבלה כלום.

הלכה ו

שהם כמותה. ר"ל שגם הם אינם נקראים אדם והרי הם בע"ח כמו בהמה. והנה בש"ס איתא ב' טעמים או דכל הני לאו אדם נינהו או משום דכל שישנו בסך ישנו בבל ייסך וכל שאינו בסך אינו בבל ייסך ורבינו סתם דבריו ויתכן שכיוון שני התירוצים יחד.

הלכה ז

לדורות. אבל בזמן מרע"ה משחו ממנו אהרן ובניו ובגדי כהונה והמשכן וכל כליו כמבואר בתורה.

ומשוח מלחמה וכו'. בכריתות ה' ב' ובהוריות י"א ב' לא נזכרו שם משוח מלחמה ורבינו למד זה מהא דאיתא ביומא ע"ג א' ובהוריות י"ב א' יעו"ש היטיב.

ומש"כ מלכי בית דוד בלבד לאפוקי מלכי ישראל אבל שאול המלך היה טעון משיחה כמש"כ רש"י ותוס' וכמבואר בקרא.

הלכה ח

המשחה וכו'. עי' לעיל פ"ד ה"א.

בלבישת הבגדים וכו'. עי' מגילה ט' ב' ויומא י"ב ב' ובנזיר ריש פכ"ג ובהוריות י"ב יעו"ש היטיב וע"ע מש"כ בסי' ד'.

הלכה ט

צק את וכו'. פסק כברייתא קמייתא דפשטא דקרא הכי משמע דמתחלה כתיב יציקה והדר משיחה וכעין סוגייא זו איתא בנזיר י"ח ב' ועי' בפ"ו מה' נזירות ה"ב שם פסק ג"כ כחכמים דהבאת אשמו לא מעכבו וג"כ מטעם זה דהכי כתיב קרא והזיר והביא יעו"ש היטיב ודו"ק.

ולא ימשח וכו'. עי' בהוריות י"ב א' ועל דבר זה היה משה דואג אמר שמא ח"ו מעלתי בשמן המשחה וכו' ועדיין הי' אהרן דואג אמר שמא משה לא מעל אבל אני מעלתי וכו' ופירש"י שמא נפל עלי מן השמן במקום שאין ראוי למשיחה ומעלתי עכ"ל הרי לפניך דין הראשון של רבינו וברש"י כריתות ה' ב' בד"ה שמא מעלתי וכו' פי' ששמתי שם יותר מדאי עכ"ל הרי לפניך דין ב' ויתכן להיות שרבינו מפרש לה בשמא ח"ו מעלתי בשמן המשחה וכו' כשני הפי' יחד שמא נתתי במקום אחר ושמא הרביתי בשמן וק"ל.

הלכה י

ע"ג מלך וכו'. שם כריתות ו' ב' ופסק כר' יהודה לגבי ר"מ ועוד דבתרומות פ"ז מ"ב שנה לה לדברי ר"י בלשון חכמים יעו"ש והובא שם בכריתות ובסנהדרין נ"א א' ועיין פ"י מהל' תרומות הי"ב יעו"ש היטיב.

אפי' למלך וכו'. לדעתי נראה כי ט"ס הוא וצריך להיות אפי' מלך כי זהו החילוק שבין סיכה לנתינה נתינה מיקרי שאחר נותן עליו וסיכה מיקרי שהוא נוטל בעצמו ונותן על גופו. והא דכתב וכה"ג שנטל שמן המשחה מראשו וסך במעיו חייב וכו' קמ"ל אע"ג דכבר נמשח והו"א דהשמן נתחלל קמ"ל דלא ובריש מיירי שנטל שמן מהצלוחית ונתן על עצמו. והנה הראב"ד השיג על רבינו במה שהצריך בסיכה כזית וכתב וז"ל א"א לא מחוור מתוך הגמרא דכריתות דבעינן לסיכה כזית אלא לנתינה בלבד כדעת ר"י עכ"ל ודעת רבינו נ"ל כי בשיעורן שוה מהא דאיתא שם ז' א' דלא ייסך כתיב וקרי ביה לא יסיך יעו"ש אלמא דדין אחד להם דאל"כ איך כללם יחד ועוד נ"ל להביא ראיה לרבינו דא"כ דיש חילוק ביניהם לדינא הו"ל למיחשב במתניתין בתרתי הסך והנותן אלא ודאי דחד דינא להו ועיי"ש ח' ב' ודוק היטיב והא דקאמר הש"ס שם ו' ב' מה סיכה כל שהוא אף נתינה כל שהוא ה"ק מה סיכה בכל מקום הוא כ"ש דלא נתנה בו שיעור ובכל מקום דכתיב סיכה היינו כל שהוא אף הכא נמי כל שהוא אף דכתיב גביה נתינה ואתי לגלויי סיכה אנתינה ור"י ס"ל איפכא דנתינה דהכא אתי לגלויי אסיכה דבעינן כזית. ועוד ראיה מהא דקתני התם אבל סיכה למימשח מלכים וכהנים ד"ה בכל שהוא ור"ל במצות משיחת המלכים וכ"ג לגדולתן כו"ע מודים דלא בעינן כזית וכמש"כ תוס' ד"ה מלכים וכהנים וכו' (ויש שם ט"ס וצ"ל כי היכי דלא מחייב ר"י בהדיוט וכו') ולמה לא נקט אבל סיכת איסורו לכו"ע בכל שהוא ועוד היכי הוה ס"ד דבסיכת מצוה בעינן כזית ואמאי לא ילפינן מסיכת עבירה דבכל שהוא (אף דיש לדחות דהא המשיחה נעשה ע"י אחרים והוי דומיא דנתינת עבירה דבעינן כזית) ועוד דאם נימא דסיכה לחוד ונתינה לחוד א"כ היכן מוזכר כרת בתורה על סיכת משהו הא לא כתיב רק ואשר יתן ממנו על זר ונכרת מעמיו והיינו בכזית דוקא מכל הלין טעמי נראה כדעת רבינו. ועיין לקמן פ"ב מכלי המקדש הי"א מש"כ בזה.

והנה מרן כתב ע"ז וז"ל והא דמסיים רב יוסף אבל סיכה למימשח מלכים וכהנים ד"ה בכל שהוא היינו במושח מלכים וכהנים שלא נמשחו אבל אם כבר נמשחו פטור לר"י על הנתינה דלאו זרים נינהו ובפחות מכזית פטור אפי' על הסיכה עכ"ל כוונתו ברור דה"ק בכהנים ומלכים שלא נמשחו והוא מושחן כמצותן בהא סגי בכל שהוא אבל אם כבר נמשחו והוא מושחן בעבירה אז כשאחר מושחן פטור לר"י וכשהם עצמם סכין בעינן כזית והיינו ממש כדברינו וכדברי רבינו וראיתי להבאר שבע שהבין דה"ק דמיירי דמושחן באיסור ולכן במושחן בעבירה עד שלא נמשחו לכו"ע במשהו אבל אם מושחן לאחר שכבר נמשחו אז במלכים וכה"ג פטורים וכו' ומתוך כך הרבה להשיב

עליו והתימה עליו איך נעלמו ממנו דברי התוס' במקומם ויצא לדון בדבר שאין לו שחר יעו"ש היטיב.

הלכה יא

ע"ג המעיין. כ"ה שם בכריתות ה' ב' ובהוריות י"ב א' ובירושלמי שם ובשקלים פ"ו ה"א יעו"ש ובתוספתא פ"ד דסנהדרין יעו"ש.

בן מלך וכו'. כ"ה שם בהוריות י"ב א' ובכריתות שם ה' ב' ובתו"כ צו פרשת מילואים ובתוספתא פ"ד דסנהדרין. ובירושלמי שם בהוריות פ"ג ה"ב אי' וז"ל מלך בתחלה טעון משיחה מלך בן מלך אין טעון משיחה דכתיב ויאמר ה' קום משחהו כי זה הוא זה טעון משיחה ואין בנו טעון משיחה וכו' ואי' עוד שם וז"ל יהוא מפני יורם ולא כן כתיב קום משחהו כי זה הוא זה טעון משיחה ואין בנו טעון משיחה זה טעון משיחה ואין מלכי ישראל טעונין משיחה וכו' אלמא תרתי דרשות דרשינן מזה אמנם בשקלים פ"א ה"ו אי' וז"ל יהוא מפני יורם לא כן כתיב קום משחהו כי זה הוא זה טעון משיחה ואין מלכי ישראל טעונין משיחה עכ"ל וזה מסכים להש"ס שלנו דמזה לא ילפינן רק הא דאין מלכי ישראל טעונין משיחה ושם באותה הלכה גופה אי' מלך בן מלך אין טעון משיחה מ"ט קום משחהו כי זה הוא זה טעון משיחה ואין בנו טעון משיחה עכ"ל וע"כ צריך להגיה שם כמו דאיתא בהוריות דהירושלמי ס"ל דתרתי מילי ילפינן מזה וראיתי בהגהות הגר"א שהגיה שם שכצ"ל מלך בן מלך אין טעון משיחה אבל כה"ג בן כה"ג אפי' עד עשרה דורות וכו' ול"ג מ"ט קום משחהו וכו' ולפ"ז עולה הירושלמי בד בבד עם הש"ס שלנו.

מחלוקת מושחין וכו'. כ"ה בכל המקומות הנ"ל (ועיין בתו"כ שם וז"ל ומפני מה משחו את שלמה מפני מחלוקתו של אדוניהו ואת יואש מפני מחלוקתו של יהויקים היה גדול ממנו שתי שנים עכ"ל והוא ט"ס דמוכח וצ"ל כמו שהוא בכל המקומות הנ"ל) ובירושלמי בהוריות אי' שם וז"ל אין מושחין את המלכים אלא מפני המחלוקת מפני מה נמשח שלמה מפני מחלוקתו של אדוניהו יואש מפני עתליה יהוא מפני יורם ולא כן כתיב קום משחהו כי זה הוא זה טעון משיחה ואין בנו טעון משיחה זה טעון משיחה ואין מלכי ישראל טעונין משיחה יהואחז מפני יהויקים אחיו שהיה גדול ממנו שתי שנים ולא יאשיהו גנזו הדא אמרה באפלסמון נמשחו עכ"ל והנה הלשון אין מושחין את המלכים אלא מפני המחלוקת הלשון אינו מובן דהא מלך ראשון שפיר מושחין ממלכי בית דוד רק מלך בן מלך אין מושחין. אמנם בירושלמי שקלים איתא וז"ל אין מושחין מלך בן מלך אלא מפני המחלוקת מפני מה נמשח שלמה מפני מחלוקתו של אדוניהו

יואש מפני עתליהו יהואחז מפני יהויקים אחיו שהיה גדול ממנו שתי שנים יהוא מפני יורם לא כן כתיב קום משחהו כי זה הוא זה טעון משיחה ואין מלכי ישראל טעונין משיחה אלא יהואחז מפני יהויקים אחיו שהיה גדול ממנו שתי שנים ולא יאשיהו גנזוה הדא אמרה באפרסמון נמשח עכ"ל ופי' הקרבן עדה דה"ק לא תגרוס יהוא מפני יורם אלא ה"ג יהואחז מפני יהויקים אחיו ותמוה הוא דהא בקרא כתיב בהדיא דיהוא נמשח ואכתי תקשה על הקרא לכן נ"ל דחדא מגלה אאידך והכי עיקר הגי' אין מושחין מלך בן מלך אלא מפני מה נמשח שלמה מפני מחלוקתו של אדוניהו יואש מפני עתליהו יהואחז מפני יהויקים אחיו שהיה גדול ממנו שתי שנים יהוא מפני יורם לא כן כתיב קום משחהו כי זה הוא זה טעון משיחה ואין בנו טעון משיחה זה הוא טעון משיחה ואין מלכי ישראל טעונין משיחה יהואחז מפני יהויקים אחיו שהיה גדול ממנו שתי שנים ולא יאשיהו גנזו הדא אמרה באפרסמון נמשחו כצ"ל וה"פ דמקשה שתי קושיות על הברייתא איך קאמרה דיהוא נמשח מפני המחלוקת הא אין מלכי ישראל טעונין משיחה ועוד מקשה האיך קאמר דיהואחז נמשח מפני המחלוקת הא אז לא היה שמן המשחה דכבר נגנז בימי יאשיה ומשני תירוץ חדא לתרויהו דנמשחו בשמן אפרסמון יהוא ויהואחז נמשחו בשמן אפרסמון הכי עיקר הגי' וכן ראיתי שהגר"א מחק בשקלים תיבת אלא (יהואחז) יעו"ש היטיב ודברי הקרבן העדה אינם נכונים. גם דברי הר"א תמוהים שכתב לפרש דהא דקאמר אצל יהוא לא כן כתיב קום משחהו וכו' ואין מלכי ישראל טעונין משיחה הוא לראיה דיהוא נמשח מפני המחלוקת דאל"כ הא מלכי ישראל אין טעונין משיחה יעו"ש היטיב ודבריו תמוהים דאכתי מאי ניחא דהדרא קושית הש"ס דידן לדוכתין וכי מפני המחלוקת נמעול בשמן המשחה אלא ודאי העיקר כמש"כ דכ"ה הגי' בירושלמי דהוריות בהדיא ודוק היטיב בזה (ויש לדחוק נמי הלשון אלא יהואחז וכו' והאי אלא הוא כמו וליטעמיך וה"ק אלא יהואחז מפני יהויקים ניחא והא נגנז שמן המשחה אלא ע"כ מוכרח אתה לומר בשמן אפרסמון נמשח וה"נ ניחא אצל יהוא והבן אבל א"צ לזה כי בהוריות ליתא לתיבת אלא וכ"ה עיקר.

ויש לכאורה לעיין על רבינו למה אצל יהוא כתוב שנמשח בשמן אפרסמון ולא כתוב כן אצל יהואחז. אבל באמת היטיב אשר דבר כי אצל יהואחז הקושיא היא דהא מלך בן מלך הוא ואין טעון משיחה ולכן קאמר דמחמת יהויקים משחוהו ואילו הוי אז שמן המשחה היה שפיר נמשח משמן המשחה ולכן לא נפק"מ לדינא והביא זה רבינו להשמיענו דהיכא דיש כהאי גונא אף דאין שום מחלוקת רק דיש בכור דראוי למלוכה ורוצין להקים הצעיר לפי שהוא ממלא מקום אבותיו טעון משיחה וקמ"ל תלתא גווני

מחלוקת חדא דומיא דשלמה דהיה אדוניהו גדול ממנו בשנים והיה מתנשא למלוך והיו לו שרים רבים העוזרים בידו ולכן היה טעון משיחה. וקמ"ל עוד ביואש אף דעתליה לא היה לה שום זכות במלוכה על פי דין מ"מ כיון שידה היתה תקיפה לעשות מלוכה היה יואש טעון משיחה. וקמ"ל עוד אם יש לאחר דין מלוכה על פי ד"ת דהיינו דהוא בכור אע"ג דלא היה מתנשא למלוך ולא היה נוהג במחלוקת מ"מ העומד למלך טעון משיחה בשמן המשחה ואף דיהואחז לא נמשח רק בשמן אפרסמון ה"ט משום דלא הי' אז שמן המשחה והנה מאי דהוה הוה ורבינו דינא קמ"ל לכשיבנה ביהמ"ק ב"ב ואז יהיה שמן המשחה אבל ביהוא אסור למושחו בשמן המשחה ואינו נמשח רק בשמן אפרסמון ודוק היטיב. שוב ראיתי כן להלח"מ בפ"א מהל' מלכים שכתב לתרץ כן יעו"ש היטיב. וראיתי להכ"מ שם שהקשה משאול איך נמשח ותירץ דכיון דהיה הראשון בערך כל ישראל שאני יעו"ש ותמהתי למה לא הביא דברי רש"י ותוס' שרמזתי בס"ק ט"ז והא כי כתיב כי זה הוא היינו בדוד אבל קודם דוד לא היה זה הדין כלל דעד שלא נבחר דוד כל ישראל היו ראויין למלוכה משא"כ לאחר שנבחר דוד נתנה לו המלוכה למורשת עולם ולזרעו אחריו ואז נפסלו כל ישראל מלהיות מלכים ולמשוח בשמן המשחה וזה פשוט ומבואר וא"צ פנים ועיין במכילתא בריש פרשת בא יעו"ש ועיין מגילה י"ג ב' וזבחים ק"ב א' יעו"ש היטיב והבן.

ויש לעיין למה לא הביא רבינו דאין מושחין מלכים רק בקרן ולא בפך כדאי' בהוריות שם ובכריתות שם (ומגילה י"ד א') ולכאורה עדיף זה מהא דאין מושחין מלכים אלא ע"ג המעיין דהביאו רבינו אע"ג דלא הורה הנסיון בזה וכ"ש בקרן וכך דבתרי זימני הוה חזקה ואולי אפשר דרבינו ס"ל דהש"ס לא הביא זה לדין דהכי צריך לעשות רק דמביא דהיתה נבואה בזה אבל לא הקרן גרם ולא הפך גרם משא"כ במעיין כיון דכתיב בלשון ציווי והורדתם אותו אל גיחון אלמא דכן צריכים לעשות אמנם בירושלמי שם אי' וז"ל אין מושחין המלכים אלא מן הקרן שאול ויהוא נמשחו מן הפך היתה מלכותן מלכות עוברת דוד ושלמה נמשחו מן הקרן היתה מלכותן מלכות קיימת עכ"ל כ"ה בשקלים ובהוריות שם וכ"ה בתוספתא פ"ד דסנהדרין. ואולי יש לחלק בין הנושאים כי הנה המעיין מורה על שני אותו המלך שיאריך ימים ושנים אבל ענין הקרן מורה שיתקיים לו המלוכה לדורות עולם דהא יהוא האריך ימים הוא ובניו רק לא נתקיימה בידיהם המלוכה וס"ל לרבינו דהסימן על אריכת השנים דאותו מלך בעצמו שפיר עבדינן אבל הסימן דיתקיים המלוכה לו לדורות עולם שוב לא עבדינן כי כיון דכבר זכו בהם דוד ושלמה לדורותם עד העולם דלא יופסק מהם המלוכה עד העולם ומ"מ צ"ע בזה.

ויש לעיין קצת אמאי לא משחו את יהוא על המעיין ואולי מפני כי הוצרך להחבא חדר בחדר מפני יראת יורם אבל בשאול יש לעיין אמאי לא משחו שמואל על המעין וכן בדוד כפי הנראה לא נמשח על המעין ואולי ג"כ מטעם זה מפני יראת שאול אבל אפ"ל כי דוד בעצמו חידש זאת ובימיו נתחדשה זאת ההלכה. ויש לעיין על הס"ד דאיך עלה על דעתו דיהוא נמשח בשמן המשחה הא השמן המשחה היה עומד בביהמ"ק תחת מלכי יהודה ומלכי ישראל היו בשומרון ואיך ומנין היה לו לאלישע שמן ויש לעיין היטיב בזה (ואולי ס"ד דעשו שמן המשחה מחדש בשביל למשחו ודינו כדין שמן המשחה ממש כיון דלצורך נעשה ולא היה ס"ל דלא נעשה שמן המשחה אחר זולת של משה אמנם לפי המסקנא שפיר לא עשו שמן המשחה אחר זולת שמן המשחה שעשה משה).

הלכה יב

ודבר זה וכו'. עיין יומא י"ב ב' ושבועות ט"ו א' וסנהדרין י"ז ב' וממעטין מדכתיב אותם למעוטי לדורות. ועיין מל"מ שהקשה לפי מש"כ התוס' במנחות נ"ז ב' ד"ה ור' יאשיה וכו' דהסוגיא דשבועות אזלא אליבא דר' עקיבא דס"ל מדת לח נמשח בין מבפנים בין מבחוץ ומדת יבש חול היא ולא צריך אותם למעוטי לכן מוקי לה להאי מיעוטא דאותם דקאי לדורות וא"כ רבינו דפסק לקמן הלכה י"ט דלא כר"ע א"כ מנ"ל מיעוטא לדורות יעו"ש ועיין לקמן פ"ב מהל' מעשה הקרבנות ה"ט מה שתירץ המל"מ בעצמו בזה יעו"ש והיה נ"ל עוד לומר כי לרבינו הוקשה לו קושית תוס' בשבועות שם בד"ה מתיב וכו' וז"ל תימה ממשכן גופיה הו"ל למפרך שיהא צריך משיחה לדורות כמו שנמשח בימי משה כדכתיב קרא עכ"ל לכן נ"ל דרבינו ניחא ליה זה דהא כתיב וימשח אותו ויקדש אותו והאי אותו ע"כ למעוטי לדורות אתי אבל גבי כלים ס"ד דהאי מקשה דאתי למעוטי כלי יבש מבחוץ א"כ ליכא מיעוטא לדורות ותירץ לו התרצן דאפ"ה אתי למעוטי דורות אלמא דאתי למעוטי דורות אפי' למאן דס"ל דאתי למעוטי כלי יבש מבחוץ והיינו טעמא דאותם קאי על תיבת וימשחם ועל ויקדש והוה כאילו כתיב וימשחם אותם ויקדש אותם והנה הא דממעטינן כלי יבש שלא נתקדשו מבחוץ ממעטינן מדכתיב ויקדש אותם אמרינן כלי לח הוא דקדש בין בפנים בין בחוץ הא כלי יבש לא נתקדשו רק מבפנים והא דממעטין משיחה לדורות הוא מדסמיך אותם לוימשחם אמרינן אותם הוא דבמשיחה הא לדורות בשירות לבד (ועל דברי התוס' במנחות אתמה קצת דמש"כ דאתי כר"ע ועל יבש לא בעי מיעוטא דכלי יבש חול הוא והו"ל לתרוצי בפשיטות דאתי כר' יוסי דס"ל לקמן במנחות צ' א' דבין כלי לח ובין כלי יבש נתקדשו מבפנים ולא נתקדשו מבחוץ וע"כ אותם למעוטי דורות הוא דאתא).

א"נ י"ל דדעת רבינו מדכתיב תרי מיעוטי בתרי כינוים וימשחם להורות דאותם במשיחה ולא לדורות במשיחה ומהא דכתיב ויקדש אותם למעוטי כלי יבש מבחוץ ואף דלשון הש"ס בשבועות שם מדכתיב אותם י"ל דאשיגרת לישנא הוא והעיקר מדכתיב וימשחם והוי כאילו כתיב וימשח אותם וע"ע בספרי נשא פיסקא מ"ד דרבי ס"ל מדכתיב וימשח אותו ויקדש אותו למאי נפק"מ כתיב עוד וימשחם ויקדש אותם להורות שבמשיחה הראשונה נתקדשו לדורות יעו"ש היטיב. ועיין רש"י ע"ז נ"ב ב' ד"ה והקדשנום וכו' שכתב דהקדשנו על ידי משיחת שמן המשחה יעו"ש וצ"ע שהוא נגד הדין דהא לדורות לא בעי משיחה, וי"ל דהיה קשה ליה לישנא דוהקדשנום והוא ס"ל כר' יאשיה או כר' יונתן (וכקושית המל"מ) ולא מוקי אותם למעוטי דורות. אמנם לרבי דס"ל דהקדשנום היינו דהקדשנום אחרים תחתיהן אה"נ דלדורות לא בעי משיחה כלל. ורבי אזיל לשיטתיה דספרי שם. א"נ דס"ל כרבינו דמ"מ ממעטין לדורות והבן (שוב מצאתי בתשובות חתם סופר או"ח סי' ל"ז יעו"ש היטיב) וע"ע מ"ר נשא פי"ב יעו"ש ופרשת בא פט"ו יעו"ש.

הלכה יג

של כסף וכו'. כ"ז מבואר לעיל פרק א' הלכה י"ח וי"ט יעו"ש היטיב.

מתקדשין במלאכתם וכו'. כנ"ל הלכה י"ב וכבר נתבאר שם.

מתיך אותם וכו'. הא דכתב דמתיך אותם יבואר לקמן בהלכה י"ד ומה שכתב דאין קדושתן מסתלקת מהן לעולם לכאורה לא משמע כן במנחות ק"א א' דקאמר שם טעמא דכלי שרת נטמאו אין פודין אותם משום דיש להם טהרה במקוה הו"ל כטהורים משמע הא נשברו ונפגמו הוה כבעל מום שנפדה ולכאורה אפ"ל דדינם כבע"מ עובר דלא נפדה כיון דיש להם תקנה בהיתוך אבל באמת הדין הוא דאפי' אין להם תקנה מ"מ אין להם פדיון ומוכח לה מהא דזבחים פ"ח א' סכין מטרפת היתה במקדש ונמנו עליה וגנזוה וכן הא דבגדי כהונה שבלו מפקיעין מהן פתילות כדאיתא לקמן פ"ח מהל' כלי המקדש ואין להם פדיון ואסור להשתמש בהם להדיוט כדאיתא לעיל הל' בית הבחירה פ"א ה"כ. וצ"ל הא דקאמר במנחות שם שנטמאו דאין פודין משום דיש להם טהרה במקוה מיירי בכלי שרת שעדיין לא נשתמש בהם אבל אם כבר שימשו בהן לגבוה בלא"ה אין להם פדיון ולפי"ז יצא לנו אם כלי שרת שהקדישן ועדיין לא נשתמש בהם לגבוה ונפגמו ונשברו באופן שפסולים הם לשרת בקדש אה"נ דשרי לפדות וכן מוכח קצת מהא דלעיל פ"א מבית הבחירה ה"כ יעו"ש ודו"ק היטיב אע"ג דיש לדחות מהתם מ"מ דינא הכי דכ"ז שלא נשתמשו בהן אין דין כלי שרת עליהם (ועי' בפ"ה מהל' מעילה הי"ד במל"מ

שכ' דיש בהם ג"כ דין מעילה יעו"ש) ועי' תוס' קדושין נ"ד א' ד"ה בכתנות וכו' ולקמן פי"ח ה"ה ובמל"מ שם ועיין בשער המלך לקמן פ"ו מהל' איסורי מזבח הלכה ד' יעו"ש היטיב מש"כ בזה.

הלכה יד

מתיכין אותם וכו'. אף דבזבחים שם וכן בתוספתא פ"ט דמנחות איתא אין מתיכין אותם ע"כ היינו דווקא כפירש"י התם להתיך סביבות הנקב אבל להתיך אותם מחדש ה"נ דשרי מכלי קדש דכיון דנתכו פנים חדשות בא לכאן והא דאיתא לקמן הל' ביאת מקדש פ"ט ה"ד דכלים שנשתמשו בבית חוניו לא ישתמש בהן למקדש וצריכים גניזה וכן הא דאי' בע"ז נ"ב ב' דאותם כלים שמעל בהן אחז גנזום והכינו אחרים תחתיהן אולי מיירי שם בכלים שא"א בהתוך א"נ שם חמיר טפי ויש לעיין בזה.

או שנפגם וכו'. בש"ס שם בזבחים איתא וז"ל כלי קדש שנקבו אין מתיכין אותם וכו' נפגמו אין מתקנין אותן סכין שנפגם אין משחיזין את פגימתה ופירש"י וז"ל נפגמו פגימה גדולה שתיקון השחזתה ניכר עכ"ל ומשמע דוקא בשאר כלים בעינן פגימה גדולה בענין שתיקון השחזתה ניכר אבל בסכין משמע אף בפגימה דקה נפסלה ולא מהני לה השחזה. אבל באמת לא משמע כן דהא איתא התם סכין מטרפת היתה במקדש ונמנו עליה הכהנים וגנזוה ופירש"י שהיתה רכה ליפגם פגימות דקות תמיד ומטרפת את הקדשים ואי תימא כיון דנפגמה בפגימה דקה הרי היא פסולה ושוב אין משחיזין אותה תיפוק לי מכיון דנפגמה פעם הראשונה שוב לא מהני לה תיקון אלא ודאי דגם בסכין בעינן פגימה גדולה וכן מבואר מדברי מרן ז"ל שהעתיק דברי רש"י הנ"ל על ד"ה ונפגם יעו"ש ודוק. והנה רבינו בדין שלמעלה הלכה י"ד כתב כלי הקדש שנקבו או שנסדקו וכו' ולא כתב שנפגמו אולי כן היתה גירסתו בגמרא דבנפגמו א"צ שום תיקון כלי כלל דרק במזבח פוסל פגימה כמבואר הל' בית הבחירה פ"א הי"ד אבל בכלי שרת לא מצינו פגימה פוסלת ואדרבה יש ראיה דלא מיפסלא בפגימה מהא דאיתא בערכין י' ב' מכתשת של נחשת היתה במקדש ומימות משה היתה והיתה מפטמת את הבשמים נתפגמה והביאו אומנין מאלכסנדריא של מצרים ותיקנוה ולא היתה מפטמת כמו שהיתה נטלו את תיקונה והיתה מפטמת כמו שהיתה עכ"ל אלמא דבפגימה לא נפסלה והא דתקנוה משום מהיות טוב אל תיקרי רע ומשום הקריבהו לפחתך אבל אח"כ כשראו שאינה מפטמת נטלו תיקונה ונשארה בפגימתה ולפ"ז מיושב היטיב קושית התוס' בשבועות י"א א' ד"ה מ"מ קשיא וכו' דאיך תקנו המכתשת הא אין מועיל תיקון לכלי שרת יעו"ש אבל גירסתם היתה שם שניקבה ונשברה יעו"ש היטיב אבל יש לעיין

דא"כ למה בסכין שנפגם פגם גדול למה אין מועיל לה השחזה כיון דאין פגימה פוסלת בכלי שרת ולכאורה יש ראיה מהא דחולין י"ח א' דחשיב שם שלשה דברים שפגימתן כחגירת צפורן ואמאי לא חשיב כלי שרת אבל י"ל דבכלי שרת לא פסלה בחגירת צפורן כדמשמע מהך דסכין מטרפת ודו"ק ועיין בירושלמי פ"ה דסוכה ה"ו שם איתא הגירסא דמכתשת נשברה יעו"ש ועיין במל"מ מש"כ דאם עושים מעין מלאכתם אה"נ דמתקנין אותם יעו"ש היטיב שהעיר בכמה דברים שהעירותי בהם יעו"ש היטיב ועיין לעיל פ"א מהל' בית הבחירה הי"ד.

והאולם וכו'. כבר נתבאר זה פ"ד מהל' בית הבחירה ה"ה יעו"ש.

הלכה טז

הי' במקדש וכו'. עי' מנחות פ"ז א' וזבחים פ"ח א' יעו"ש היטיב ברש"י ובמנחות ח' ב' ברש"י ופסק כת"ק ולא כר"מ (וע"ע תוספתא דמנחות פ"י יעו"ש.

למנחות וחצי העשרון וכו'. מדכ' סתמא אלמא דמחוקות היו ולא גדושות יעו"ש במנחות שם פ"ז ב' צ' א' יעו"ש היטיב ולא ידעתי למה תמה המל"מ על רבינו שהשמיט דין זה ופשוט לדעתי כמו שכתבתי וק"ל.

הלכה יז

של לח וכו'. שם פ"ז ב' ואמרינן שם פ"ח א' גמירי דשבע מדות של לח היו במקדש יעו"ש ולר' אלעזר ב"ר צדוק לא היה רק הין לבד ובו היו שנתות כ"ה דעת רש"י ולפ"ז צריך להגיה שם שכצ"ל ראב"צ אומר לא היו שם ז' מדות וכו' אמנם התוס' פ"ח א' ד"ה שבע וכו' כתב דראב"צ מודה דמלוג ולמטה היה שם רק דחצי הין ושלישית הין ורביעית הין לא היה שם ולפ"ז שפיר כתב רש"י לא היה שם ארבעה מדות ור"ל ארבעה מדות אלו הייינו הין ומחצה ושלישית הין ורביעית הין. אבל רש"י לשיטתו ע"כ לא אפ"ל כך וצ"ל כמש"כ.

הין וחצי הין וכו'. מדקחשיב מלמעלה למטה כר"מ שם וכסתם משנה וליכא למימר דס"ל דבירוצי מדות לא נתקדשו דהא ס"ל בסעיף י"ט דבירוצי מדת הלח נתקדשו ולכן צ"ל דס"ל כתירוץ דאביי שם וס"ל דלא יחסר ולא יותיר יעו"ש היטיב ובתוס' ד"ה ומ"ד וכו' ועיין מש"כ פ"ב מהל' מעשה הקרבנות ה"ט.

חצי ההין וכו'. כ"ה שם במשנה פ"ח א'.

למדידת שמן וכו'. כ"ה שם מסקנת הש"ס ע"ב שם. ועיי"ש פ"ט א' תוס' ד"ה חצי לוג וכו' שתמהו למה צריך לקדושי השמן יעו"ש ובצאן קדשים מש"כ בזה ולא ירדתי להבין דעת קדושים א"כ למה לא קשה להו למה נמשחו כל הכלים ולמה צריך לקדשינהו

ברישא אלא ודאי דצריך לקדשינהו ברישא קודם שיבאו למצותן וה"נ במנורה ועוד וכי מותר להכניס חולין להיכל ולכן צריך לקדשינהו מעיקרא וצ"ע בזה ועיין תוס' מנחות פ' ב' ד"ה וכי וכו' ושם נסמן. ויש לעיין בזה.

הלכה יח

ולמה היו שם וכו'. אע"ג דגמירי שבע מדות במקדש רק לפי דס"ל לר' שמעון שם דהין לא היה במקדש כיון דלא איצטריך ליה והיה שם לוג ומחצה שבה היה חולק את השמן למנחת כה"ג בבקר ובערב ות"ק ס"ל דלכה"ג היו יכולין למדוד בחצי לוג ור"ש ס"ל דא"כ גם לוג וחצי לוג ג"כ אינם צריכים דרביעית היה שם ואפשר לשער ברביעית אלא זה הכלל היה במקדש כלי שמשמש מדה זו אינה משמשת מדה אחרת ורבנן ס"ל דל"ד לחצי לוג דצריכה היתה למילי טובא וכמש"כ התוס' בד"ה אף לדבריכם וכו' יעו"ש היטיב. ויש לעיין על המשנה דשם פ"ח א' דאיתא שם חצי לוג מה היה משמש חצי לוג מים לסוטה וחצי לוג שמן לתודה ולמה לא חשיב שם דחצי לוג היה משמש ג"כ למנחת כה"ג וי"ל דאתיא כר"ש אבל על רבינו דלא חשיב זה לכאורה קשה דהוא ס"ל כת"ק וצ"ע. איתא בתוספתא פ"י דמנחות וז"ל ר"ש אומר לא היתה מדת שבעה במקדש הין שאין נותנין מדה אחת לשני פרים מדה אחד לשני אילים מה היה מביא תחתיהם לוג ומחצה עכ"ל ור"ל שלא תימא כי מדת ההין נצרכא למי שמביא שני פרים וצריכים להביא נסכים מדת הין ע"ז קאמר שלא היו נותנין מדה אחת לשני פרים וכו' ופשוט בעיני (ואף שממפרש לא משמע כן).

היה מודדין וכו'. ולא מפני מעשים וכו'. הנה על מאי דאיתא במשנה דנתקדשו החצי לוג משום חצי לוג מים לסוטה וחצי לוג שמן לתודה ורביעית משום רביעית מים למצורע ורביעית שמן לנזיר פריך הש"ס אי מצורע חוץ הוא ואי נזיר לחם נזיר בשחיטת איל הוא דקדיש. חצי לוג למה נמשח אי סוטה חולין הוא דצריכי לקדושי ופי' והא כבר קדושים הם בכיור וכן פי' שם בתוס' אי לחמי תודה בשחיטת תודה הוא דקדשי ותירץ הש"ס דהקדוש דחצי לוג היה משום שמן דמנורה ורביעית נתקדש משום חביתי כה"ג יעו"ש וכמש"כ רבינו בכאן. וכתב רבינו בפי' המשניות וז"ל ומן הראוי שתדע שאלו השתי מדות ר"ל רביעית וחצי לוג לא היו כלי שרת ונמשחו בשמן המשחה מפני מי מצורע ומי סוטה מפני שאלו הדברים אינן מן העבודה יעו"ש היטיב וצ"ע דכלל שניהם בחד טעמא והא אדרבה הטעם בסוטה מפני שהמים כבר קדושים הם וי"ל דהוא מפרש כפשוטו אי סוטה הא חולין הוא וכי צריך לקדושי וכפירש"י א"נ י"ל דקשיא ליה קושיית התוס' שהקשו שם וז"ל וא"ת והא פרישית בפ"ק דאחר שנתקדשו בכלי שרת לא משימין לה

בכלי חול משום דמגניא מילתא וי"ל דהני מילי בדבר הקרב למזבח עכ"ל אלמא דאי הוה קרב למזבח הוה אתי שפיר ואל זה כיוון רבינו במש"כ כיון דאינם מן העבודה. וק"ל.

הלכה יט

נמשחו מבפנים וכו'. כ"ז מבואר שם במנחות ל' א' יעו"ש היטיב וכת"ק והנה בהא דבירוצי מדות הלח קודש ובירוצי מדות היבש חול כו"ע מודו בה כדאיתא התם ולא פליגי רק בענין קדושות הכלים ופסק כת"ק ועיי"ש פ"ח א'.

פרק ב

הלכה א

נעשית בכל וכו'. כך פשוט בכריתות ו' א'.

ונתפרשו בתורה וכו'. כ"ה שם ע"ב יעו"ש.

הלכה ב

במשקל מכוון וכו'. כמו שמבואר בהלכה ג'.

מלח סדומית וכו'. רבינו מפרש שאלו דברים צריכים להיות תמיד מלח סדומית וכפת הירדן ומעלה עשן וכיון דתני כל שהוא ר"ל בלא שיעור מצומצם ומאי דס"ל לרבינו דמלח סדומית היה נמי בלא שיעור אע"ג דהתם קתני מלח סדומית רובע היינו ר"ל כי הקפידו על המדה ולא על המשקל וכמש"כ מרן אולם בתוס' שם מבואר כי המלח סדומית והכפת הירדן אינם באים רק כשאין שם יין קפריסין וקאי אדסמיך ליה וה"ק אם אין לו יין קפריסין מביא חמר חורין ומלח סדומית ור' נתן אומר דצריך להביא לזה אף כפת הירדן כשאין שם יין קפריסין והנה טעם רבינו אולי לפי שעריב ותני בהדי מעלה עשן והתם ע"כ בכל ענין מייתי לה וה"נ אלו תרתי מלח סדומית וכפת הירדן ולפי' התוס' לא הו"ל למיפסק בין מלח סדומית לכפת הירדן בהא דמעלה עשן והבן. וראיתי להכלבו בסי' ל"ח וז"ל מלח סדומית הוא מלח גסה ונותנין אותה בקטורת משום על כל קרבנך תקריב מלח וי"א שהוא מלח דקה ביותר וזהו שאמרו רז"ל שמסמא את העינים פי' שהיא נדבקת בידים ואינה נראית מפני דקותה ומאותו מלח היו מביאין רובע הקב ואין בידי למה רובע עכ"ל והנה מש"כ ב' דיעות במלח סדומית אי הוה גסה או דקה עי' ביצה ל"ט א' ברש"י שם ובמנחות כ"א א' שמבואר התם דסדומית היא דקה יעו"ש ברש"י ומש"כ בב"ב כ' ב' להיפך כבר הגיה שם בהגהות ר' יחזקאל לנדא ובגליון הש"ס דצ"ל להיפך ובש"ס שם צ"ל אידי ואידי מלח סדומית יעו"ש ובנוב"י מהדורא תנייא חלק או"ח סי' נ"ז יעו"ש היטיב ומש"כ הכלבו שמלח סדומית היא גסה עי' בערוך בערך

איסתרוקנית ובערך בן (ועיי"ש בהפלאה שבערכין ערך איסתרוקנית מש"כ לקיים דברי רש"י בב"ב כמות שהן בלי שום הגה"ה יעו"ש מה שנדחק בזה וע"ע במפרש לתוספתא פ"ט דמנחות).

אמנם מש"כ הכלבו משום על כל קרבנך תקריב מלח זה היפך דעת התוס' שכתבו דאפי' למ"ד בעיא מלח היינו דווקא בשעת הקטרה דומיא דכל העולים טעונים מלח יעו"ש הן אמת דיש סברא להיפך נמי דאפי' מאן דס"ל דקטורת לא בעי מלח היינו דווקא בהקטרה אבל בשעת פיטום י"ל דבעיא מלח וכן משמע דברי הרמב"ן שפי' ממולח שבקטורת שיהא מלוח במלח סדומית יעו"ש וע"כ היינו כמ"ד דלא בעי מלח דלמ"ד בעי מלח א"כ מאי בעי קרא ממולח ואף דנימא כסברת התוס' דאף דבעי מלח היינו דווקא בהקטרה למזבח אבל לא בשעת פיטום ולהכי בעי קרא לשעת פיטום מ"מ חזינן דהא לשעת פיטום לא תלי כלל למ"ד בעי מלח או לא בעי מלח והבן. לכן לדעתי דברי הכלבו סתומין קצת. ומי יתן ידעתי ואמצאהו. שוב ראיתי בס' באר שבע שהשיג עליו יעו"ש והעלה שהמלח לא בא רק לתקון הקטורת ולא בא רק כדי לשרותו יעו"ש וכתב שכן מבואר מדברי רבינו כאן יעו"ש ואני אראה ולא אבין מנין לו כן מדברי רבינו (ועי' במל"מ שהבין להיפך מדברי רבינו דכאן יעו"ש) שוב ראיתי כי יש ליישב דעת הכלבו ולומר דס"ל הא דטעון מלח היינו לא בשעת הפטום רק בשעת העלאה על המזבח וכן י"ל הא דמעלה עשן נמי לא היה בשעת פיטום רק קודם הקטרה היה נותן לתוכו העשב מעלה עשן ולכן לא נזכרו בפרשה דקטורת ויש לעיין בזה.

אנשים ידועים וכו'. עי' יומא ל"ח א' יעו"ש היטיב מהמעשים המסופר להם ז"ל מזה.

הלכה ג

משקל י"א וכו'. כ"ז מבואר בכריתות וא"ו א' ובירושלמי פ"ד דיומא ה"ה יעו"ש היטיב (ועי' בס' יראים שיש סימן על משקל הקטורת שלחי"ך פרדס רמונים משקלם כמנין שלחיך יעו"ש).

דקה מן הדקה וכו'. שם בכריתות ע"ב ובירושלמי שם וביומא מ"ה א' ובתו"כ פרשת אחרי פ"ג יעו"ש היטיב.

שאמרנו בשקלים. שם פ"ד הי"ב יעו"ש היטיב.

הלכה ד

הוא עצי הקטף וכו'. בגמרא איתא שם הצרי ואמר התם רשב"ג אומר הצרי אינו אלא שרף הנוטף מעצי הקטף ופירש"י וז"ל הצרי שרף נטף כמפרש לקמן שרף הנוטף מעצי הקטף ושרף היינו מידי דמנטף מן העץ וקורין גומא עכ"ל מבואר מזה שהשרף היה

נכנס בקטורת והוא נקרא צרי ורשב"ג לפרושי אתי וכ"כ בד"ה רשב"ג וכו' וכ"כ רש"י בפי' התורה וכתב הרמב"ן שם וז"ל וראיתי לרב ר' משה שיכניס בקטורת עץ האילן הנזכר הוא הנקרא בערבי עו"ד בלאס"ן (כצ"ל) נראה שסבור כי רשב"ג שאמר הצרי אינו אלא שרף הנוטף מעצי הקטף בא לחלוק ולומר שלא היה הצרי מסמני הקטורת כי הוא אינו אלא שרף ובקטורת אין השרף נכנס בו אלא הקטף עצמו עכ"ל ונמצא לפי"ז דפסק כרשב"ג יעו"ש ואני תמה כי לפי מה שפי' הוא בעצמו כי הצרי נקרא העץ בעצמו וכן מה שיוצא ממנו וא"כ למה חלק רשב"ג על הת"ק ואמר שאין מכניסין הצרי דילמא כוונת הת"ק על העץ בעצמו ויותר נראה נכון לכאורה דעת מרן שכתב להיפך דדעת רבינו היא דרשב"ג פליג וס"ל דהעץ עצמו אינו נכנס רק הנוטף ממנו ופסק רבינו כת"ק דדווקא העץ עצמו ולא היוצא ממנו ועי' בפי' המשניות לרבינו שכתב דלכן נקרא נטף ע"ש שנוטף ממנו יעו"ש אמנם הכלבו כתב כדעת רש"י ואולי טעם רבינו כי בכל מקום ראינו לאונקלוס שתרגם על צרי קטף אלמא דצרי הוא עץ הקטף עצמו לכן ת"ק שאמר סתם הצרי כוונתו על הקטף עצמו ופסק כוותיה והא דאיתא בשבת כ"ה א' אין מדליקין בצרי אלמא דצרי הוא שמן הנוטף דרשב"א דהתם ס"ל כרשב"ג דהכא דצרי הוא הנוטף ולית הלכתא כוותייהו בזה (ועי' מש"כ בחי' בשבת שם מזה).

היא הציפורן וכו'. וכתב רש"י בכריתות שחלקה היא כצפורן ובחומש כתב שרש בושם חלק ומזהיר כציפורן. ועל כדי שתהא נאה כתב רש"י ששחורה היא ולכאורה היא היפך ממש"כ דמצהיר כציפורן ואולי אחרי השיפה נראית מצהיר כציפורן ובלא"ה היא שחורה ולקמן יבואר עוד מזה אי"ה. והכלבו כתב כלשון רש"י בש"ס.

והחלבנה וכו'. רש"י בפי' החומש ושם בכריתות כתב דהוא גלבנה ובפי' המשניות לרבינו כתוב וז"ל וחלבנה אומרים עליו שהוא הנקרא בלשון ערבי מחלה"ב וי"א לדא"ן ובלעז לאדנ"ו והוא שקר וי"א מיע"ה ובלעז איסטוראק והוא הקרוב לפי שהגמרא ביאר שחלבנה ריחה רע ר"ל שריחה מאוס עכ"ל ומתוך כך תמהתי על מרן שכתב שהעולם לועזים חלבנה גאלבנו ואמאי לא הביא כן בשם רש"י גם מש"כ וז"ל וכן מש"כ שי"א שחלבנה הוא מחלב וי"א שהוא לאדן הכל טעות עכ"ל הא בהדיא כ"כ המעתיק והכלבו כתב י"א שקורין אותו גלמא יעו"ש.

טיב. ובמר"ן הנוסחא אי"ל טי"ב.

אלנטורן וכו'. ובמרן הגי' וסאנבל אל נדרין וכו' ואולי היא ט"ס וצ"ל וסאנבל אל גרדין יעו"ש. ובפי' המשנה כתוב וז"ל נטף הוא עץ הנקרא בלשון ערבי עוד בלאס"ן ובלעז פושט דבלסאמ"ו. ושחלת קורין אותו בלשון ערבי אלטופ"ר אלבדור (וטופר הוא מלשון

ארמי על ציפורן וכאן כתב אצפאר והוא מלשון ציפורן) חלבנה מיע"ה. מור ידוע. וקציעה אין יודעין אותו. שבלת נרד קרוי בלשון ערבי סנבאל אלנדדין (וביותר נ"ל להגיה אלנרדין וכמש"כ למעלה) ובלעז אושפיקא נארדי. וכרכום ידוע וקושט קרוי בלשון ערבי קושט וקנמון בלשון ערבי עוד הירדי (עי' מש"כ לעיל כ"א ה"ג) ובלעז לינגא אלואיש. וקליפה ג"כ קשר סליכה ובלעז קאסיא לינגא. כפת הירדן עמברא ובלעז לאמר"י. והכלבו כתב וז"ל מור כמשמעו מיר"א בלע"ז (והיינו כדעת הרמב"ן לעיל פ"א ה"ב) כרקום נקרא בלשון ערב יעפרן (ואולי ט"ס וצ"ל זעפרן) ובלעז שפראן. שבולת נרד סם אחד הוא ודומה לבית יד של שבולה ובלעז אשפיק נרדי. קציעה היא קדה ודומה לפיגם רודא כדאמרינן מרכיבין פיגם ע"ג קדה לבונה מפני שהוא ירק באילן להרכיבן מפני שדומים זה לזה (ועי' לעיל פ"א ה"ג) וע"ע בסמ"ג עשין קס"ג יעו"ש היטיב בשמות הקטורת.

הלכה ה

בורית כרשינה וכו'. בורית סאבו"ן. כרשינה הבא מאותו מקום. ל"א עשב הנקרא אירב"ה שנוטיא שעושין ממנו בורית שקורין ספוני עכ"ל רש"י.

באחד ועשרים וכו'. כן הוא שם יין קפריסין סאין תלתא וקבין תלתא ואם לא מצא יין קפריסין מביא חמר חורין עתיק ופירש"י יין קפריסין שבא ממקום ששמו קפרוס ע"א בגליון יין קפריסין שעושין מקפרא של אילן הוא ששמו קפרס כגון הצלף והקפרס עכ"ל ועי' ברכות ל"ו א' ב'. ועי' בסוכה בירושלמי פ"ה ה"א ובמדרש רבה איכה בפסוק על אלה אני בוכיה וכו' איתא שם קיפרוס נהר יעו"ש ונמצא זה שרש אלו ב' הפירושים. ומש"כ רבינו יין לבן ישן הוא פי' על חמר חוריין עתיק ועי' ב"ב צ"ז ב' ברשב"ם פי' שחורין הוא אינו לבן כ"כ רק יש בו אדמומית קצת (וכ"כ הקרבן העדה וע"ע שם שגורס חמר חיור (יין לבן) יין עתיק (יין ישן) יעו"ש היטיב ולא ידעתי א"כ הו"ל לומר חמר חיור עתיק ואולי או או קאמר או יין לבן או יין ישן וצ"ע) ויש לעיין קצת על רבינו שכתב דיביא יין קפריסין או יין לבן ישן חזק דמשמע לכאורה דשוים הם ובאמת בש"ס מבואר דיביא יין קפריסין ורק באם אין לו יין קפריסין אז יביא חמר חורין עתיק ויש לעיין בזה.

ועיין בכלבו שם שכתב וז"ל נ"ל מפני שהוא עז פי' אותו יין הבא מקפריס עז וחזק ומחזיק את ריח הצרי מי רגלים יפין לה פי' לצרי עכ"ל האי צרי הבא שני פעמים בכלבו ט"ס הוא וצ"ל במקומם הציפורן וק"ל ומש"כ מפני שהוא עז כן הוא בירושלמי פ"ד דיומא יעו"ש היטיב ועי' בב"י סי' קל"ג באו"ח מש"כ בזה וע"ע בקרבן העדה שם.

וע"ע שם בש"ס דקאמר והלא מי רגלים יפין לה אלא שאין מכניסין מי רגלים למקדש וכתב שם הכלבו שי"מ שמעיין הוא שנקרא מי רגלים דחלילה לאמר שיביאו מ"ר ממש

יעו"ש היטיב וראיתי בהגהות הנדפסות בסוף הטורים (ד' דיהרנפורט) בשם גאון אחד שהשיג ע"ז מהא דאיתא בזבחים צ"ה א' אמר ר"ל מעיל שנטמא מכניסו בפחות מג' על ג' ומכבסו וכו' והא בעי ז' סממנים וכו' ותניא אלא שאין מכניסין מי רגלים בעזרה יעו"ש והא התם על כרחך מי רגלים ממש דהוא מז' סממנים יעו"ש היטיב ואני שמעתי ולא אבין הא שפיר פריך מכ"ש דמה שאין מכניסין מעיין ששמו מ"ר מפני הכבוד שלא ישמע השומע ויטעה ויסבור שהם מי רגלים ממש כ"ש דמ"ר ממש אין מכניסין ופשוט לדעתי. ושוב ראיתי בירושלמי דאיתא התם שאין מכניסים ריח רע בעזרה ומשמע מזה דהם מ"ר ממש (אף דיש לדחוק דה"ק משום שאין מכניסים ריח רע וא"כ חיישינן שמא יטעה השומע) וכ"ז אמרתי בימי חרפי והנה כעת מצאתי שכוונתי בזה לדעת הבאר שבע ועיין תוס' דכריתות דמבואר משם שמפרשים דקאי על מי רגלים ממש יעו"ש היטיב.

הדק היטיב וכו'. בש"ס בכריתות ו' ב' איתא אומר הדק היטיב היטיב הדק ואח"כ אומר אמר מר כשהוא שוחק אומר היטיב הדק הדק היטיב מסייע ליה לר"י דאמר כשם שהדיבור רע ליין כך הדיבור יפה לבשמים ובירושלמי איתא כשהוא מידק אומר הדק היטיב היטיב הדק מפני שהקול יפה לבשמים יעו"ש (ונמצא נוסחתינו שבסדר תפלה היא מורכבת משני הנוסחאות מגי' דידן ומגי' הירושלמי) ומש"כ רבינו **שהוא שוחק כל אחד** בפ"ע ושוב מערב הכל ביחד עיין לעיל פ"א ה"ב מש"כ שם.

הלכה ו

בקדש בתוך העזרה וכו'. מימרא דר' יוסי ב"ר חנינא דכל מעשים לא יהיה אלא בקדש והיינו משל הקדש ובתוך העזרה. משל הקדש מוכח מהא דמקשה התם המקדיש נכסיו והיה בהם דברים הראויים לקרבנות ציבור וכו' יעו"ש היטיב דמוכח מזה דיעשה דוקא מהקדש. והא דתוך העזרה מבואר מהא דקאמר שאין מכניסין מי רגלים לעזרה וכו' מסייע ליה לריב"ח וכו' יעו"ש בכריתות ו' א' (ודברי מרן מגומגמים יעו"ש) וכתב המל"מ וז"ל וא"ת אמאי לא הקשו לר' יוסי מההיא ברייתא דהמפטם את הקטורת למסרה לצבור פטור אלמא עושין קטורת בחוץ וכשר וכ"ת דהו"א דמירי שעשה הקטורת בעזרה ה"נ נימא דבהכי מיירי מתניתין דשקלים וי"ל דמברייתא זו לא היה יכול להקשות משום דגבי שמן המשחה נמי אמרינן הכי והתם פשיטא דאינו כשר לציבור בלאו האי טעמא דר' יוסי אלא משום שאין לנו אלא שמן המשחה שעשה משה כדכתיב זה לי והתוס' בנזיר מ"ז א' הקשו קושיא זו דשמן היכי משכחת לה שימסרנה לציבור ותירצו דהכוונה היא שילמדו לעשות ולא שימשחו ממנה ה"נ גבי קטורת נוכל לפרש מאי דתני למוסרו לצבור הוא שילמדו לפטם ומשו"ה הקשו ממשנה דשקלים עכ"ל. והנה בעניי איני מבין קושיא

זו וכי נאמר דמותר לעשות קטרת ולמסור לצבור והקטורת כשר. זה לא נאמר רק אמרו דאם עשה כדי למסור לצבור דפטור מכרת וחטאת אבל אה"נ דהקטרת פסול משום שלא נעשית בעזרה ולא משל הקדש ואף התוס' בנזיר לא הקשו רק משמן המשחה דאיך יעלה על לב איש לעשות שמן המשחה בשביל הצבור הא ידוע הוא שלא עשו שמן המשחה מימות משה ואילך ולא עשוי שיטעה האדם בזה אבל בקטורת כיון דהצבור עושים בכל שנה קטורת א"כ יכול אדם שפיר לטעות ולעשות קטורת למוסרו לצבור כי לאו כו"ע דינא גמירי להא דריב"ח ולכן לא הקשו מקטורת רק משמן המשחה. וברור זה לדעתי. וא"כ אין כאן התחלת וריח קושיא רק דברי המל"מ יתכנו שפיר לדעת רש"י בחומש דמותר לעשות קטורת כדי למוסרה לצבור יעו"ש והבאתי לעיל פ"א ה"ד יעו"ש היטיב.

ומש"כ המל"מ בסוף דבריו וז"ל והא דאמרינן במעילה ט' ב' הלמידין לפני חכמים אומרים יביא דבר שכולו למזבח מאי ניהו קטרת הכוונה הוא שיביא סממני הקטרת וימסרם לצבור והצבור יפטמו אותה בעזרה בכלי שרת עכ"ל ולכאורה יש לעיין אמאי לא הביא דברי התוס' דמנחות נ' א' ד"ה יכול וכו' שקדמוהו בזה ואולי שבתוס' לא נתפרש דימסור קודם הפיטום (ועיין לקמן הלכה י"א שם רמז המל"מ לדברי התוס' הללו) וע"ע מנחות ק"ו ב' הרי עלי למזבח יביא לבונה. התם לאו לקטורת קא אתי רק בקומץ לבונת מנחה יעו"ש ולקמן פט"ז מהלכות מעשה הקרבנות הי"א יעו"ש.

מן החולין וכו'. כתב מרן וז"ל ובירושלמי פ"ד דשקלים פטמה בחולין ר' יוסי ב"ר חנינא אמר פסולה ריב"ל אמר כשרה מ"ט דריב"ח קדש היא שתהא הויתה בקדש מ"ט דריב"ל קדש היא שתהא באה מתרומת הלשכה אתיא דריב"ח כשמואל ודריב"ל כר"י ולפ"ז היה ראוי להכשיר כריב"ל ור"י מ"מ מאחר דש"ס דידן סתם וכתב כל מעשיה לא תהיה אלא בקדש דמשמע דעכובא הוא פסק כן עכ"ל. ואני שמעתי ולא אבין דהא בירושלמי שם (ה"ג) איתא וז"ל א"ר יוסי ב"ר בון אתיא דריב"ח כשמואל ודריב"ל כר' יוחנן דתנינן המקדיש נכסיו והיו בהן דברים ראויים לקרבנות צבור ר' יוחנן אמר קטורת אמר ר' הושעיא תפתר באומן בית אבטינס שהיה נוטל בשכרו קטורת עכ"ל אלמא מסקנת הירושלמי דר"י נמי יכול להיות דס"ל כריב"ח א"כ פשיטא דהלכה כוותיה ועוד דהא בש"ס דילן לא הובא רק דברי ריב"ח ודברי ר' הושעיה נמי הובאו בש"ס (אע"ג דמסקנא לא הוי כוותיה משום אתקפתא דרב יוסף מ"מ הא לדינא ס"ל ר' יוסף נמי כוותיה) לכן שפיר פסק רבינו כוותיה דריב"ח. שוב ראיתי שכבר הרגיש בזה השיירי קרבן ביומא פ"ה ה"א יעו"ש היטיב.

ובהתימי בדבר זה אאריך עוד דבר אחד מה שראיתי בס' באר שבע שהקשה שם

על מש"כ רש"י בד"ה מפרישין מהקדש בדק הבית את שכר האומנים המחזיקים את בדה"ב עכ"ל וכתב ע"ז הס' הנ"ל שתלמיד טועה כתב זה דהא ר' הושעיה מפרש בעצמו בשקלים שם דנתנין לאומני בית אבטינס ושכ"כ הרמב"ם והרע"ב בשקלים שם וכ"כ רש"י בשבועות י' ב' יעו"ש ואני תמה על בקי כמותו איך לא ראה דברי הש"ס במעילה י"ד ב' דשם מפורש באר היטיב דקאי על אומני בנין וכ"כ התוס' כאן (רק מש"כ וז"ל ומפרש במעילה טעמא מאי והתם נפקא ליה מקרא דכתיב ועשו לי מקדש ועשו לי משלי עכ"ל ליתא במעילה רק בתמורה ל"א ב') וא"כ מאן דתני הא לא משתבש כיון דבש"ס דילן מפורש כן בהדיא ובדברי רב אושעיא שבש"ס דידן לא איתפרש על איזה אומנין קאי. ופשוט.

הלכה ז

מחזירין אותו וכו'. עיין לעיל פ"א ה"ב מש"כ בזה.

הלכה ח

דבש כל שהוא וכו'. כריתות ו' א' וב'רושלמי דיומא פ"ד ה"ה ובתו"כ ויקרא פי"ג.

חייב מיתה שהרי וכו'. ורש"י פי' בכריתות ו' א' וז"ל חייב מיתה כי עייל ביוה"כ דכתיב ואל יבא בכל עת אל הקדש וגו' ולא ימות וגו' בזאת יבא אהרן וגו' וכי מעייל קטרת שלא כהלכתה ביאה ריקנית היא וחייב מיתה עכ"ל מבואר מזה כי בשאר ימות השנה דלא מעייל בקדש הקדשים רק להיכל אינו חייב מיתה כמו שנתבאר לקמן פ"ב מהל' ביאת מקדש ה"ד יעו"ש היטיב וכ"כ הב"י באו"ח סי' קל"ג יעו"ש בד"ה כתב רבינו וכו' יעו"ש היטיב וצ"ע הא איתא ביומא נ"ג א' הא לא נתן בה מעלה עשן או שחיסר אחת מכל סממניה חייב מיתה ותיפוק ליה דקא מעייל ביאה ריקנית א"ר ששת הב"ע כגון ששגג בביאה והזיד בהקטרה רב אשי אמר אפי' תימא דהזיד בזו ובזו כגון דעייל ב' הקטרות אחת שלימה ואחת חסרה אביאה לא מחייב דהא עייל לי' שלימה אהקטרה מחייב דקא מקטר קטרת חסרה עכ"ל הגמ' מבואר מזה דחייב אהקטרה נמי וא"כ אפי' בשאר ימות השנה מתחייב מיתה וכנראה מלשון רבינו שכתב הטעם דהרי נעשית קטורת זרה. וב'רושלמי דיומא איתא שם וז"ל לא נתן לתוכה מלח או שלא נתן (כצ"ל קרבן העדה) לתוכה מעלה עשן נתחייב מיתה א"ר זעירא ועובר משום הכנסה יתירה עכ"ל ור"ל דמיירי בשאר ימות השנה ונכנס להיכל וחייב באזהרה על שנכנס בהיכל דהו"ל ביאה ריקנית.

ומתוך כך אני תמה עוד על מש"כ הב"י וז"ל (בד"ה ועליך לדעת וכו') גם יש לך לדעת שמנין הי"א סמנין הם הצרי והציפורן וכו' עד קנמון ואלו הם הסמנים שנאמרו למשה

מסיני ואם חסר אחת מהם חייב מיתה ושאר דברים אינם באים אלא לתקן מעשה הקטרת סמנין אלו שהרי בורית כרשינה ויין קפריסין אינם באים אלא לתקן הציפורן ומעלה עשן כדי לתקן שיהיה העשן מתמר ועולה ומלח סדומית בא לשום תיקון אחר וכיון שאינם באים אלא לתיקון לא מנאתם תורה בכלל הסמנים ומשמע שאפי' אם חסרם אינו חייב כלום שהרי אילו לא מפני הכבוד היו מביאין מי רגלים במקום יין קפריסין וכיון שכן אפי' אם חסרו לית ביה חיובא ואפשר דאפי' איסורא ליכא בחיסור דברים אלו שאינם באים אלא לתיקון אלא שמצוה מן המובחר שלא לחסרם והכי משמע מדאמרינן בס"פ אמר להם הממונה שהביאו אומנים שהיו יודעין לפטם הקטורת ולא היו יודעים להעלות עשן שלא היה מתמר ועולה אלא מפצע לכאן ולכאן ופירש"י שלא היו מכירים בעשב שהיה מעלה עשן ומשמע שניסו כן בהקטרת פנים וראו שלא היה העשן מתמר ועולה דבחוץ אסור להקטיר הרי שאע"פ שחיסר מעלה עשן הקטירו אותו וה"ה לשאר דברים שאינם באים אלא לתיקון עכ"ל.

והנה מש"כ בפשיטות דבחסרון מעלה עשן ובחסרון מלח אין חייב מיתה ואפי' איסורא ליכא תמוה דהוא היפך הירושלמי ועוד ביומא נ"ג א' שם איתא דאם לא נתן מעלה עשן חייב מיתה ומש"כ ראיה מההיא דיומא עיין תוס' ישנים שם וז"ל ה"ג בספרים זקנים ובכמה ספרים ומה ראית והזכרת מעלה עשן כנגדו פי' אותו עשב שמעלה עשן כנגדו ואינו מפצע לכאן ולכאן אלא מתמר ועולה כמקל ראיתי שלא היה שום אדם מכיר אלא הם אבל עשב אחר ששמו מעלה עשן היו מכירים אנשי אלכסנדריא שאם חיסר בקטורת חייב מיתה עכ"ל והנך רואה שנסלק בזה ראיית הב"י לגמרי וכ"כ עוד שם וז"ל שנאמר כל פעל ה' למענהו והכא לא מייתי קרא דלכבודי בראתיו שאין כל כך גנאי אם היה מפצע ואין זה אלא יתרת בעלמא דבעינן משום דכתיב כל פעל וגו' עכ"ל אלמא דהיה כשר שפיר בלא זה דאל"כ תיפוק לי דפסול בלא זה וע"ע תוס' יומא נ"ג א' ד"ה חד למצוה וכו' שכתב דלרב אשי עכובא הוה בשאר ימות השנה לענין מעלה עשן.

ובתוס' ישנים שם וז"ל תיפוק ליה דקא מעייל ביאה ריקנית דס"ל להאי מקשה כרב אשי דאמר לקמן דאיכא עכובא א"נ לכו"ע ואפי' כרבא דאע"פ דלא נפקא ליה מהאי קרא נפיק ליה מקרא אחרינא (ור"ל מטעם דכתיב חוקה כמש"כ התוס') תימה על מה ששנינו בפטום הקטורת והיא ברייתא שנויה בירושלמי חסר מכל סימן וסימן או שלא נתן לתוכה מעלה עשן או שחסרו חייב מיתה א"ר זעירא משום הכנסה יתירה מאי האי דאמר משום הכנסה יתירה אי דהזיד על הביאה חייב על הביאה ואי דשגג בביאה אם מקטירו חייב על הקטרה שפסולה ואי אין מקטירו מאי חיובא איכא ואומר ר"י דהכנסה

היא ביאה שנכנס להיכל בחנם כמו פועל בכניסתו משלו וחייב משום ביאה ריקנית מ"ר. וה"ר מנחם פי' משום הכנסה יתירה כמו בהכנסה יתירה של יוה"כ שנכנס בה לפני ולפנים דבההיא קרא כתיב בה מעלה עשן ואין נראה דבכל יום נמי הוה שם מעלה עשן ומהאי קרא ודאי ילפינן וא"כ חיוב מיתה נמי ילפינן מיניה ועוד דבירושלמי דמכילתין פ' טרף בקלפי קאמר ר"ז עובר משום הכנסה יתירה אלמא לאו איוה"כ קאי ה"ר אלחנן ועוד קשה לי לפי סברתו שסובר שלא היה מעלה עשן אלא ביוה"כ מאי האי דקאמר בסמוך יכול שניהם אמורים קודם מיתת בני אהרן ת"ל אחרי מות שני בני אהרן פי' שלא היו נענשים על מעלה עשן שנצטוו ואי ס"ד שלא נצטוו אלא בשל יוה"כ והלא מתו בשמיני למלואים בניסן ויוה"כ היה אח"כ ומה מפרש ר"א אלא ודאי הוה ס"ד שנענשו על מעלה עשן שלא שמו בקטורת חוץ וע"ז הוא מפרש שהעונש נכתב אחר מיתה עכ"ל ובכל בו כתב להדיא דאף אם חיסר בורית כרשינה או יין קפריסין וכ"ש מעלה עשן חייב מיתה (ומשמע קצת מדבריו דאפי' על ביאה ריקנית שבהיכל חייב עליה מיתה יעו"ש וזה ודאי ליתא דעל היכל ליכא רק אזהרה ויש לדחוק דכוונתו ביוה"כ יעו"ש היטיב).

הן אמת דממה שמקשה הש"ס בפשיטות ותיפוק לי דמעייל ביאה ריקנית וכו' משמע דלא מיירי רק ביוה"כ דאל"כ לא קשה מידי די"ל דקמ"ל בשאר ימות השנה נמי וגם מה שקלו וטרו אמוראי בזה דכגון ששגג בביאה והזיד בהקטרה אי נמי דמעייל קטורת שלימה וכו' הו"ל לתרוצי בפשיטות דמיירי בשאר ימות השנה וביותר יקשה על רב ששת גופיה דמשני גופיה לקמן דחד ליוה"כ וחד לשאר ימות השנה וא"כ למה ליה לתרוצי הב"ע בשגג בביאה והזיד בהקטרה וכו' אם לא שנימא דמאי דקאמר הא ביוה"כ הא בשאר ימות השנה היא לאו מדרב ששת וצ"ע קצת בזה ועיין במל"מ ה"ג שהאריך הרבה מזה והעולה מדבריו דרבינו ס"ל דמעלה עשן לא היה רק ביוה"כ ולא בשאר ימות השנה יעו"ש היטיב ובזה יישב דברי מרן. אבל לא ידעתי מה הועיל בזה כיון דכתב מרן דהא דחיסר אחת מסממניה חייב מיתה ביוה"כ דוקא א"כ מסתמא הא דחיסר מעלה עשן דאינו מעכב מיירי ע"כ ביוה"כ ג"כ אינו מעכב. וא"כ אכתי קשה מסוגיא דיומא נ"ג א'. אמנם למה שהביא בשם שער אפרים דמרן בב"י מיירי דבאמת היה שם עשב דמעלה עשן רק לא היה מתמר ועולה כמקל יעו"ש והיינו כסברת התוס' ישנים שהבאתי. אמנם התימה על כולם איך לא שתו לבם להתוס' ישנים שהבאתי.

ודברי רש"י בכריתות אינם עולים יפה כלל כי אף אם נימא דהאי אם חסר אחת מכל סמניה חייב מיתה לא מיירי רק ביוה"כ כדמשמע לכאורה מהך דיומא ועיין בתו"כ פרשת אחרי פ' ג' מ"מ הא מבואר בש"ס דיומא דאם שגג בביאה והזיד בקטרת נמי

חייב אלמא דאין הטעם משום ביאה ריקנית. ושפיר קמה קושיית כל האחרונים על רש"י וע"ע במג"א סי' קל"ג ס"ק ה' יעו"ש היטיב. סוף דבר דברי רש"י צריכים נגר ובר נגר דיפרקיניה.

ודע עוד דקשיא לי על הא דאיתא בסוף פ"ט דסנהדרין דחשיב שם כל חיובי מיתה ואמאי לא תני הא דחיסר אחת מכל סממניה והא דחיסר מעלה עשן ביוה"כ וכן הא דעייל לפני ולפנים בין ביוה"כ ובין בשאר ימות השנה בביאה ריקנית.

כשרה אפי' וכו'. ולפ"ז מש"כ רבינו בסעיף ט' אע"פ שלא עשה המשקל כולו אלא חציו או שלישו וכו' לאו דוקא דה"ה פרס נמי חייב דהא בהא תליא וכמו דאי' בכריתות ה' א' ו' ב' יעו"ש. וה"ה דאם פיטם כזית נמי חייב דהוא נמי שיעור הקטרה מדאורייתא כדאי' בזבחים ק"ט ב' יעו"ש ברש"י דפרס הוא מדרבנן כמש"כ רש"י בהדיא בזבחים שם ועיין כאן בתוס' בכריתות בד"ה דמפטם וכו' ויש שם ט"ס לדעתי וכצ"ל אומר רבי דהאי פרס בשחרית ופרס ערבית לאו הלכה למשה מסיני הוא דאף אם לא הקטיר אלא כזית שחרית וכזית ערבית יצא כדמשמע פ' השוחט עכ"ל ועי' ירושלמי יומא פ"ד ה"ה וז"ל תני הקטיר כזית בחוץ חייב פחות מכזית בפנים פטור ר"ז בשם רב ירמיה נפטרו הצבור ידי חובתן ר' יוסי ב"ר בון בשם ר' ירמיה מן מה דתני הקטיר כזית בחוץ חייב את שמע פחות מכזית בפנים פטור עכ"ל ועיין בקרבן העדה שם מה שפי' פי' רחוק וזר. ונ"ל בכדי להסכימו לש"ס דידן דכצ"ל הקטיר כזית בחוץ חייב פחות מפרס בפנים פטור ר"ז בשם ר"י נפטרו הצבור ידי חובתן ר' יוסי ב"ר בון בשם ר"י מן מה דתני הקטיר כזית בחוץ חייב מינה את שמע פחות מפרס פטור עכ"ל והוא המסכים עם פי' המל"מ לקמן בסי' נ"ג סעי' י"א והובא שם בש"ק ור"ל כיון דחייב על כזית בחוץ א"כ חזינן דבפחות מפרס נמי נפטרו הצבור יד"ח דאל"כ לא הי' חייבים בחוץ בפחות מפרס. א"נ הא דקאמר פחות מכזית בפנים פטור קאי אזר שהקטיר בפנים וכדקס"ד בזבחים שם וקאמר ר"ז בשם ר"י דבכזית נפטרו הצבור ידי חובתן ור"י בא להשמיענו דבהקטיר כזית בפנים נפטרו הצבור יד"ח וקאמר ר"י ב"ר בון בשם ר"י דעל כרחך צ"ל דהברייתא הא קמ"ל דבכזית נפטרו הצבור יד"ח וקמ"ל דאף לר"א הדין כן דאי כמו שהיא לפנינו דקמ"ל בפחות מכזית פטור זר בפנים א"כ מאי קמ"ל פשיטא דכן הוא כיון דפחות מכזית פטור בחוץ ממילא דה"ה זר שהקטיר בפנים דפטור ומאי צריך להשמיענו א"ו דזה בא להשמיענו דכזית בפנים יוצאין הצבור יד"ח אליבא דכו"ע ואף לר"א. ועי' לקמן בסוף סי' נ"ג מש"כ בזה יעו"ש היטיב.

והתימה על רבינו שלא השמיענו מדין כזית ואולי ס"ל לחלק בין פיטום להקטרה דאף

דבהקטרה כזית הוי הקטרה מ"מ לא מצינו שהיו מפטמין בפחות מפרס ועי' במל"מ שהביא בשם רש"י ז"ל דדווקא במנה חייב ותמה עליו יעו"ש היטיב ולדעתי אפ"ל כי גם רש"י ז"ל מודה לזה דכי כתב מנה כתב זה אדברי חכמים דנקטי בלשונם בכל יום מתקן במתכונתה יעו"ש דמשמע קצת דנקטי דווקא דכל יום דהוא מנה אבל לבסוף דמייתי דברי רבא איפשר דעבדה פרס בשחרית ופרס בין הערבים אה"נ דבפרס מחייב. ודע דלשון הש"ס שם ה' א' דאיתא שם וז"ל אפשר דמקטיר פרס שחרית פרס בין הערבים אין הלשון נכון כל כך ויותר מדוקדק הלשון שם ו' ב' איפשר דעבדה פרס בשחרית וכו' דאנן בפיטום קא מיירינן ולא בהקטרה וק"ל אמנם בילקוט תשא איתא (על הך דשם ה' א') וז"ל גבי קטרת כתיב והקטורת אשר תעשה במתכונתה אשר תעשה כל דמקטר ואפילו פרס שחרית פרס בין הערבים עכ"ל ולפי"ז דהאי כל אשר תעשה קאי אהקטרה א"כ לכאורה משמע דבכזית נמי חייב בפיטום וכמש"כ למעלה ורבינו גריס כגי' דידן ו' ב' ודו"ק היטיב. שוב ראיתי במל"מ לקמן סי' נ"ו סעי' ב' שהעלה דאינו ט"ס בתוס' דכריתות שם ופלפל בזה בהא דכזית קטורת יעו"ש היטיב (ובפסקי תוס' מעילה סי' ה' משמע כדברי' יעו"ש היטיב).

הלכה ט

על עשייתה וכו'. זה פשוט ומבואר בתורה ושנוי במשנה ריש כריתות ומשולש בתלמוד ו' א' ונפלאתי על מרן שכתב הכי משמע במשנה וכו' יעו"ש והלא מאי משמעות צריך במקום שהדבר מפורש.

וכאן כתב לפי משקולת אלו ר"ל שיהא לפי ערך שיעור זה אע"ג דבאמת לא עשה אותו השיעור ממש שבקטורת ציבור לכל השנה משא"כ בשמן המשחה דלעיל פ"א ה"ד ועיי"ש מש"כ בזה בד"ה אבל אם שם ועי' מש"כ רבינו בפי' המשניות שם והטעם כבר מפורש וברור בש"ס ומבואר ממש"כ למעלה.

הלכה י

עשאה להתלמד וכו'. או למוסרה וכו' עי' מש"כ לעיל ה"ו ופ"א ה"ד יעו"ש היטיב.

הנהנה מן ההקדש וכו'. מבואר לקמן דינו פ"ה ממעילה הט"ז דאם קודם שעלה תמרותו מעל ולאחר שעלה תמרותו לא מעל והוא מהש"ס שם ו' א' ובפסחים כ"ו א' יעו"ש והא דכתב רש"י שם ב' א' במשנה וז"ל אבל המריח בקטורת של ביהמ"ק לא אזהרה ולא כרת דריח אין בו משום מעילה היינו לפי הס"ד דמיירי בכל ענין אבל לפי המסקנא שנא ושנא הוא.

הלכה יא

שאינה כזו. ר"ל שהיא ממינים אחרים או שחסר אחת מכל סממניה או שהיה הפיטום לא לפי ערך זה ועי' תוספתא פ"ג דמכות וז"ל המפטם את הקטורת במתכונתה ה"ז חייב בין שפיטמה כולה בין שפיטמה חציה אבל אם היה מתעסק להתלמד בה או למוסרה לרבים אם חסר אחת מכל סממניה אינו חייב אלא משום מועל בלבד עכ"ל והנה אין לה שום ביאור ונ"ל להגיה שכצ"ל למוסרה לרבים או אם חסר אחד מכל סממניה פטור והמריח בה אינו חייב אלא משום מועל בלבד. עוד שם וז"ל המפטם שמן המשחה ה"ז חייב והסך ממנו פטור אינו חייב אלא משום מועל (כן הוגה שם על הגליון) הלכה הסך שמן המשחה שעשה משה במדבר ה"ז חייב כרת סכו בראשו בגופו באחד מכל איבריו אע"פ שלא שפשף ה"ז חייב וכמה יסוך ויהא חייב כרת אחד הסך ואחד הניסך וכו'. והנה מן וכמה יסיך וכו' אין לו מובן והוא ט"ס וצ"ל כמו שהוא בכריתות ו' ב' יעו"ש היטיב וכבר נתבאר בפ"א ה"ה יעו"ש. ומבואר מזאת התוספתא דהנותן על חבירו גם הניסך חייב והתימה שלא הובא זה בסעי' ו' שם. ואולי אפ"ל דה"ק התוספתא דאחד הסך ואחד הניסך שוים בשיעורם וכדעת רבינו שם הלכה י' אבל מסיום לשון התוספתא לא משמע כן. וצ"ע בזה (ועי' במכות כ' ב' יעו"ש היטיב ודו"ק).

יחיד או רבים וכו'. עי' כל זה במנחות נ' א' ב' יעו"ש.

הלכה יב

לא על וכו'. עי' סוטה ל"ה א' וירושלמי פ' חלק ועי' ספרי נשא פיסקא מ"ו ומ"ר במדבר פ"ד ומ"ר נשא פי"ב יעו"ש ושם מבואר דדווקא לוים ולא כהנים וקצ"ע על רבינו בס' המצות שם סי' ל"ד ובשרש ג' יעו"ש היטיב. ודע דמקום הטבעות והבדים היה בכלות שליש העליון מהארון כדאיתא בשבת צ"ב א' יעו"ש היטיב וזה דלא כרש"י בחומש שמות כ"ה שכתב דהיה למעלה סמוך להכפורת ולא כהרמב"ן שכתב שם דהיה סמוך לרגלי הארון יעו"ש וצ"ע בזה ועי' יומא ע"ב א' תוס' ד"ה כתיב וכו' ויש ליישב קצת יעו"ש.

הלכה יג

פנים כנגד וכו'. מרן לא הערה מקורו והוא במדרש רבה במדבר פ"ה יעו"ש היטיב וע"ע לעיל פ"ו מהל' בית הבחירה ה"ד וע"ע ירושלמי פ"ה דיומא ה"ד יעו"ש וע"ע ביומא כ"ה א' תוס' ד"ה והא וכו' ובמפרש לתמיד כ"ו א' סוף המשנה יעו"ש.

לוקה שנאמר וכו'. ועי' יומא ע"ב א' ובתוס' שם שהאריכו בביאור הקרא דושמו בדיו דבסוף פרשת במדבר ועיי"ש ברמב"ן על התורה יעו"ש היטיב. ועי' מכות כ"ב א'.

פרק ג

הלכה א

בין שלא רצו וכו'. עי' ספרי קרח פיסקא קי"ט (ועי' כעין זה יבמות פ"ח ב' ובתו"כ אמור פ"א) יעו"ש היטיב.

חוץ מדבר אחד וכו'. עי' בכורות ל' ב' ובתוספתא דדמאי פ"ב וע"ע מנחות י"ח ב' ובחולין קל"ב ב' וע"ע זבחים ק"ב ב' ושם צ"ט א' תוס' ד"ה אינו וכו' ובתו"כ פרשת צו פט"ז יעו"ש היטיב (וע"ע בהל' בכורים פ"א ה"א ובמרן שם) ודע כי גי' ברש"י בבכורות כמו שהביא מרן ודלא כמש"כ המגיה.

הלכה ב

שיהיו שומרין וכו'. הא דיהיו שומרין מבואר בריש תמיד ונתבאר למעלה פ"ח מהל' בית הבחירה יעו"ש והא דהם שוערים עי' בערכין י"א ב' ובתוס' שם ד"ה משוער וכו'.

משוררים וכו'. שנאמר וכו' עי' בערכין י"א א' כמה לימודים ע"ז ורבינו דרשא קמייתא נקט ועי' ספרי פרשת קרח פיסקא קט"ז יעו"ש היטיב.

על כל עולות וכו'. הכי מסקנא דש"ס שם ע"ב וע"ע ספרי בהעלותך פיסקא ע"ז ועיי"ש בתוס' ד"ה לעולותיכם וכו' ומספרי משמע דלא כדבריהם דההיקש דעולה ושלמים שקבוע לו זמן איתיה בברייתא והא דמה עולה בצפון אף שלמי ציבור בצפון ליתא בברייתא רק דמפרש לה רב מרי בריה דרב כהנא הכי דלענין זה מיקרי קדשי קדשים דטעונה צפון יעו"ש היטיב ודו"ק.

בעת ניסוך וכו'. עי' ברכות ל"ה א' וערכין י"א א' י"ב א' ועיי"ש תוס' ד"ה והשיר וכו' ובר"ה ל' ב' בתוס' שם ד"ה ונתקלקלו וכו' ועי' מש"כ שם בחי' יעו"ש.

הנסכים הבאים וכו'. עי' בערכין י"ב א' וע"ע לקמן פ"ו מהלכות תמידין ומוספין ה"ח יעו"ש היטיב.

הלכה ג

מותר לעבוד וכו'. בתו"כ פרשת שמיני פ"ב לא נזכר רק לשורר אבל מדיליף לה מדכתיב ותקראנה אותי אני אסור באנינה ואין הלוים אסורין באנינה לשיר אלמא דהלוים נתמעטו מאנינה ומשמע דה"ה כל עבודה שלהם ועוד מה שירה שהיא עבודת מזבח כדאיתא שם בערכין י"א ב' ועוד שהיא צריכה שמחה וטוב לב כדאיתא שם ע"א מותר באנינות שאר עבודות כגון לשמור ולהיות שוער לא כ"ש ופשוט.

ומוסיפין וכו'. שם בערכין י"ג ב' ועי' מה שאכתוב בסוף הלכה ד'.

אלא בפה וכו'. כ"ה מסקנת הש"ס בערכין י"א א' ובסוכה נ"א א' יעו"ש וע"ע בסוכה בירושלמי שם.

לוים ומהן וכו'. שאין עולין על הדוכן אלא מיוחס כר' יוסי שם בערכין י' א' ועיי"ש י"א א' ובסוכה שם ועיי"ש בסוכה בתוס' ד"ה מעלין וכו' וע"ע תוספתא פ"א דערכין יעו"ש.

עולין למנין וכו'. דע כי במשנה שם י"ג ב' איתא וז"ל אין הקטן נכנס לעזרה לעבודה אלא בשעה שהלוים אומרים בשיר ולא היו אומרים בנבל ובכינור אלא בפה כדי ליתן תבל בנעימה ר' אליעזר בן יעקב אומר אין עולין למנין ואין עולין לדוכן אלא בארץ היו עומדין וראשיהם בין רגלי הלוים וצערי הלוים היו נקרין עכ"ל ובש"ס שם וז"ל תנא וסיעדי הלוים היו נקרין ותנא דידן כיון דהני קטין קלייהו והני עב קלייהו הני מקטטי והני לא מקטטי קרי להו צערי עכ"ל ופירש"י וז"ל לוים עבי קלייהו קטנים קטין קלייהו דק קולם. מקטטי כלומר מקטינים ועושין קולם דק ויפה ומצערין הלוים שאין יכולים לבסם כמותם עכ"ל א"כ כל זה מיירי בקטני הלוים ועליהן תנא הא דאין עולין למנין אבל מהא דהמנגנים בכלים לא הוזכרו כאן כלל אולם לרבינו בפי' המשניות הא דאיתא במשנה ולא היו אומרים בנבל ובכינור וכו' לא קאי כלל אקטנים אלא ה"ק דהגדולים בעלי השיר לא היו אומרים בנבל ובכנור רק בפה וע"ז קאי ראב"י ואומר דאלו המנגנים בכלים אין עולים למנין ואין עולין לדוכן אלא בארץ וכו' וכן הש"ס קאי לפרושי על אלו המנגנים בכלים יעו"ש היטיב ועי' תוספתא פ"ב דערכין וז"ל ולא נראה קטן בעזרה אלא בשעה שהלוים אומרים בשיר לא היו אומרים בנבל ובכינור אלא בפה ראב"י אומר צוערי לוים בני יקירי ירושלים היו בעזרת נשים ראשיהן בין רגלי הלוים כדי ליתן תבל בנעימה שנאמר ויעמד יהושע ובניו קדמיאל ובניו ובני יהודה וגו' עכ"ל ולכאורה גי' זו יותר נכונה לפי פי' רבינו דהאי כדי ליתן תבל בנעימה שייך בדברי ראב"י דקאי אמנגנים בכלים וה"ק דעיקר שירה בפה והכלים לא באו רק כדי ליתן תבל בנעימה וראב"י קאי אמנגנים בכלים וס"ל כר' יוסי דלעיל דהוו ממשפחות המיוחסות בישראל (כנ"ל ס"ק י"א) אמנם לרש"י ז"ל קאי הכל אקטנים והיו נותנים תבל בנעימה בנעימת קולם.

והא דאיתא בתוספתא דבעזרת נשים היו עומדין תמוה לי הרבה דהא במשנה איתא וראשיהן בין רגלי הלוים והנה הלוים היו עומדין על הדוכן שהיא גבוהה מעזרת ישראל אמה כדאיתא לעיל פ"ו מהלכות בית הבחירה ה"ג ועזרת ישראל גבוהה מעזרת נשים ז' אמה וחצי כדאיתא שם הלכה ב' ועוד הא הוי רחוק עזרת כהנים מעזרת נשים י"א אמה כל רוחב עזרת ישראל כדאיתא שם פ"ה הי"ב ואיך יתכן שראשיהם יהיה בין רגלי הלוים ויהיו רחוקים מהם ונמוכים מהם כ"כ ואולי ט"ס הוא וצ"ל בעזרת אנשים והיא

עזרת ישראל וצ"ע בזה (ודע דאיתא עוד בתוספתא שם וז"ל מעולם לא נראה אשה בעזרה אלא בשעת קרבנה בלבד ולא נראה קטן בעזרה וכו' ואם נימא דהא דהקטנים היו עומדין בעזרת נשים א"כ דומיא דהכי דאשה בשעת קרבנה היתה עומדת ג"כ בעזרת נשים אבל אם נימא דט"ס הוא וצ"ל בעזרת אנשים והוא עזרת ישראל א"כ אשה נמי עומדת בשעת קרבנה בעזרת ישראל ועיין מש"כ לעיל פ"ז מהל' בית הבחירה הכ"ג מזה יעו"ש היטיב) ועיין לעיל שם פ"ו ה"ה יעו"ש היטיב.

ולפי' רבינו צ"ל הא דקתני ולא היו אומרים בנבל ובכנור קאי על הנך י"ב לוים דהם לא היו אומרים רק בפה והנה אי' שם בש"ס ובתוספתא הני כנגד מי אר"פ כנגד תשעה כנורות שני נבלים וצלצל אחד שנאמר הוא ובניו ואחיו י"ב יעו"ש ובשלמא לרש"י ניחא דהם אותם הי"ב היו מנגנים על הכלים אמנם לרבינו אדרבה הא הי"ב לוים לא היו משוררים אלא בפה וצ"ל דהוא מפרש דכנגד אותם הכלים תקנו נמי שיהיה י"ב משוררים בפה והוי כעין דאיתא מגילה כ"ג א' וסנהדרין י' ב' יעו"ש. וכן מוכרח על כרחך לפירש"י נמי דאל"כ רק שהיו אלו הי"ב רק בכלים א"כ כיון שמפרש שהקטנים לא היו אומרים בכלים רק בפה א"כ ע"כ היו לבד ממנין הי"ב א"כ מאי קמ"ל ראב"י דהקטנים לא היו עולים מן המנין פשיטא דהא לת"ק נמי כן אלא ודאי דהנך י"ב לא היו מנגנים בכלים ועי' בתוס' יו"ט. אבל יש לעיין על רבינו כיון דהוא מפרש דהנך י"ב לא היו מנגנים בכלים רק בפה ועלייהו קאי דלא היו אומרים בכנור ובנבל וכו' א"כ מאי קמ"ל ראב"י דאילו המנגנים בכלים אין עולין מן המנין פשיטא הוא. לכן נ"ל לפרש כי גם דעת רבינו דהא דלא היו אומרים בנבל ובכנור אלא בפה וכו' קאי אקטנים וכפירש"י. ות"ק ס"ל דהי"ב לוים היו מנגנים בכלים וראב"י פליג וס"ל דהאומרים בכלים לא היו עולים מן המנין וכו' ופסק כראב"י דמשנתו קב ונקי ולפ"ז הא דקאמר הש"ס הני י"ב כנגד מי ומפרש כנגד הי"ב כלים אתי בפשיטות דאתי לפרושי מילתא דת"ק וראב"י פליג על זה והכי יש לפרושי התוספתא דת"ק ס"ל דהמנגנים על הכלים המה מעיקר השיר והיו נכנסים בחשבון ורק הקטנים היו כדי ליתן תבל בנעימה והם לא היו מנגנים בכלים רק משוררים בפה אמנם ראב"י ס"ל דהמנגנים בכלים הם היו באים כדי ליתן תבל בנעימה והם הנקראים צוערי הלוים אבל קטנים לא היו כלל וזה שלא הביא רבינו כלל הך דקטנים לגבי השיר והבן היטיב.

הלכה ד

משתי נבלים וכו'. שם במשנה י' א' וכתב רש"י דלא איתפריש טעמא.

משני חלילין וכו'. כתב שם רש"י הטעם משום נגד י"ב ימים שהחליל מכה לפני המזבח כדלקמן סעיף ו'.
משתי חצוצרות וכו'. שם י"ג א' ב' ובפי' המשנה לרבינו יש שם ט"ס שצ"ל ק"כ (במקום ק"ב הכתוב שם) ועיין תוס' י"ג א' ד"ה ומוסיפין וכו' שכתבו שתי תירוצים יעו"ש היטיב ורבינו פוסק כתירוץ בתרא יעו"ש.
ומוסיפין עד וכו'. ז"ל רבינו בפי' המשנה ודע שחצוצרות מוסיפין על מניינם עד ק"ב (כבר הגהתי שצ"ל ק"כ) לא יותר וזולתן מן החצוצרות שאמרו עד לעולם אין להם קצב עכ"ל.
אחד בלבד. שם במשנה ובש"ס ועיין לקמן פ"ו מהל' תמידין ומוספין ה"ו וה"ז יעו"ש.

הלכה ה

היו הכהנים וכו'. והא דכתב בהלכה ד' דהיו חצוצרות בכל יום י"ל דשם היו הלוים מחצצרים משא"כ ביו"ט ובר"ח כמו דכתיב וביום שמחתכם ובמועדיכם ובר"ח ותקעתם בחצוצרות וכו' אבל צ"ע דהא כל יום היו הכהנים על החצוצרות כדאי' לקמן פ"ו מהל' תמידין ומוספין ה"ו יעו"ש וע"ע תוס' ערכין י' ב' בד"ה אין פוחתין וכו' וע"ע ערכין ג' ב' ובר"ה כ"ט א' והני כהני הואיל ואיתנהו בתקיעה כולי שתא דכתיב ותקעתם בחצוצרות על עולותיכם וכו' ודוחק לומר דהאי כולי שתא לאפוקי מישראל דאינם מחוייבים רק בר"ה משא"כ הכהנים דמחוייבים בכל ר"ח ויו"ט וע"ע סוכה נ"ג ב' וערכין י' א' דאין פוחתין מכ"א תקיעות בכל יום יעו"ש ומשמע התם דהיה בכהנים דומיא דשבת שבתוך החג יעו"ש היטיב וע"ע בשבת קי"ד ב' ודו"ק. והנה יש לעיין התם אמאי לא קחשיב השלש תקיעות דתקעו והריעו ותקעו שני כהנים בשעה שנתנו לו יין לנסך דאי' לקמן שם בהל' תמידין ומוספין. ולפ"ז לכאורה היה נראה דזה שהכהנים תקעו אינה נחשבת בכלל התקיעה על הקרבן דזה היה רק סימן דהתחיל לנסך וזה היו עושין הכהנים אבל התקיעות שבין פרק לפרק היו הלוים עושין אותם. אבל א"כ יקשה לאחר התקיעה אמאי היו עומדין אצל בן ארזא אחד מימינו ואחד משמאלו כיון שכבר אינם צריכים להם והנה באמת יש ליישב לפי' רבינו הא דהיו עומדין אחד מימינו ואחד משמאלו כדי לתקוע עוד כדכתב שם וז"ל שהה המנסך לנסך מניף הסגן בסודרים הקיש זה בצלצל ותקעו אלו בחצוצרות ודברו הלוים בשיר יעו"ש ובאמת במשנה לא נזכר זאת אבל י"ל כי רבינו ס"ל כי התקיעות שבין כל פרק היו ע"י הלוים בכל יום וא"כ הוקשה לו למה הוצרכו הכהנים לעמוד אצלו ולכן כתב משום התקיעה שאז החל השיר לעלות (ועי' בתוס' יו"ט סוף תמיד יעו"ש מש"כ בזה) אבל כ"ז איננו שוה לי מטעם שכתבתי לעיל דמשמע שהיו

כל התקיעות בכהנים.

ולכן נ"ל לומר כי דעת רבינו שבכל יום היו הלוים על השיר והכהנים לא היו על השיר רק שהיו תוקעים בין פרק לפרק אבל במועדים ור"ח היו הכהנים בחצוצרות על השיר ביחד כמו הלוים והיו מחצצרים ביחד עם הלוים כנ"ל ליישב דברי רבינו והא דאיתא במשנה דערכין וכתבו רבינו בהלכה ד' דאין פוחתין מב' חצוצרות ומשמע דבכל יום היו ב' חצוצרות על השיר. הנה לפי מש"כ יש ליישב או דהתם מיירי בלוים או דהא שם כתב ג"כ דאין פוחתין מב' חלילים ובאמת לא היה החליל בכל יום כדאי' בסעי' ו' בי"ב ימים בשנה החליל מכה לפני המזבח וכו' אלמא דלא היה בכל יום רק דה"ק דביום שהיה בו חליל לא היה פחות משתים וה"נ גבי חצוצרות כוונתו הכי דביום שיש בו חצוצרות לא היה פחות משתים וכן יש לדייק מרש"י שכתב בד"ה ולא היה וכו' ובשאר ימים היו נבלים וצלצל וכנורות עכ"ל וחצוצרות לא הזכיר לפי שלא היה בכל הימים. ויש לדחות דרש"י ס"ל דחצוצרות לא היה אף ביו"ט רק בפרקים ולא בשעת השיר וכן היה בכל ימות השנה ולא חשיב ליה. נמצא העולה מזה לרבינו כי בכל ימות השנה היו חצוצרות ע"י לוים ובין פרק לפרק היה ע"י כהנים ובר"ח ויו"ט היה ע"י כהנים א"נ שלעולם היו החצוצרות רק בין הפרקים אבל בכל ימות השנה היה ע"י לוים ובר"ח ויו"ט היה ע"י כהנים. ועיין ספרי בהעלותך פיסקא ע"ז וביום שמחתכם ובמועדיכם אלו שבתות ר"נ אומר אלו תמידין ומשמע שפסק כת"ק ולא כר"נ וצ"ע אמאי לא הזכיר רבינו שבתות נמי אמנם לפי מש"כ יש ליישב שפיר לפי ב' הדרכים שכתב למעלה דבתמיד היו תוקעין הלוים בחצוצרות אבל לא הכהנים א"נ דהיו תוקעין הכהנים בין הפרקים משא"כ ביו"ט ובר"ח דהיו תוקעין הכהנים בחצוצרות ביחד עם הלוים וכנ"ל.

והנה לפי מש"כ יש ליישב נמי בפשיטות הא דהקשיתי מערכין ור"ה דאיתא שם דהכהנים איתנהו בכל יומא בתקיעות דהיינו בין פרק לפרק משא"כ בהא דיו"ט ודר"ח. והנה אח"כ ראיתי בס' החינוך מצוה שפ"ד שהקשה על רבינו מכל הנ"ל יעו"ש מש"כ בזה אולם לפי מש"כ מיושב הכל. גם היה נ"ל לומר דרבינו לא אתי לאפוקי שאר ימות השנה רק אתי לאוסופי דבר"ח ויו"ט לבד מה שהיו תוקעין בתמידין היו תוקעין במוספין ג"כ. אבל זה לא נהלם יפה בפשט דבריו לכן העיקר כמש"כ למעלה. עוד נ"ל לומר כי רבינו ס"ל דכלי שיר אינם מעיקר השיר וכמו שנתבאר למעלה הלכה ג' רק כדי לבסומי קלא והנה בכל יום היו החצוצרות עם שאר כלי השיר דהוי לבסומי קלא משא"כ ביו"ט ובר"ח אז הוי חצוצרות מעיקר השיר כמו שירה בפה וזה שדייק רבינו וכתב דהכהנים תוקעין בחצוצרות והלוים אומרים שירה ודו"ק. אבל עם כל זה יש לעיין כיון דבספרי

דריש ביום שמחתכם דקאי על תמידין למר או שבתות למר א"כ מנ"ל לרבינו לחלק בין הני לר"ח ויו"ט ויש לעיין קצת בזה (וע"ע תוס' ע"ז מ"ז א' ד"ה קרניה וכו' יעו"ש היטיב) וע"ע בירושלמי פ"ד דפסחים ה"א וש"נ.

מן עשת של וכו'. עיין כל זה במנחות כ"ח א' ובתוספתא דחולין פ"א ובספרי בהעלותך פיסקא ס"א יעו"ש וז"ל התוספתא פ"ק דחולין מנורה אין כשרה אלא מן העשת עשאה מן הגרוטאות פסולה ומשאר מיני מתכות כשרה חצוצרות אינה כשרה אלא מן הכסף עשאה מן הגרוטאות כשרה משאר מיני מתכות פסולה נמצאת אומר פסול במנורה כשר בחצוצרות פסול בחצוצרות כשרה במנורה עכ"ל ולכאורה משמע מכאן דגרוטאות כסף פסול במנורה דאל"כ הא איכא גרוטאות כסף דכשר בזה ובזה ועיין בפ"ג מהל' בית הבחירה ה"ה מש"כ בזה (אמנם יש לדחות מכאן והבן וצ"ע) [ובהאי עניינא עי' טורי אבן ר"ה דף כ"ו ב' ד"ה ושני. שחקר לדעת ממה היו נעשין חצוצרות שבמקדש ובפרט של תעניות עיי"ש ולפי שעה נעלם במחילת כת"ר ממנו דברי התוספתא שם פ"ב. במה היו תוקעין בחצוצרות שעשה משה. ופי' פשוט שהיו של כסף כאותן של משה. מפי ידי"נ הרה"ג מו"ה צבי הלוי בלייוויס נ"י מווארשא] [הערת המחבר בסוף הספר: התם קאי על תקיעות המחנות יעו"ש].

היה אבוב וכו'. עיין ערכין י' א' במשנה וכתב רבינו בפי' המשניות וז"ל ואבוב הוא קנה של חליל ר"ל הקנה הדקה שבראשו ואבוב של קנה הוא הקנה הקטן שבראש החליל. ואבוב יחידי ר"ל שיש לו נקב אחד. ומחליק הוא הזמר שמזמר מעין הענין האמור קודם שיתחיל המשורר לשורר שכנגדו בנגון הנבל נקרא בערבי אלתישי' כן פרשהו לנו תמיד אבל מה שיעלה בידינו מן הגמרא שאבוב וחליל דבר אחד עכ"ל. והנה מבואר כוונתו דחזר בו מפי' אבוב של קנה אבל ממה דפי' אבוב יחידי מזה לא חזר בו ולפ"ז מר"ן שהעתיק כאן פירש"י לכאורה לא כיוון יפה בזה דלרבינו פי' אחר בזה ולכאורה משמע מלשון רבינו שמפרש כאן באבוב של קנה כפי' הראשון שבפי' למשניות. ועיין תוספתא ספ"א וז"ל לא היה מכה בשני חלילין אלא בחליל אחד לא היה מחלק אלא בשל קנה מפני שמחלק יפה עכ"ל ואי לא מסתפינא אמינא להגיה שכצ"ל לא היה מכה אלא בשל קנה ולא היה מחלק בשני חלילין אלא בחליל אחד מפני שמחלק יפה עכ"ל ומסכים לפי זה לשון המשנה וא"כ ה"ז ראיה חתוכה לפירש"י ודו"ק.

הלכה ו

החליל מכה וכו'. עיין ערכין י' א' והטעם דכל יום שגומרין בו את ההלל היה החליל מכה יעו"ש בש"ס.

וביו"ט הראשון וכו'. תמוה מאי ראשון שייך הכא הא עצרת אינו אלא חד יומא ושם בברייתא דקחשיב בשמנה עשר יום גומרין את ההלל וקחשיב שם ג"כ יו"ט הראשון של עצרת והיקף שם תיבת הראשון בשני חצאי לבנה וע"ע בפ"כ דמסכת סופרים ה"ט ועיין בתוספתא פ"ג דסוכה יעו"ש וברי"ף פ"ב דשבת יעו"ש היטיב דבכולם ליתא לתיבת הראשון, אבל ברא"ש פ"ב דשבת סי' י"ז ובתענית כ"ח ב' איתא כלשון רבינו כאן ואולי כוונת רבינו להוציא השלמת העצרת וימי טבוח וצ"ע וביותר נ"ל כי ט"ס הוא.

דוחה שבת וכו'. פסק כר' ירמיה בר אבא דאמר דבשיר של קרבן כו"ע לא פליגי דדחי שבת כן פסק בשל שמחת בית השואבה ועיין תוס' ערכין י"א א' ד"ה לא וכו' דלמ"ד עיקר שירה בפה אין החליל של קרבן דוחה שבת יעו"ש היטיב וא"כ יקשה על רבינו דפסק דעיקר שירה בפה וא"כ איך כתב דדוחה שבת אמנם עיין בסוכה נ"א א' תוס' ד"ה כתנאי וכו' בתירוץ קמא שכתב דלהכי דוחה שבת משום דאין שבות במקדש וע"ע שם נ' ב' תוס' ד"ה ורבנן סברי יעו"ש היטיב.

הלכה ז

חמש שנים וכו'. חולין כ"ד א' ותוספתא סוף שקלים ועיין ספרי בהעלותך פיסקא ס"ג ועיין ברמב"ן על התורה שכתב ע"ז וז"ל אבל לא ידעתי אם זה דברי הכל לרבותינו כי בלשון יחיד אני שונה אותה בספרי ר' נתן אומר כתוב אחד וכו' וגם נראה שהם דברי אסמכתא שנהגו התלמידים ללמוד בהלכות עבודה ה' שנים כי ע"ד הפשט הנמנים ביד משה ואהרן היה מבן ל' שנים ומעלה והם אשר הפקיד אותם איש איש על עבודתו ועל משאו אבל בכאן צוה כי כל אשר ידע בעצמו שבא לכלל כ"ה שנים יהיה כשר לעבודה ויבא בכל אות נפשו לעבוד עמהם ולסייעם בעבודה אבל לא יהיה פקיד ונגיד על עבודה ידועה עכ"ל אבל לפנינו בספרי ליתא זה בשם ר' נתן רק נשנה סתמא. ומשמע דזה לאו אסמכתא מדפליגי תנאי בזה כדאיתא בחולין שם ובתוספתא שם. ופסק רבינו כת"ק.

איש. אבל משנקרא איש כשר והטעם דבזמן שאין העבודה בכתף אין פוסל שנים כלל בלוים וכשר לכל עבודה בין לשיר ובין לשמור ובין להיות שוער וכ"מ לישנא דש"ס דחולין דקאמר יכול אף בשילה ובבית עולמים כן ת"ל לעבוד עבודת משא לא אמרתי אלא בזמן שהעבודה בכתף יעו"ש משמע בהדיא דבזמן שאין עבודה בכתף ה"ז כשר אף שלא הגיע או שכבר יצא מכלל שנים וכ"מ שם ברש"י ע"ב ד"ה והא כי כתיב קרא בלוים כתיב ופירש"י ולוים אינם נפסלים בשנים יעו"ש והי"ל למיפרך אדרבה והא לוים אינם כשרים רק מבן שלשים שנה אלא ודאי דבשילה ובבית עולמים לא היה נפסל כלל לא בפחות ולא ביתר יעו"ש היטיב וע"ע ברמב"ן עה"ת במדבר ח' כ"ה יעו"ש היטיב ותמצא

כדברי דלשיר שלא בזמן משא בכתף היו כשרים בפחות מבן שלשים יעו"ש היטיב רק שהצריך שם שיהיה בן עשרים יעו"ש היטיב ומדברי רבינו מבואר דגם זה שלא על פי דין וכן משמע בערכין י"ג ב' שלא נפסל לוי לעבודה רק קטן הא כל שהגדיל ונעשה איש ה"ז כשר. וממוצא דבר כי תירוץ השלישי של מרן היא העיקר ומה שהקשה ע"ז דמה לימוד צריך למשא יעו"ש היטיב מה שנדחק בזה ובאמת לק"מ כי בזמן שהיה עבודה בכתף לא הוכשר לשום עבודה שבעולם בפחות מבן שלשים הן לשיר או לשאר עבודה משא"כ אח"כ הוכשר לכל עבודה שבעולם בהיותו איש. ודו"ק היטיב בכל זה ועי' רדב"ז ח"ה סי' צ"ח.

הלכה ח

ויראה לי שאינו נפסל וכו'. טעמו נ"ל כי יצא לו זה מהספרי בהעלותך פיסקא ס"ג וז"ל ומבן חמשים שנה ישוב שומע אני מכל עבודה במשמע ת"ל ולא יעבוד עוד ושרת את אחיו באהל מועד מלמד שחוזר לנעילת שערים ולעבודת בני גרשם עכ"ל ועיי"ש ברש"י וברמב"ן יעו"ש היטיב ובראי"ם שוב ראיתי בסמ"ג עשין סי' ק"ע שהביא ראיה זו ונהניתי.

הלכה ט

חלקו הלוים וכו'. מרן ציין לתענית כ"ז א' ובאמת לא נזכר שם לוים אבל כן הוא בהדיא בדברי הימים א' כ"ג כ"ד יעו"ש היטיב שוב ראיתי שם בסמ"ג ומשמע שגירסתו היתה בתענית כהנים ולוים יעו"ש היטיב. וכן הוא בתוספתא דתענית פ"ג יעו"ש.

ראש המשמר וכו'. כן הוא בתוספתא דתענית פ"ב לענין כהנים ומן הדא יליף לה רבינו לענין הלוים ועיי"ש בירושלמי.

וראשי האבות וכו'. אבל בכהנים לא היו רק ע"י פייס והקשה מרן מאי שנא כהנים מלוים. ולדעתי נראה כי בעבודת הלוים היו יכולים להיות הרבה עוסקים בכל עבודה ועבודה והיה כל הבית אב כולו זוכה בה ולא היו צריכים לפייס משא"כ בכהנים דלא כל הבית אב היה זוכה רק מספר הכהנים השנויים במס' תמיד וביומא והיו נשארים כהנים הרבה בלי עבודה ואתי לנצויי לכן תיקנו להם פייס. עוד י"ל כי פייס הכהנים נפק"ל מקרא כדאיתא בספרי קרח פיסקא קט"ז וז"ל ועבדתם שומע אני מעורבבים ת"ל עבודת מתנה מה מתנה ע"י פייס אף עבודה בפייס עכ"ל ועי' בזרע אברהם שי"ל שהפייסות הם מדאורייתא יעו"ש היטיב משא"כ בלוים.

אבל ליגע מותרין. עי' ילקוט קרח רמז תשנ"ב בשם ספרי זוטא וז"ל אך אל כלי הקדש יכול אם נגעו יהו חייבין אמרת אך משום עבודת זר הן חייבין ואין חייבין משום מגע עכ"ל ועי' בלשון מכילתא שהביא מרן בשם ס' המצות לרבינו יעו"ש וכן רמז לעי' לספרי

זוטא פרשת קרח. ואף דשם אינו מבואר רק דאינם חייבים מ"מ לא נמנע רבינו לכתוב מותרין דמשמע לכתחלה דהכי משמע דאף הישראלים מותרים ליגע אף בכלי הקדש אף בפנים כדאיתא בסוף חגיגה ועי' בפי"א מהל' מטמאי משכב ומושב הי"א שהיו אומרים להם הזהרו אל תגעו בשולחן שלא תטמאוהו יעו"ש ורבינו ס"ל דקאי ג"כ על הזרים וכמש"כ הלח"מ שם יעו"ש אלמא דאי לאו משום טומאה היה מותר ליגע ועי' יומא מ"ה א' וכי ס"ד זר קרב למזבח יעו"ש וכ"ה במנחות כ' א' י"ל דהתם שאני משום דהוי עבודה ועי' במדבר ד' ט"ו ולא יגעו אל הקדש ומתו וגו' ועיי"ש ברש"י ואולי הכוונה התם שלא יגעו לעשות עבודת הכהנים היינו לכסות את כלי הקדש בבגדים המיוחדים לזה ועי' לקמן פ"ג הל' ביאת מקדש הי"א ובסוף הל' ביאת מקדש מש"כ מזה וע"ע פ"ב מהל' תמידין ומוספין ה"ב יעו"ש ועוד יבואר אי"ה מזה (ויש לכוון דברי רבינו על פי הש"ס זבחים י"ד ב' דעביד מעשה איצטבא יעו"ש היטיב).

הלכה י

הכהנים מוזהרין וכו'. כן הוא בערכין י"א ב' וספרי קרח פיסקא קט"ז.

מוזהרין שלא וכו'. עיי"ש ושם ועיי"ש בתוס' ד"ה מיתיבי וכו' מהיכן נפקא לן אזהרה יעו"ש.

הלכה יא

חייב מיתה וכו'. פסק כאביי ואפשר משום דקאמר אביי לשון נקטינן מבואר דקבלה היה בידו שהוא כן וע"ע בספרי ועי' בס"ק ל"ד מה שאכתוב בזה אי"ה.

אינו במיתה וכו'. כתב הראב"ד וז"ל א"א והלא כבר נאמר ולא ימותו גם הם גם אתם ובספרי נמי הכי דריש ליה לעונש ואזהרה עכ"ל והנה בערכין שם מבואר כהראב"ד ורבינו סמך עצמו על המכילתא וכמש"כ מר"ן בשמו. כמו שהוא מבואר בס' המצות לרבינו לאוין סי' ע"ב יעו"ש ומה שתמה מרן מאי מייתי רבינו שם מלשון הספרי והא מלשון הספרי משמע כהראב"ד יעו"ש שתירץ כי רבינו סמך על מאי דאיתא התם וז"ל רבי אומר א"צ שהרי כבר נאמר אל תכריתו את שבט הקהתי זאת עשו להם וחיו אין לי אלא בני קהת בני גרשון ובני מררי מנין ת"ל אהרן ובניו יבאו אין לי אלא לוים שענושים ומוזהרים על עבודת כהנים וכהנים על עבודת לוים מנין ת"ל ובנסוע המשכן יורידו אותו הלוים מעבודה לחבירתה מנין ת"ל והחונים לפני המשכן קדמה לפני אהל מועד מזרחה עכ"ל וכתב מרן וז"ל ומדמייתי לכהנים על עבודת הלוים מדכתיב יורידו אותו הלוים כלומר ולא הכהנים והרי אין שם עונש אלא ל"ת הבא מכלל עשה ומדאמר רבי אינו צריך משמע דלא פליגי לענין דינא אלא במשמעות דורשין וכיון דלרבי כהנים בעבודת

לוים אין בהם עונש ה"ה לת"ק כי מרבי לכהנים בעבודת לוים לא מרבי אלא לאזהרה ולא לעונש עכ"ל אבל יש לעיין לפי"ז א"כ גם מלקות לא יתחייב דהוי ל"ת הבא מכלל עשה ואולי דבאמת ס"ל לרבינו דאין לוקין עליה דבאמת בעבודת לויים אין בו מעשה ובלא"ה אין לוקין עליה (וצ"ע בזה ואכ"מ).

אבל באמת אי מהא לא איריא די"ל דסמך על מש"כ שם בסיפיה דקרא והזר הקרב יומת יעו"ש בזרע אברהם שפי' כן בשם הרא"ם יעו"ש היטיב ובאמת י"ל דכוונת רבינו הא דאייתי מהספרי לא הביא רק דהכהנים מוזהרים על של לוים וכן דהלוים חייבים מיתה על עבודת הכהנים או דלוים חייבים מיתה אם עבדו כל אחד את של חבירו אבל הא דאין הכהנים חייבין מיתה על של לוים לא מספרי יליף לה רק מהך דמכילתא וכן משמע בחינוך סי' שפ"ט יעו"ש היטיב ועיין ילקוט פרשת קרח רמז תשנ"ב בשם ספרי זוטא וז"ל ולא ימותו גם הם יכול שאין לי אלא הלוים ע"י הכהנים במיתה כהנים ע"י הלוים מנין ת"ל ולא ימותו גם הם גם אתם ומנין כדרך שהכהנים מוזהרין זה על זה (אולי ט"ס וצ"ל כך הלוים מוזהרים זע"ז) אמרת הם גם הם אתם גם אתם יכול שהן מוזהרין זע"ז במיתה אמרת הם הם עליהם (אולי ט"ס וצ"ל הם עליכם) במיתה ואין אתם עליהם במיתה אתם עליכם במיתה. ואין אתם עליהם במיתה וצ"ע דמריש דבריו לא משמע כן ואמר בני הרב ר' מרדכי נ"י דט"ס הוא וצ"ל שאין לי אלא הלוים ע"י כהנים במיתה כהנים ע"י כהנים מני ת"ל וכו' ונכון הוא. ר"ש אומר גרשון ומררי בעבודת קהת במיתה בד"א בעבודת המשכן אבל בעבודת בית אלהים הלוים על הכהנים במיתה ואין הכהנים על הלוים אף לא בל"ת עכ"ל ולפי זה י"ל דגם הספרי לא פליג ע"ז וס"ל כן וי"ל דרבינו גריס בש"ס דילן הכי אתם בשלכם והם בשלכם במיתה אבל אתם בשלהם אינן במיתה אלא באזהרה ולכאורה יש לדייק כן מדהקשה שם הש"ס אדאביי שאמר משורר ששיער במיתה מהברייתא דס"ל דאינו אלא באזהרה ולמה לא הקשה כן מברייתא דלעיל דס"ל בהדיא הכי דהם בשלהם אינן במיתה אלא באזהרה אמנם לפי"ז ניחא (וי"ל נמי דגריס בספרי זוטא כמו שהוא לפנינו הם עליהם במיתה ואין אתם עליהם במיתה וכו' וכמו שהיא לפנינו ולכן פסק כאן דשומר ששיער במיתה וכדאביי) והנה הא דפסק בספרי זוטא דבבית עולמים מותרים הכהנים בעבודת הלוים רבינו לא פסק כן ועיין תענית כ"ז א' ובתוס' שם בד"ה מר סבר וכו' ובחי' שם העירותי שם לתמוה על דבריהם אמנם לדעת הספרי זוטא אתי שפיר יעו"ש היטיב ודו"ק.

ומש"כ רבינו דמי שסייע לחבירו חייב מיתה עיין במרן מש"כ ע"ז (ועי' מכות כ' ב'

ובביצה כ"ב א' ובשבת צ"ג א' ויש בזה מקום עיון רב ועיין בריטב"א במכות שם ואכ"מ להאריך בזה ואי"ה במ"א יבואר).

פרק ד

הלכה ב

לפתוח בתורה ראשון. עיין מו"ק כ"ח ב' גיטין נ"ט ב' נדרים ס"ב ב' הוריות י"ב ב' שם איתא לפתוח ראשון ופירש"י במו"ק ובנדרים ובהוריות כמו שפי' רבינו כאן אבל בגיטין פי' וז"ל לפתוח ראשון בכל דבר כבוד בין בתורה בין בישיבה הוא ידבר בראש עכ"ל והרא"ש בנדרים פי' וז"ל לפתוח ראשון להיות ראש המדברים בכל קבוץ עם לדבר ולדרוש תחלה עכ"ל.

ולברך ראשון. רש"י פי' שם בכל המקומות דהיינו בברכת המוציא ובברכת המזון יעו"ש והרא"ש בנדרים פי' דהיינו לברך ראשון בתורה ובברכת המזון יעו"ש ועי' מש"כ בפ"ג דברכות בחי' שם להוכיח מכאן דכהנים בברהמ"ז דאורייתא דאל"כ לא אתי דרבנן ומפיק דאורייתא יעו"ש כ' ב'.

וליטול מנה וכו'. עי' בגיטין שם בתוס' דפי' דדווקא במעשר עני או בצדקה אם הוא עני או בחברים המסובים בסעודה אבל במידי דשותפות לא מטעם דהא דפסחים נ' ב' יעו"ש היטיב אמנם במו"ק שם פי' וז"ל פי' יש לישראל ליתן לו אבל הוא אין לו ליטול וכו' ומיהו נ"ל דכהן כיון שזהו דינו יכול לראות סימן ברכה יעו"ש היטיב ועיי"ש בריטב"א מש"כ בזה. ועי' ברא"ש בנדרים משמע כדעת תוס' דגיטין אמנם ברש"י שם ושם ובר"ן דנדרים שם משמע כדעת תוס' דמו"ק.

ודע דרש"י כתב בנדרים שם דנוטל מנה יפה היינו כשחולק עם אחיו הכהנים בלחם הפנים יעו"ש והיינו שמפרש דקאי על כה"ג ועי' ר"ן פ"ד דמגילה יעו"ש היטיב ועי' בבאר שבע בהוריות שם שהאריך להשיג על זה (והרבה מדבריו אינם מוכרחים יעו"ש היטיב) וע"ע בחי' אגדות בנדרים שם.

הלכה ג

חלק הכהנים לח' וכו'. עי' תענית כ"ז א ובירושלמי שם פ"ד ה"ב ובתוספתא שם פ"ג.

הוא ודוד לכ"ד וכו'. היינו ששמואל חלקם לט"ז משמרות ודוד העמידן על עשרים וארבעה כן הוא שם בש"ס ועיי"ש בירושלמי.

ראש אחד וכו'. כן הוא בתוספתא פ"ב דתענית וע"ע הוריות י"ג א' וכן משמע בדוכתי טובי בש"ס.

ועולין לירושלים וכו'. כן הוא במשנה דתענית כ"ו א' וכ"ז א' ובירושלמי שם ובתוספתא שם פ"ג.

מתחלפין וכו'. עי' ברכות י"ב א' ותענית י"ז א' ומו"ק י"ד א' וסנהדרין כ"ב ב' יומא י"ח א' וסוכה נ"ו א' ב' ועי' פ"ה דתמיד יעו"ש.

הלכה ד

שוים ברגלים וכו'. עי' סוף סוכה ובספרי פרשת שופטים פיסקא קס"ט יעו"ש.

הלכה ה

בקרבנות הרגלים וכו'. ובכלל זה עומר התנופה והא דנקט שתי הלחם בפרט ולא כללו בכלל זה י"ל משום דשתי הלחם אינן דוחות יו"ט כדלקמן פ"ח מהל' תמידין ומוספין ה"ח יעו"ש היטיב גם אין שום עבודה בשתי הלחם רק תנופה ותנופה אין מעכבת והו"א דאין לכהנים משאר משמרות חלק בהן קמ"ל דמ"מ יש להם חלק באכילתם וכ"ש בעבודתם ועיי"ש תוס' ד"ה ובחילוק וכו' משא"כ בעומר התנופה פשיטא שנכלל בקרבנות הרגל כן נראה לענ"ד בזה ומיושב קושיית המל"מ.

שתי הלחם וכו'. במשנה דסוכה איתא שם וז"ל ובעצרת אומר לו הילך מצה הילך חמץ ושם נ"ו איתא וז"ל תנן בעצרת אומר לו הילך מצה הילך חמץ והא הכא דחמץ עיקר ומצה טפל וקתני הילך מצה הילך חמץ ותיובתא דרב (דס"ל סוכה ואח"כ זמן) אמר לך רב תנאי היא דתניא הילך מצה הילך חמץ אבא שאול אומר הילך חמץ והילך מצה ושם מסיק דהלכתא סוכה ואח"כ זמן והנה לפי"ז צ"ל הלכה כאבא שאול דהילך חמץ ואח"כ הילך מצה ובירושלמי שם איתא וז"ל אית תניי תני הילך חמץ הילך מצה מ"ד הילך מצה שהוא חביב ומ"ד הילך חמץ שהוא תדיר עכ"ל (וכ"ה שם ה"א) ועיי"ש בקרבן העדה ודחוק ונ"ל להגיה להיפך מ"ד הילך מצה שהוא תדיר ומ"ד הילך חמץ שהוא חביב (וכן הוא בתוספתא דזבחים פ"י יעו"ש היטיב) והך חביב ר"ל לפי שהוא דבר שאינו רגיל לכך הוא חביב ע"ד דאיתא מגילה כ"א ב' ובר"ה כ"ו א' יעו"ש א"נ יש להגיה שהוא חיוב ר"ל חיובא דיומא וכמו דאיתא בש"ס דילן. ונמצא לפי"ז דמסקינן דסוכה ואח"כ זמן א"כ כאן הלכה דהילך חמץ והילך מצה ורבינו לא הזכיר זה כלל ועי' במל"מ שתמה ע"ז והנה לפי מש"כ התוס' שם בסוכה בד"ה והלכתא וכו' א"נ חשיב נמי לחם הפנים חובת היום אע"פ שהם משבת שעברה עכ"ל ולפי"ז י"ל דאתי שפיר מילתא דרב נמי כמשנה דידן דס"ל הילך מצה והילך חמץ נמי אתי שפיר ורבינו אולי ספוקי מספקא ליה בזה לכן השמיט זה ובהא הרשות למיעבד או כמשנה דידן או כאבא שאול.

והנה יש לעיין שם קצת ברש"י בד"ה סוכה וכו' שכתב וז"ל מי שלא בירך שהחיינו

בעשייתה שהיתה עשויה ועומדת ותניא לעיל מ"ו א' כשנכנס לישב מברך שתים סוכה וזמן ואמר רב סוכה לימא ברישא והדר זמן עכ"ל ויש לעיין קצת דמשמע אם בירך כבר זמן בשעת עשייתה שוב ליכא במציאות דין זה ואמאי והא אכתי צריך לברך זמן משום חיובא דרגל ועוד מאי קאמר רב חיובא דיומא עדיף וכי זמן לאו חיובא דיומא הוא ובשלמא זמן דסוכה לאו חיובא דיומא הוא דהא זמנה בשעת עשייתה אבל אכתי זמן דרגל חיובא דיומיה הוא ואין לומר דלכן פירש"י דמיירי דלא בירך אסוכה ולכן יש לו תרתי זמן דסוכה וזמן דרגל אבל אם כבר בירך זמן דסוכה ולא נשאר לפנינו כי אם זמן דרגל לכו"ע זמן נמי מיקרי חיובא דיומא וזה עדיף. זה אינו דבשביל שלא בירך מתחלה וצריך לברך אסוכה וארגל מיגרע גרע וכי יציבא בארעא וכו'. והנה י"ל דרש"י ס"ל דאם ברך זמן אסוכה קודם הרגל פטר נמי זמן דרגל וכמש"כ התוס' לעיל מ"ו א' ד"ה נכנס וכו' אבל בדברי רבינו אין הכרח לזה דס"ל הכי ויכול להיות דס"ל אפי' בשבירך קודם הרגל זמן דסוכה מ"מ צריך לברך ברגל אזמן דרגל והא דלא חשיב חיובא דיומא י"ל משום דהלכתא דזמן מברך כל שבעה וא"כ יכול לקיים ברכה זו בכל ימי החג משא"כ ברכה דסוכה דכל אימת שנכנס בה מברך עליה ואם יברך ביום אחר מ"מ בראשונה אזדא לה דכל אימת שנכנס לה היא מצוה בפ"ע אבל זמן היא ברכה אחת על כל ימי החג וכל אימת דמברך לה מצותה היא ולחם הפנים דמיא לסוכה א"כ בהילך מצה והילך חמץ נמי אתי שפיר לדרב וכמש"כ התוס' וא"כ לרבינו בכל ענין אתי שפיר להכי השמיט זה.

ועוד י"ל דרש"י ז"ל ס"ל דהטעם דרב דס"ל סוכה ואח"כ זמן משום דזמן קאי נמי על סוכה והיינו דוקא בלילה ראשונה אבל בלילה שניה ס"ל דזמן ואח"כ סוכה וכדעת הגדולים שהובא שם בראש פ"ד סי' ד' ומשו"ה אם בירך זמן על הסוכה בשעת עשייתה לכו"ע זמן ואח"כ סוכה ובהכי ניחא לי מה שיש לדקדק בלישנא דש"ס שם דאיתא התם דרש רב נחמן בר ר' חייא לא כדברי רב דאמר סוכה ואח"כ זמן אלא זמן ואח"כ סוכה ורב ששת בריה דרב אידי אמר סוכה ואח"כ זמן והלכתא סוכה ואח"כ זמן עכ"ל ויש לדקדק דאמאי האריך בלישנא לית הלכתא כרב וכו' הו"ל למימר בקצרה הלכתא זמן ואח"כ סוכה ועוד דא"כ הו"ל למימר בסוף והלכתא כוותיה דרב סוכה ואח"כ זמן ואמאי הזכיר בדר"נ מילתא דרב ולישנא דסתמא דתלמודא לא הזכיר. ונ"ל דלפי הנ"ל אתי שפיר דרב לא אמר דינו רק בלא בירך על הסוכה אבל בבירך על הסוכה מודה נמי דזמן ואח"כ סוכה ור"נ ס"ל דבכל ענין אף בלא בירך על הסוכה מברך זמן ואח"כ סוכה ואי הוה קאמר סתמא הו"א דדווקא בבירך על הסוכה אז זמן ואח"כ סוכה אבל בלא בירך לא קמ"ל דלית הלכתא כרב וכו' ר"ל אפי' גוונא דמיירי רב בלא ברך על הסוכה נמי לית

הלכתא כוותיה ומברך זמן ואח"כ סוכה אבל סתמא דש"ס ס"ל דבכל ענין מברך על הסוכה ואח"כ זמן ולכן קאמר סתמא והלכתא סוכה ואח"כ זמן והנה י"ל דגם רש"י ס"ל כן לדינא ופסק כראבי"ה דשם.

והפוסקים דס"ל דבליל שני מברך זמן ואח"כ סוכה י"ל משום דס"ל דבאמת הלכה כסתם משנה דמצה תחלה ואח"כ חמץ משום דתדיר קודם והא דמסקינן דסוכה ואח"כ זמן הוא מטעמא אחרינא דס"ל דזמן קאי על ברכת סוכה ג"כ ולכן יש להקדים ברכת המצוה ואח"כ זמן אבל בליל שני מברך זמן ואח"כ סוכה ולרב באמת יש להקדים סוכה בכל זמן אפי' בליל שני וכ"ה בירושלמי פ"ח דברכות ה"א יעו"ש היטיב ולכן מסיק הש"ס וקאמר והלכתא סוכה ואח"כ זמן להורות דהלכתא כרב ולא מטעמיה ולכן יש לחלק בין ליל ראשון לליל שני. והנה י"ל דרבינו ס"ל כשיטת הפוסקים הללו וס"ל דהא דחיובא דיומא עדיף הו"ל כמקודש טפי ומעלת הזמן הוא תדיר והנה אנן קי"ל להלכה דתדיר ומקודש יקדים איזה מהן שירצה כדאי' לקמן סי' ס"ב סעיף ב' ולכן בהילך מצה ובהילך חמץ יקדים איזה מהן שירצה ולית לן בה והא דסוכה עדיף מזמן משום דזמן קאי נמי אסוכה והבן.

א"נ י"ל דלענין ברכת זמן דמחמת הרגל כו"ע ס"ל דברכת סוכה קודמת דומיא דכל מצות דמברך תחלה על המצוה ואח"כ מברך זמן דהעיקר היא המצוה ובשבילה באה זמן והנה בסכות העיקר היא הסוכה דכל מצות חג הסכות בשביל הסוכה היא זכר לבסוכות הושבתי את בני ישראל ורק הכא דזמן דסוכה באה חיובה מקודם סוכות ובזה פליגי רבה בר בר חנה ס"ל כיון דהיא תדירה היא קודמת ורב ס"ל דמצוה דיומא עדיפא ודמיא ממש להך דחמץ ומצה ולכן הוכרח רב לומר דהילך חמץ עדיפא דשתי הלחם באה מפני שהוא זמן קציר חטים ואמר הקב"ה הביאו לפני שתי הלחם כדאיתא בר"ה ט"ז א' אמנם לחם הפנים אף שהוא בא בשביל שבת אמנם אינו מורה על עיקר שבת וה"ז דומה לזמן החג וממילא כיון דרבינו פסק סוכה ואח"כ זמן ה"ה הכא הדין דהילך חמץ ואח"כ מצה ואכתי אני נבוך בזה וצ"ע וה' יאיר עיני (וע"ע לקמן פ"ט מהל' תמידין ומוספין הי"ב מש"כ בזה יעו"ש היטיב. שוב מצאתי בנוב"י מהדורא קמא חאו"ח סי' ל"ט יעו"ש מש"כ בזה ולדבריו י"ל דרבינו ס"ל דסוכה קודם לזמן אף בליל שני ומ"מ י"ל כדברינו הקודמים דכאן איזה שירצה יקדים יעו"ש היטיב ודוק).

אבל נדרים ונדבות וכו'. וה"ה דמוספי שבת שייך למשמר המשמש וה"ה כל קרבנות צבור היינו קיץ המזבח וכן שעירי ע"ז ופר העלם הכל למשמר המשמש באותו השבוע עיי"ש בש"ס ובתוס'. וזה לשון התוספתא פ"ד דסוכה התמידין והנדרים והנדבות

והבכורות והמעשרות ומוספי שבת חטאת צבור ועולותיהן ועולות חובה של יחיד עבודתן ואכילתן במשמר הקבוע שתי הלחם עבודתן ואכילתן בכל המשמרות מפני שהן באות חובת הרגל לחה"פ עבודתן במשמר הקבוע ואכילתו בכל המשמרות עכ"ל אבל שלמי חגיגה ועולת ראייה של כל יחיד כל המשמרות שוות בהם כמש"כ רש"י בסוכה שם יעו"ש היטיב ולפי"ז איני מבין מש"כ רבינו כלומר חלק כחלק יאכלו בקרבנות הצבור וכי מה לי יחיד ומה לי צבור הא תרווייהו חד דינא להו ולא נפק"מ מידי ביניהו רק הנפק"מ בין דברים הבאים מחמת הרגל לדברים הבאים שלא מחמת הרגל לכן נ"ל להגיה שכצ"ל חלק כחלק יאכלו בקרבנות הרגלים. והא דלא פרט רבינו קיץ המזבח ושעירי ע"ז ופר העלם י"ל דסמך על מש"כ תמידין נדרים ונדבות דבזה כייל כל החובות של צבור ודיחיד ומ"מ יש לעיין בזה, ועי' מל"מ שגם הוא הרגיש בזה יעו"ש. וי"ל עוד כיון דכתב רבינו ואינן חלק כחלק בשאר הדברים וכו' בזה כלל דין קיץ מזבח ושעירי ע"ז ופר העלם ומוספי שבת וכל דבר שאינו קרב מחמת הרגל והא דפרט רבינו תמידין ונדרים ונדבות י"ל דהני אצטריכו דנדרים ונדבות ברגל תלינהו רחמנא דמ"ע להביאן ברגל ראשון ואם לא הביאם שלש רגלים עובר בבל תאחר והו"א דכל המשמרות שוות בזה (ועי' דינים אלו לקמן בפי"ד מהל' מעשה הקרבנות) קמ"ל דלא וכן בתמידין כיון דאם אין לו כדי לתמידין ולמוספין יותר יש להביא תמידין והמוספין נדחים כדאיתא במנחות מ"ט א' והו"א דשייכים לקרבנות הרגל קמ"ל דלא אבל שאר דברים פשיטא דאין להם שייכות לרגלים וכבר כתב רבינו דשאר דברים אינם בכלל זה. והבן היטיב.

בקרבנות הציבור וכו'. כבר כתבתי בד"ה אבל נדרים ונדבות שצ"ל בקרבנות הרגלים. אך צ"ע קצת כי מהעולה בש"ס שם יראה כי הא דאוכל בקרבנות הרגלים ילפינן מדכתיב ושרת וכו' ומדאיתרבי לעבודה איתרבי נמי לאכילה רק קרא זה אתי ללחם הפנים דאף דלא היה להם זכות בעבודתן מ"מ נתחלק לכל המשמרות לכן נ"ל דבאמת הנוסחא בקרבנות הצבור יותר נכון וקאמר דבקרבנות צבור איתרבי לאכילה ולא לעבודה ולא מצינו בקרבנות צבור שלא באים מחמת הרגל שום אכילה אם לא בלחם הפנים ודו"ק היטיב.

הלכה ו

אבל עבודת וכו'. מה שחילק בין שני הלחם ללחם הפנים מבואר כן בתוספתא שהבאתי בהלכה ה' ד"ה אבל נדרים ומרן כ' וז"ל נראה דהיינו מפני שהוא בכלל מה שאמרו בס"פ החליל שמה שהיה ברגלים היה כל המשמרות שוות עכ"ל ופשיטא דכן הוא ותמיה לי מילתא אמאי לא הביא הך דתוספתא.

אלא לכהנים וכו'. מרן כתב וז"ל בספרי פרשת שופטים. והנה שם למד מדכתיב ושרת בראוי לשירות יצאו לוים שאינם ראוים לשירות יעו"ש וכן הוא ברש"י בחומש יעו"ש אבל לרבינו לא הונח בזה כי הך ושרת קאי על השיר כמש"כ לעיל פ"ג ה"ב ולכן כתב מכאן אמנם הספרי יליף שיר ממקום אחר וכמו שרמזתי שם לכן יליף מושרת לכך ועי' סמ"ג עשין סי' קס"ט יעו"ש היטיב וע"ע בזרע אברהם שעל הספרי יעו"ש היטיב.

הלכה ז

ומקריבו בכל יום וכו'. עי' ב"ק ק"ט ב' מנחות ע"ד א' וספרי נשא פיסקא ו' יעו"ש.

חטאתו ואשמו וכו'. כ"ה במנחות שם ועי' שם ק"ט א' ובתו"כ ויקרא דבורא דחטאת פי"ט יעו"ש ומסקינן שם בש"ס דאפי' אם חטא בזדון כגון שחטא בזדון שבועה מ"מ מתכפר ע"י עצמו והתימה על רבינו שלא ביאר זה בהדיא ואולי דהוא בכלל חטאתו ואשמו.

לאותו הכהן וכו'. והראב"ד כתב וז"ל א"א לא כי אלא אכילתו ועורו של בעליו עכ"ל ועי' בחי' לב"ק מש"כ בזה (ואעתיקנו לקמן אי"ה).

הלכה ח

והעור שלהם וכו'. לפנינו בש"ס איתא אם היה בעל מום נותנה לכהן שבאותה משמר ועבודתה ועורה שלו ועיי"ש ברש"י וכמש"כ מרן אמנם בילקוט שופטים רמז תתי"ז איתא וז"ל אם היה בע"מ נותנה לכהן שבאותו משמר ועבודתה ועורה לאנשי משמר עכ"ל והיא גי' הלישנא אחרינא שברש"י והיא גי' רבינו ומכאן קצת ראיה לדין שלמעלה שאם נתן רשות לכהן אחר לעבוד גם העבודה ועורה של כהן העובד והראב"ד דפליג התם כמבואר לעיל י"ל דגורס כגי' שלפנינו והבן ויש לדחות דלא דמי לכאן כיון דבע"מ לא מצי עביד א"כ על כרחך זכה להו רחמנא לאנשי משמר העבודה והעור משא"כ התם כיון דיכול לעבוד בעצמו אע"פ שעשה שליח מ"מ דווקא על העבודה עשה ולא על העור ואכילתה והבן.

נותן קרבנו וכו'. זה פשוט בברייתא שם וכאוקימתא דר"פ יעו"ש והובא במרן ועי' בשיטה מקובצת שהביא בשם הרמ"ה דעורה שלו ורק בשרה לאנשי משמר והוא גורס ועבודתה לאנשי משמר ול"ג ועורה יעו"ש.

הלכה ט

נותנו לבע"מ וכו'. והראב"ד כתב וז"ל א"א כל זה שיבוש אלא נותנו לכל כהן שירצה לעבדה ועורה ואכילתה לבע"מ טהורין שבאותו משמר עכ"ל והנה הכוונה בדברי רבינו שהאכילת בשר לבע"מ טהורין שבאותו משמר כיון דטמאים לא מצי אכלי אבל

העבודה עצמה ועורה לכל המשמר כיון שכשרים הכל לעבודה א"כ הרי היא שלהם לעבודה ולעורה והתוס' כתבו שם וז"ל תימה ועורה אמאי הויא לבע"מ עכ"ל וכתב ע"ז הרש"א וז"ל אין לפרש אמאי הוי לבע"מ אלא תהא לאותו שיקריב דהא מוכח לעיל דהיכא דהמשלח לא מצי אכיל לא מצי עביד שליח לאכילה ולא הויא עבודתה ועורה לשליח מכ"ש הכא דהשליח נמי לא חזי לאכילה דהוה עבודתה ועורה לאנשי משמר ואפי' לבע"מ דהא חזו לאכילה אלא עיקר קושייתם אמאי הוה עורה לבע"מ שבאותו משמר בלחוד ולמה לא תהא לכל אנשי משמר דהא לעורה כלם חזו אבל קצת קשה לי דהא רב ששת סתמא קאמר עבודתה ועורה לאנשי משמר ואימא דקושטא דה"ק לאנשי משמר לכל מאי דחזו להו עורה לכל אנשי משמר ולבע"מ מאי דחזו להו דהיינו אף הבשר עכ"ל והנה מטעם קושיית הרש"א ומטעם קושיית התוס' פסק רבינו באמת דעורו לכל המשמר וכאן אין נותנין לכהן המקריב את העור דבשלמא התם בהלכה ז' דהכהן העובד הוא ממשמר אחר לכן ינתן לו העור ג"כ אבל כאן כיון דהעבודה אצל אותו משמר א"כ כל העורות יתחלקו לאותו המשמר כמו בכל הקרבנות שמתחלקות בכל ער"ש לכל אנשי המשמר כמש"כ רבינו לקמן פ"ה מהל' מעשה הקרבנות הכ"א יעו"ש היטיב והראב"ד קאי בשיטת התוס' דהעור ינתן ג"כ לבע"מ טהורים שבאותו משמר וי"ל דפלוגתייהו בהכי דתוס' והראב"ד ס"ל כי מאי דאיתא בש"ס אמר רבא אימא לבע"מ טהורין שבאותו משמר קאי אהא דאמר רב ששת ועבודתה ועורה לאנשי משמר אלמא דעורה נמי לכהנים בע"מ טהורין שבאותו משמר אמנם רבינו מפרש דלא קאי רק על הקושיא דמקשה הא טמאים נינהו ולא מצי אכלי והקושיא היא רק על הבשר ע"ז משני אימא לבע"מ טהורין שבאותו משמר אבל העור ינתן גם לטמאים שבאותו משמר. ומרן כתב וז"ל ואכתי קשה דהתם כתב שעור הקרבן לאותו הכהן בלבד שנתן לו וכאן כתב שהוא לאנשי משמר וי"ל דרבינו ה"ק א"א לאכלו לא הוא ולא שאר אנשי משמר התמימים מפני שכלם טמאים אבל עורו לאנשי משמר הטמאים שאם הוא הקריבו הרי הוא לו ואם נתנו לאחר להקריבו הרי הוא של המקריבו עכ"ל ואני בעניי איני רואה כאן קושיא בשלמא אם הקרבן שלו הרי זכי ליה רחמנא להיות עבודתו ועורו הכל שלו ולכן אין למשמרתו חלק בזה ולכן אם נתן לאחר זכה בה האחר משא"כ הכא דהוא קרבן צבור וזכו בו כל המשמר אע"פ שאחד עובד מ"מ בבשר והעור זכו בו אנשי המשמר עי' זבחים צ"ט א' ולכן כיון שכבר זכו בו שוב אינו יכול להוציא מידם דלא יהא עדיף שלוחו מאילו עצמו היה עושה ודו"ק היטיב.

והנה לשלימות המלאכה אמרתי להעתיק מש"כ בזה מכבר בחי' לב"ק. וז"ל שם ק"י

ע"א. גמרא. שאם היה כהן טמא בקרבן צבור. יש לעיין לכאורה האיך שייך לומר כן בקרבן צבור שהוא שייך לכהן אחד הלא כל הכהנים שבמשמר שוין בו וצ"ל דה"ק שהיו כל המשמר טמאים ונפל הפייס לאחד מהם ה"ז נותנו לכל מי שירצה ואפי' לכהנים שאינם מאותו משמר אבל עבודתה ועורה שייך דוקא לכהנים שבאותו משמר ולהכי פריך לה ומשני שפיר אבל לא ידעתי לכאורה כיון שבא בטומאה א"כ אינו נאכל וא"כ איך שייך בשרה כלל וצ"ל דמיירי שהקריבו טהורים שבמשמר אחר א"נ י"ל דמיירי דהבית אב היו טמאים רק ששאר בתי אבות היו טהורים ולכן לרב ששת לא היו יכולים הטמאים להקריב ולכן קאמר שרשאים ליתנם למשמר אחר אבל האכילה והעור שייך לאותו משמר ופריך כיון דאיכא טהורים באותו משמר תו לא יכול טמא שבאותו בית אב להקריב לרב ששת וכן נ"ל עיקר.

תוס' ד"ה לבע"מ וכו' תימה ועורה אמאי הוי לבע"מ ע"כ לכאורה קשה לפי מש"כ רש"י לעיל ק"ט ב' בד"ה אי בכהן וכו' דאין טמא חולק בעורות אם כן מאי קושיא וכן הוא בזבחים צ"ח ב' כל שאין לו בבשר אין לו בעורות ויש לעיין בזה קצת ועיין מש"כ לקמן עוד בזה.

רש"י ד"ה אי דאיכא טהורים בההוא משמר עכ"ל עיין ברש"א שכ' דאף דאינו בהאי משמר רק במשמר אחר לא מצו קרבי טמאים לרב ששת יעו"ש ולפי"ז צ"ל על כרחך דהא דמסיק דליכא טהורים צ"ל דליכא כלל כהנים טהורים וא"כ מיירי דהמקריבים היו ג"כ טמאים וכן נראה מדבריו שכתב על תוס' ד"ה לבע"מ וכו' וז"ל ואין לפרש אמאי הוי לבע"מ אלא תהא לאותו שיקריב דהא מוכח לעיל דהיכא דהמשלח לא מצי אכיל לא מצי עביד שליח לאכילה ולא הוי עורה ועבודתה לשליח מכ"ש הכא דהשליח נמי לא חזי לאכילה עכ"ל ומהיכא פסיקא ליה דמיירי בכה"ג דגם השליח לא חזי לאכילה ועל כרחך מה"ט דלדידיה ע"כ מיירי דכל הכהנים כולם היו טמאים אבל לפי"ז יקשה כיון דמיירי שבא בטומאה א"כ אינו נאכל כלל וע"ע ברש"י זבחים צ"ט א' ד"ה או דילמא ראוי לאכילה וכו' יעו"ש היטיב. לכן נ"ל העיקר כמו שפירשתי לעיל דדוקא באותו משמר ס"ל לרב ששת דבעו אהדורי אטהורים וכ"מ קצת ביומא יעו"ש ו' ב' כי פליגי לאהדורי ולאתויי טהורי מבית אב אחרינא יעו"ש ומשמע אבל לא ממשמר אחר (ועיין בכורות ל"ג א' ברש"י וצע"ק) וצ"ע בזה לדינא (והנה כעת מצאתי בשיטה מקובצת בב"ק בשם הרא"ש כדברי דמיירי שנתן לכהן טהור שבמשמר אחר יעו"ש היטיב בד"ה תנינא כה"ג וכו' ונהניתי שכיוונתי לדעתו הגדולה) ויש לדחוק לדעת המהרש"א דמיירי בענין שנזהרו שלא ליגע בבשר ועיין תוס' פסחים ע"ט א' ד"ה או שהיה וכו' יעו"ש היטיב.

שוב בא לידי ס' הרמב"ם וראיתי בפ"ד מהל' ביאת מקדש הי"ד שכתב ג"כ כהרש"א דרב ששת ס"ל דמהדרינן אחר כהנים טהורים שבמשמר אחר יעו"ש בכ"מ. ועי' בכ"מ פ"ד מהל' כלי המקדש ה"ט שמפרש דהרמב"ם ס"ל דעורה נותן לאנשי משמר והבשר לבע"מ טהורין שבאותו משמר יעו"ש וזה כדברי הרש"א שהניח בקושיא על דברי התוס' יעו"ש היטיב אמנם מש"כ הרש"א דליכא לפרש קושייתם דיהא שייך העור לכהן המקריב והכריח שיטתו מהא דלעיל באמת אינו התחלת ראיה דעיי"ש בהלכה ז' שכתב הרמב"ם דאם כהן טהור נותן קרבנו לאחר העור והבשר שייך גם כן לכהן המקריב יעו"ש היטיב והראב"ד השיגו שם יעו"ש וכתב הכסף משנה טעמו דהוא מפרש מאי דקאמר הש"ס לעיל אי דמצי עביד עבודה ועורה נמי תיהוי דידיה ר"ל של כהן המקריב יעו"ש וכן כתב הכ"מ דה"נ שייך לכהן המקריב יעו"ש היטיב וא"כ י"ל דגם דעת התוס' הוא כן וכלישנא אחרינא ברש"י לעיל ק"ט ב' ד"ה אם היה וכו' ונראה לענ"ד כי דעת הרמב"ם הוא כל היכא דאית ליה זכיה בהקרבה ובעבודה ובעור ושוי שליח שייך כל הזכות לשליח ולכן בכהן טהור ששוי שליח שייך הכל לשליח ובע"מ דלא מצי להקריב לכן שייך ההקרבה לאנשי משמר והם נוטלים העבודה והעור ג"כ משום גזיה"כ דשייך לכהן המקריב ואם היה זקן או חולה יש לו זכות בהקרבה ולא בעבודה ועורה לכן עבודה ועורה שייך לאנשי משמר ובכהן טמא דיש לו זכות בהקרבה ועורה ולא בעבודה לכן הקרבה והעור שייך להשליח שעשה אבל לא העבודה וכן י"ל ג"כ שדעת התוס' כן הוא וא"כ מש"כ המהרש"א בזה דליכא לפרש כן אנא אמינא אדרבה איפכא הוא לדעת מרן הכ"מ.

אבל לא נ"ל לכאורה שכוונת הרמב"ם יהיה כן דעור יהיה לכהן המקריב דלשונו שכתב לאנשי משמר הטמאים ודאי דלא משמע הכי ועוד דבכאן בש"ס מבואר להיפך מדכתב נותנה לכל מי שירצה ועבודתה ועורה לאנשי משמר אלמא דלא קאי לכהן המקריב ודוחק לומר שכוונת הרמב"ם יהיה על כוונה אחרת מכוונת הש"ס וכמו שכתב הכ"מ גופיה לענין עבודתה יעו"ש היטיב. ולכן לענ"ד נראה דעד כאן לא קאמר הרמב"ם דעור שייך לכהן המקריב דוקא היכא דחזי לאכילה אבל היכא דלא חזי לאכילה לא שייך ליה והוא ממונו של אותו משמר השייך לו ואי דאיכא טהורים באותו משמר שייך להם ולא שקלי טמאים כלום כמבואר בזבחים צ"ח ב' אבל אם כולם טמאים כלם שוים בהם ויחלקו כל המשמר ביניהם יחד ובזה יתורץ ג"כ מה שהקשיתי לעיל מהמשנה דזבחים. ועוד נ"ל ליישב דברי הרמב"ם דלעולם שייך לכהן המקריב רק עיין בפסחים נ"ז א' דהיו מחלקים ביניהם העורות כל המשמר יחד בע"ש ועי' יבמות ק"א א' יעו"ש וכ"כ הרמב"ם בפ"ה מהל' מעשה הקרבנות ה"כ יעו"ש אבל בקרבן של כהן עצמו ודאי דהיה נוטל

לעצמו ולכן אם עשה שליח שייך להשליח משא"כ בקרבן צבור דהיו שייכים העורות לכל אנשי משמר אבל באמת זה אינו חדא מחמת קושיא הנ"ל (ר"ל דכל שאין לו בבשר אין לו בעורות) ועוד דהא כהן שהקריב שלא במשמרתו ומטעם שליחות ודאי דנוטל לעצמו וא"צ ליתן חלק להכהנים שבמשמרתו וק"ל (והנה זה כתבתי אז כי היה דעתי שהכהן השליח הוא ממשמר אחר אמנם עכשו נ"ל כי מיירי הרמב"ם שכהן העובד הוא מאותו משמר עצמו ודו"ק).

ועוד י"ל בדעת התוס' דהתוס' לא קאי בשיטת הרמב"ם כלל והוא ס"ל דכל היכא דחזי להקרבה העור והעבודה שלו אם ראוי לאכילה ואם אינו חזי לאכילה העור שלו והבשר לכהנים שבאותו משמר ולכן מקשו אמאי לא יהא העור שלו אבל זה אינו דהא בזקן וחולה דחזי לעבודה ומ"מ הבשר והעור לכהנים שבאותו משמר אולי יש לחלק בין היכא דאיכא ראויים לאכילה אז מי שאינו ראוי אינו נוטל חלק בעורות כלל וכמו שמבואר בזבחים שם משא"כ היכא דכלם טמאים חזר הדין להיות כאילו היו כלם טהורים ושייך לכהן עצמו אבל לפי מש"כ בשם הש"ס דפסחים א"כ ודאי היכא דשייך בקרבנות אחרים העורות לכהנים כל המשמר הם שוים בו (ואולי מיירי שכהן העובד הוא ממשמר אחר ולכן אינו זוכה רק הוא לעצמו) ולא רציתי להאריך עוד בזה ודי בזה לע"ע ועי' בחי' רשב"א שכתב דהא דנותן לכל כהן שירצה ר"ל לכהן שבאותו משמר דוקא יעו"ש היטיב עכ"ל בחי' לב"ק שם.

והנה זה כתבתי בימי חרפי בהיותי בארץ נגב במקום שאין ספרים מצויים ועתה כי הביאני ה' לפה וראיתי כי מה שהקשיתי מהמשנה דזבחים כל שאין לו בבשר אין לו בעורות כבר הקשה זה התורת חיים ותירוץ שלי מצאתי בפני יהושע ונהניתי כי כוונתי לדעתם הגדולה וב"ה כי נחני בדרך סלולה.

שוב ראיתי בישו"ש כאן בסי' ס"ה דברים שאינם נכונים יעיין שם המעיין כי הביא בשם רבינו דדעתו דהעבודה עצמה היא לבע"מ טהורין והעור והבשר לכהנים שבאותו משמר יעו"ש גם הביא בשם רבינו דכהן שראוי לעבודה ואכילה ונתן קרבנו לכהן אחר שהבשר והעור להנותן יעו"ש ובאמת הוא להיפך יעו"ש היטיב ואולי ט"ס נפל בדבריו (ועי' בשיטה מקובצת שבמחלוקת הרמב"ם והראב"ד בה"ז מבואר בשם הרשב"א ובשם הרא"ש ובשם הרמ"ה דקיימי בשיטת הראב"ד יעו"ש היטיב).

ודע עוד כי מדקדוק לשון הראב"ד נ"ל עוד כי דעתו שיכול ליתן לכל כהן שירצה אף ממשמר אחר ודעת רבינו שלא ליתן רק לכהן שבאותו משמר ואולי דעת הראב"ד שיותן

העור ג"כ לבע"מ טהורין שבמשמר מאותו הטעם דכל שאין לו בבשר אין לו בעורות ודו"ק היטיב בכל מש"כ.

הלכה י

כמו שיתבאר. לקמן בפ"ב מהל' ביאת מקדש ה"ו יעו"ש.

הלכה יא

מחלק משמרו וכו'. תוספתא פ"ג דתענית ועיין לעיל פ"ג ה"ט יעו"ש.

.

עובד ביום וכו'. דע דבתוספתא הכי איתא וז"ל כל משמר שיש בו ד' ה' ו' ז' ח' ט' משמר שיש בו ארבעה ג' מקריבין ב' ימים ואחד מקריב יום אחד משמר שיש בו חמשה ג' מקריבין שני ימים וב' מקריבין יום אחד (בע"כ הוא טעות דמוכח וצ"ל כמו שהוא בירושלמי שם פ"ד ה"ב וז"ל משמר שהיה בו חמשה ג' מקריבין ג' ימים וב' מקריבין ד' ימים עכ"ל) משמר שיש בו ששה ה' מקריבין ה' ימים ואחד מקריב ב' ימים משמר שיש בו שבעה כל אחד ואחד מקריב יומו משמר שיש בו שמונה ששה מקריבין ששה ימים ושנים מקריבין יום אחד משמר שיש בו תשעה חמשה מקריבין ה' ימים וד' מקריבין ב' ימים ויש שקבעו עצמן לעולם. הבא בשבת בא בשבת לעולם לאחר השבת לאחר השבת לעולם יש מהן שמגדילין פעם אחת בחודש יש מהן שמגדילים פעם אחת בשבת יש מהן שמגדילין פעם אחת בשבוע ויש מהן שמגדילין בכל משמר ומשמר עכ"ל. והנה הגר"א הגיה שמגרילין במקום שמגדילין ובמקום ויש מהן שמגדילים בכל משמר ומשמר הגיה ויש מהן שמגרילין בכל שבוע ושבוע. וטעמו כי לגי' דידן היינו פעם אחת בשבת היינו בכל משמר ומשמר אמנם בכל שבוע ושבוע היינו בכל שמיטה ועיי"ש במפרש ועי' בירושלמי שם.

והנה בחי' לתענית כתבתי שמגדילין ג"כ ניחא וכמו שכתבתי שם י"ז ב' בשם הריטב"א יעו"ש היטיב והנה כעת מצאתי עוד להרמב"ן בס' המצות עשין סי' ל"ו וז"ל וראיה עוד ע"ז שלא היו הכהנים כלם נחלקים לאנשי המשמרות אבל יש מהם שאין להם משמר קבוע כמו שאמרו בתענית י"ז ויודע שבתי אבותיו קבועים ואינו יודע שבתי אבותיו קבועים ומבואר בתוספתא (פ"ב) יש מהן שקבעו עצמם לעולם הבא בשבת בא בשבת לעולם לאחר שבת לאחר שבת לעולם יש מהם שמגדילים פ"א בחדש ויש מהם שמגדילים פ"א בשנה יש מהן שמגדילים פ"א בשבוע ויש מהם שמגדילים בכל משמר ומשמר וענין ההגדלה הוא שלא קבעו לעצמם משמר אלא באים ומסייעים לעובדים שם ומגדילין המשמר ואין להם זמן אלא ברצונם פ"א בשבוע ויש בכל משמר ומשמר ביום

שיחפוצו בו שהם לא מכרו שבתם לאחרים ולא קנו מהם שאין ממכריו מצוה עכ"ל (העתקתיו כי אין מצוי ביד כל אדם) ועתה אם בעל נפש אתה ראה בעיניך והבן נוסחא הישרה שבתוספתא. מ"מ דע כי לפי נוסחת הגר"א שוב אין השגת הרמב"ן שם כלום על רבינו ודו"ק. ודע כי לפי גי' הגר"א לכאורה לא זכיתי להבין הך דיש מגרילים בכל חודש הא אין המשמרות מתחדשות רק פעמיים בשנה וכל משמר עובד שבוע אחד בקיץ ואחד בחורף ואיך יתכן להיות שמגרילים בכל חדש ובשלמא בכל שבת ניחא היינו בכל שבת שעובדים בה מגרילין והוו תרי זימני בשתא אמנם בכל חודש לכאורה לא יתכן ודוחק לומר דה"ק בכל חודש זמן עבודתם והיינו שמגרילין פ"א לשתי שנים וצ"ע בזה.

והנה מבואר מהתוספתא והירושלמי דלא היו כל המשמרות שוות במנין בתי אבות ובש"ס איתא במנחות ק"ז ב' ששה בתי אבות היו לשבוע וכן פירש"י ביבמות ק"א א' ואילו בכמה דוכתי פירש"י עצמו שז' בתי אבות היו לשבוע כל בית אב יומו וכבר הרגיש בזה בתוס' ראשון לציון בריש תמיד יעו"ש וע"ע בתשובות חתם סופר או"ח סי' ר' מש"כ בזה אמנם גם שניהם לא הרגישו מהך דתוספתא וירושלמי וע"ע שקלים פ"ו ה"ד שם בירושלמי יעו"ש היטיב.

ולכל בית אב וכו'. עי' יומא ל"ט א' ובסנהדרין י"ט א' ובהוריות י"ג א'.

הלכה יב

מרבין אותו וכו'. עי' לעיל פ"א ה"ז וה"ח יעו"ש.

הלכה יג

או קודם שימשח וכו'. מלשונו משמע קצת דאם עבד קודם שנתרבה שבעה וקודם שנמשח שבעה עבודתו פסולה דדבר אחד מיהת בעינן שיהיה כל ז' וזה אינו דבאמת כל שנמשח פעם אחת ונתרבה פעם אחת עבודתו כשרה כדאיתא בתו"כ אמור פ"א פרשה ב' יעו"ש והובא במרן בשם הספרי יעו"ש היטיב ועיין בתוספתא סוף שקלים (וע"ע ברמב"ן פרשת אחרי מות יעו"ש היטיב).

והנה הראב"ד כתב על רבינו וז"ל א"א נראה מדבריו ימים שהיה בהם המשיחה לא היה עובד ואין זה מהחכמה אלא כשאמרו נתרבה ז' ונמשח ז' דבעינן ז' לכתחלה ה"מ לעבודת יוה"כ אבל לעבודת אותן הימים בכל יום עובד בשמונה בגדים עכ"ל ועי' רש"י יומא ה' א' שדעתו שבכל הז' ימים היה עובד בשמונה בגדים וזהו כדברי הראב"ד אמנם י"ל כי דעת רבינו הוא מהתו"כ הנ"ל שצריך לרבויי בנמשח יום אחד ובנתרבה יום אחד גם לכל מצות כהונה גדולה ואף לענין נשיאת נשים ולענין הטומאות שנשתנה מכהנים הדיוטים יעו"ש היטיב אלמא דאי לאו קרא הו"א דלא נתקדש בקדושת כה"ג כלל ואם

עבד בשמונה בגדים הוי כמרובה בגדים וקמ"ל דלא ולא חילל בדיעבד אבל לכתחלה בעינן ריבוי ז' ומשיחה ז' אף לענין עבודה והבן וע"ע לקמן פ"א מהל' עבודת יוה"כ ה"ג דכהן שנתמנה תחתיו א"צ ריבוי בגדים ולא משיחה רק עבודתו מחנכתו ואולי מטעם דאיתא בתו"כ פרשת אחרי פ"ח (ועי' ירושלמי יומא פ"א ה"א ומגילה פ"א ה"י) יעו"ש היטיב ודעת רש"י שכתב שצריך לעשות עבודה בשמונה בגדים ולא מהני בלא עבודה אולי יצא לו כן מהא דאיתא ביומא י"ב א' דחד מ"ד ס"ל דצריך להפך בצינורא ולכאורה הו"ל ללבוש את הבגדים לחוד אלא ודאי דבעינן שיעבוד עבודה בזה והיינו כדעת הראב"ד.

ומה דמשמע לכאורה מהראב"ד דביוה"כ בעינן לכתחלה משיחה ז' וריבוי ז' ואם לא נמשח ונתרבה ז' קודם יוה"כ אינו עובד לכתחלה לענ"ד איני מבין זה רק דעובד לכתחלה נמי כיון דמרבינן דאם לא נמשח ז' ונתרבה ז' נמי כשר ורק דלכתחלה בעינן שיתרבה ז' ויהא נמשח ז' אמנם זה אינו מעכב כיון דנמשח פ"א ונתרבה פ"א הרי הוא כה"ג כשר רק דלכתחלה יש לעשות כן אבל אם לא עשו כן או דלא היה אפשר לעשות כן כגון דנתמנה פחות מז' ימים קודם יוה"כ לית לן בה ובהיות כן לא יכולתי להבין על מש"כ הראב"ד דהא דבעינן ז' לכתחלה היינו לעבודת יוה"כ ולמה הוצרך האדון לזה הלא בפשיטות ניחא התורה הקפידה לכתחלה כשממנין כה"ג צריך ריבוי ז' ומשיחה ז' וזה בין לכל ימות השנה ובין ליוה"כ רק כיון דנמשח פ"א ונתרבה פ"א הרי הוא כה"ג כשר בין לכל השנה ובין ליוה"כ ומ"מ צריכים עוד למשחו כל ז' ולרבותו כל ז' כי כן הוא מצותו והרי הוא כמו סמיכה ותנופה שאינם מעכבים הכפרה ומ"מ הצריכה התורה לעשותם וזה הא דידן עוד קיל ועדיף מינייהו והבן.

הלכה יד

אלא פר וכו'. עיין מגילה ט' ב' ובתוס' שם ובירושלמי שם ה"י ועיין הוריות י"א ב' ובתוס' יומא נ"ז א' ד"ה אני וכו' ובקדושין ל"ו ב' ד"ה אי דפנים וכו' ועי' תו"כ ויקרא דבורא דחטאת פ"א ופ"ג פרשה ג' יעו"ש היטיב (ועיין כאן מל"מ).

הלכה טו

אלא בי"ד וכו'. תוספתא פ"ג דסנהדרין וכמ"ש מרן ועי' תוס' מגילה ט' ב' ד"ה ולא לכהן וכו' אמנם ביומא י"ב ב' כתבו התוס' דתלוי במלך ובאחיו הכהנים וכ"כ בזבחים י"ח א' ד"ה הג"ה ועיין ירושלמי שם ושם יעו"ש היטיב וצ"ל לדברי רבינו הא דאיתא ביבמות ס"א א' דתרקבא דדינרי עיילא מרתא בת ביתוס לינאי המלך וכו' אולי שמלך עז היה וכדי שיכריח לסנהדרין שימנו את יהושע בן גמלא וכן ההוא דירושלמי שידע על פי

דבור המלך שהוסע מכהונה שהובא שם בתוס' ושם בתוספתא מפורש שאין מעמידין מלך כי אם על פי בי"ד של שבעים וארבע והתימה על מר"ן שבפ"א מהל' מלכים לא הערה את מקורו.

אלא ביום וכו'. עי' תו"כ צו פ"ג פרשה ג'.

וכן אם וכו'. הטעם כמש"כ מרן. ומשמע לכאורה מלשון רבינו דאם נמשח ביום יכולין לרבותו אף בלילה בבגדים בכה"ג שנמשח בשמן המשחה ורק למרובה בגדים בלבד אין מרבין אותו אלא בלילה וצ"ע לכאורה כיון דאיתקש ריבוי למשיחה א"כ אף הריבוי יהיה ביום ואולי אפשר דעת רבינו דה"נ דהריבוי יהיה ביום ולא מיבעיא קאמר לא מיבעיא בכהן שנמשח פשיטא דהריבוי יהיה ג"כ ביום דומיא דמשיחה אלא אפי' בכה"ג שלא נמשח כלל מ"מ הרבוי יהיה ביום דווקא ויש לעיין בזה.

ואין ממנין וכו'. בתו"כ שם וביומא ירושלמי פ"א ה"א ובמגילה פ"א ה"י ובהוריות פ"ג ה"ב יעו"ש היטיב.

הלכה טז

והוא הנקרא ממונה וכו'. עי' רפ"ג דיומא (ובתוס' שם ט"ו ב' ד"ה אמר וכו') ובסוטה מ"ב א' תוס' ד"ה סגן וכו' ותוס' מנחות ק' א' ד"ה אמר וכו' ועי' סנהדרין כ"ב ב' יעו"ש היטיב בכל המקומות.

לימין כ"ג וכו'. עי' יומא ל"ט א' ובסנהדרין י"ט א' ובמנחות צ"ד א' ובפ"ז דתמיד יעו"ש היטיב.

הלכה יז

קתיקולין וכו'. עי' ירושלמי פ"ה דשקלים ה"ב יעו"ש היטיב ומש"כ רבינו דהקתקולין הם תחת יד הסגן לכאורה לא משמע כן דז"ל הירושלמי שם וכה"ג כשהוא חותם הגזבר חותם ונותנו לאמרכל אמרכל חותם ונותנו לקתליקון קתליקון חותם ונותנו לכה"ג כה"ג חותם ונותנו למלך וכשהוא מתיר המלך רואה חותמו ומתיר כה"ג רואה חותמו ומתיר קתליקון רואה חותמו ומתיר אמרכל רואה חותמו ומתיר גזבר רואה חותמו ומתיר עכ"ל והנה הסגן לא נזכר שם שיהא אמצעי בין כה"ג לקתליקון ואולי י"ל כי הסגן אין התמנותו לענין ממון ושם מיירי לענין ממון ויש לעיין בזה.

ומפתחות העזרה וכו'. בתוספתא פ"ב דשקלים איתא וז"ל ז' אמרכלים מה הן עושין ז' מפתחות העזרה בידיהם רצה אחד מהן לפתוח אינו יכול עד שיתכנסו כלם אמרכלין פותחין וגזברין נכנסים ויוצאים ולפי כבוד הנכנסין היו יוצאין עכ"ל והנה לעיל פ"ח מהל' בית הבחירה ה"ה איתא דמפתחות העזרה היה תחת יד זקני בית אב. והנה כבר

הקשה זה הבאר שבע ותירץ דהכא מיירי במפתחות העזרה של חדרים שהיה בהן ממון הקדש והתם מיירי במפתחות החדרים שהיה בהן צרכי העבודה והובא במל"מ וכבר השיגו דהא בתוספתא מבואר דז' מפתחות העזרה היו בידם ומשמע שז' המפתחות מז' שערים ועי' במל"מ מה שתירץ הוא בזה יעו"ש היטיב.

ואמרתי אענה אף אני חלקי בזה והוא כי כבר מבואר שם שזקני בית אב לא היו פותחים רק שער בית המוקד אבל יתר השערים אין מבואר שם מי היה פותח וי"ל דהאי תנא דתוספתא ס"ל כר' נתן דתמיד כ"ז א' דשמונה שערים היו לעזרה ונמצא דמפתחות של בית המוקד היו תחת זקני בית אב והז' שערים הנשארים היו תחת ידי אמרכלין ורבינו ס"ל דז' שערים היו לעזרה כמש"כ לעיל פ"ה מהל' בית הבחירה ה"ד וימצא פחות מז' שערים תחת ידי האמרכלים ולכן כתב רבינו בסתמא ומפתחות העזרה בידם והא דאיתא לקמן פ"ז ה"ג דעל פי הממונה על הנעילה על פיו פותחין ועל פיו נועלין גם מהא לא תברא דבאמת היו המפתחות תחת יד האמרכלין ולא פותחין רק כשיתכנסו כולם ומ"מ הפתיחה והנעילה עצמה היתה ע"י צוואת ופקודת הממונה על נעילת שערים ויותר נ"ל לומר כי לא היתה גי' הראשונים בתוספתא ז' מפתחות העזרה וכו' רק סתם מפתחות העזרה ויש לי יד מוכיח מהא דכתבו פסקי התוס' לתמיד סי' ט' וז"ל אמרכלין מאה מפתחות העזרה בידם עכ"ל והמל"מ רמז לזה יעו"ש ולפי"ז גם דברי הבאר שבע נכונים והבן היטיב בכל מש"כ. וראיתי בס' שבט יהודה שכתב וז"ל ובבית זו (היינו בבית המוקד) מקום בקרקע וטבלא של שיש בשלשלת ובאותה חפירה מפתחות המקדש וכהן ישן על אותה טבלא לשמור את המפתחות ושם בבקר היה הממונה לפתיחת השערים בא ומוסרים לו המפתחות עכ"ל ובזה ג"כ ניחא רק מש"כ דהיו מוסרים המפתחות לממונה לפתיחה בזה אין אני מודה לו רק שהיו המפתחות נמסרים להאמרכלים. ועוד י"ל כי היו נמסרים להממונה ולא היו רשאים לפתוח עד שיתכנסו כל האמרכלים ומה שאמר שביד האמרכלים היו המפתחות אינו ר"ל בידם ממש רק תחת רשותם כי כל זמן שלא היו מתכנסים כולם לא היו פותחין אותם וע"ד שכתב המל"מ.

הלכה יח

משלשה גזברין. עי' לעיל פ"ה מהל' בית הבחירה ה"ד ד"ה ושבעה שערים יעו"ש מש"כ בזה.

הם שגובין וכו'. בתוספתא שם שלשה גזברין מה הן עושין בהן (הגר"א מוחק תיבת בה"ן ונכון) היו פודין את הערכין ואת החרמים ואת ההקדשות ואת מע"ש (הגר"א מוחק ואת מע"ש וטעמו כי מע"ש לא היו פודין מיד הגזבר רק לבעלים היה שייכא וכמש"כ

המפרש לשם) וכל מלאכת הקדש בהן היתה נעשית עכ"ל ומפרש רבינו מה דקאמר היו פודין את וכו' לא שהם היו פודין אלא שמהן היו פודים ודבר זה פשוט ומבואר בכ"מ בש"ס ועי' בשבת נ"ב ב' אין בניו של אדם מתים אלא בשביל שמבקשין ממנו ממון ואין לו ועיי"ש ברש"י מה שפירש על למה תאמר לפני המלאך וכו' ודבר זה פשוט ומבואר בכ"מ בש"ס רבו מספר ויאריך לי להביא ראיות ע"ז.

הלכה יט

קודם למרובה וכו'. כ"ה בהוריות י"ג א'. ויש לעיין איך יתכן להיות ב' כה"ג בזמן אחד הא לעיל הלכה ט"ו כתב דאין מושחין שני כה"ג כאחד ומבואר שם בירושלמי הטעם משום איבה וא"כ כ"ז שהכ"ג חי אין ממנין כה"ג אחר. והנה כעין זה איתא בנזיר מ"ז ב' וכתבו שם התוס' דמשכחת לה כגון שנמשח אחד לכה"ג ובתוך כך נגנז שמן המשחה ואירע בו קרי בכהן המשוח ומינו אחר תחתיו מרובה בגדים לעשות עבודה ביוה"כ וקשה דא"כ הו"ל לומר משוח חזי לעבודה ומרובה בגדים לא חזי לעבודה דראשון חוזר לעבודתו כדקאמר גבי משוח שעבר ונראה לומר כגון שכה"ג גלה ומינו אחר תחתיו ברבוי בגדים כגון שנגנז השמן כבר ושימש כמה שנים שאם אף הראשון שב אינו חוזר לעבודתו שהרי שימש זה תחתיו כמה שנים עכ"ל בד"ה וכן וכו' יעו"ש והנה תירוץ הראשון לא שייך כאן בוודאי דהא באותו יוה"כ וודאי אותו המרובה בגדים עדיף כדאיתא כאן ומרובה בגדים העומד לשרת קודם למשוח שעבר מחמת קרי וצ"ל על כרחך כתירוץ השני דמיירי דהראשון גלה ומינו אחר תחתיו ואע"ג דזה גרע טפי דאילו משוח שעבר מחמת קרי חוזר לעבודתו וכה"ג שגלה אינו חוזר לעבודתו מ"מ לענין קדושה עדיף טפי דלא דמי לעבר מחמת מומו או מחמת קרי דהוה פסולו בגופו משא"כ בהך דגלה דאיהו לא גרע ולא מידי מחמת זה שגלה.

ושוב ראיתי כי התוס' בעצמם כתבו שם ע"ב בד"ה מרובה וכו' וז"ל ה"ג מרובה בגדים ומשוח שעבר לכאורה משמע מרובה בגדים כגון שכבר נגנז שמן המשחה והיה כה"ג מרובה בגדים ואירע בו קרי ומינו אחר תחתיו ומשחוהו ועבר יוה"כ ושוב הראשון שהוא מרובה בגדים חוזר לעבודתו והשתא יש לפנינו מרובה בגדים ומשוח שעבר וא"א לומר כן דאיך נעשה שמשחוהו לשני ולא משחו הראשון אלא יש לפרש כגון שיש כאן כה"ג משוח ואירע בו קרי ומשחו אחר תחתיו ועבד יוה"כ אחד ושוב המשוח הראשון חוזר לעבודתו ועבד כמה שנים אח"כ ומשוח השני עבר ובין כך וכך נגנז שמן המשחה וזה המשוח הראשון שחזר לעבודתו גלה עם יכניה ומינו אחר תחתיו מרובה בגדים אבל משוח שעבר אינו מתמנה תחתיו כל ימי חייו של הראשון אף כי יצא בגולה משום

איבה ולהכי ליכא למימר דמת המשוח דא"כ יתמנה המשוח שעבר תחתיו אלא גלה ומינו מרובה בגדים תחתיו והשתא המשוח שעבר קודם למרובה בגדים בזמן שעדיין היה שמן המשחה והשתא שניהם המרובה בגדים והמשוח שעבר מרובה בגדים עדיף שעבד עבודה שראוי לעבודה ואילו משוח שעבר לאו בר עבודה הוא כדאיתא יומא י"ב ב' דלכה"ג אינו ראוי משום איבה ולא לכהן הדיוט דמעלין בקדש ולא מורידין כשמעתין דר"י דאמר אינו ראוי לא לכה"ג ולא לכהן הדיוט עכ"ל ולפי"ז גם תירוץ הראשון שבתוס' חוזר וניעור דמיירי במשוח שאירע לו קרי ביוה"כ ומינו אחר תחתיו במרובה בגדים ושניהם ביוה"כ דהמשוח קודם אף דאינו עובד באותו יום מ"מ משוח העובד מיקרי כיון דלאחר יוה"כ חזי לעבודה והא דקאמר משוח שעבר ומרובה בגדים מרובה בגדים עדיף היינו באותו גוונא דהמשוח לא יחזור לעבודתו עוד ודומיא שכתבו התוס' כאן וזה שהקשו בדבור דלעיל דאמאי קאמר טעמא משום דמשוח בשמן המשחה מביא פר ואילו מרובה בגדים אין מביא פר תיפוק לי דמשוח הוא חוזר לעבודתו ומרובה בגדים אין חוזר לעבודה והבן.

אך לכאורה יש לעיין הך גלה אם דינו כמת אמאי לא היה המשוח שעבד ביוה"כ ועבר מתמנה תחתיו הא כמת הוא ואין כאן איבה ואם דינו כחי אמאי כשחזר מגלותו אינו חוזר לעבודתו והרי דינו כעבר מחמת קרי או משום ד"א כשחוזר לקדמותו הרי הוא חוזר לעבודתו ועיי"ש ביומא י"ב ב' בפרנס שעבר מחמת אונס ועבר האונס חוזר לקדמותו. שוב ראיתי בשיטה מקובצת לנזיר שם שכתב בשם הרא"ש דאם גלה הראשון וחזר אין הב' עובר מהתמנותו כיון דשהה ימים בכהונתו ולא דמי להעובד ביוה"כ מחמת שנטמא כה"ג דזהו רק ליומו ושעתו יעו"ש היטיב ולפי"ז יצא לנו דין חדש בפרנס שעבר מחמת אונס ושהה זמן רב וחזר דאין השני עובר מהתמנותו ויש לדון ג"כ דין זה במחזיקים במצות עד"ז עיין סי' תקפ"א באו"ח שם באחרונים. כיון דהתוס' והרא"ש מסכימים לדבר אחד.

ועיי"ש עוד בשיטה מקובצת מש"כ בזה והנ"ל עוד בזה כי יתכן להיות בשני כה"ג בזמן אחד כגון שגלה כה"ג המשוח ומינו אחר תחתיו מרובה בגדים וג"כ גלה לאותו המקום שגלה המשוח ובזה אין שייך לומר ראשון חוזר לעבודתו כיון דעדיין הוא בגולה וקמ"ל דהמשוח עדיף מטעם שהיה לו קדושה יתירה שהיה מביא פר על שגגתו. ומה שיש לעיין עוד על התוס' מש"כ במשוח שעבר דהיינו כה"ג שראה קרי ביוה"כ ומשחו לאחר תחתיו כנ"ל והא אין מושחין לזה השני רק דבעבודתו נתחנך וכמש"כ לקמן פ"א מהל' עבודת יוהכ"פ ה"ג וי"ל דמיירי שאירע שמשחוהו וקמ"ל דאפי' נמשח מ"מ המרובה

בגדים קודם לו.

אחר כותבי כ"ז ראיתי בבאר שבע שם שהאריך טובא בזה והערה בכל מה שהערותי יעו"ש היטיב והעלה שאין פי' לברייתא זו הקשה לסברת התוס' דס"ל דכה"ג שגלה ומינו אחר תחתיו והראשון חזר ובא דאין הראשון חוזר והקשה מהתוס' דיומא י"ב ב' גבי פרנס ועוד הקשה מהא דאיתא במכות י"ג א' דרוצח שגלה ושב דשב אל שררתו הראשונה ואפי' לר' יהודה דלא ס"ל הכי היינו משום דכתיב התם אל משפחתו ולא אל שררתו וכ"ש הכא דלא חטא כלל יעו"ש והנה קושיא הראשונה כבר תירצתי בשם השיטה מקובצת וכנ"ל וקושיא השניה ג"כ לק"מ דעד כאן לא איירי התם רק אם כשר מצד עצמו לשוב אם לא אבל כאן כו"ע מודו דכשר לשוב כיון דלא חטא רק אין מעבירין השני שנתמנה תחתיו ואה"נ אם מת השני חוזר הראשון וזה פשוט לענ"ד. וכתב עוד וז"ל אם לא שתאמר דמש"כ כגון כה"ג שגלה ר"ל גלה מעצמו כמו שהיה ירמיה גולה מעצמו עד שאמר לו הקב"ה חזור וכן אמרו במגילה (י"ג א') גבי מרדכי שהגלה מירושלים שגלה מעצמו אבל זה דוחק גדול לומר שכה"ג גלה מעצמו דבשלמא גבי מרדכי מצינו בקרא שגלה מעצמו והיכא דגלי קרא גלי והבו דלא לוסיף עלה עכ"ל ולא ידעתי מה הוא שח וכי מיירי כאן במעשה שהיה הא כאן מדינא קא מיירי אם יארע כך כך הדין (אולי כוונתו כי זה לא יארע עוד לעתיד ולשעבר ג"כ לא אירע כך ולמה כתבו דין שאינו במציאות) ועוד לא ידעתי מה יועיל בזה וכי כיון שגלה מעצמו שוב אינו חוזר לעבודתו ועדיין יקשה והא לא חטא ואולי טעמו כיון שעזב מדעתו עבודת בית אלהינו ועבר על מן המקדש לא יצא לכן כדאי הוא למקנסיה ויש לעיין בזה. והא דר' ישמעאל בן קמחית שהלך וסיפר עם מלך ערב ביוה"כ ונכנס ישבב אחיו תחתיו לשמש ולא קנסוהו שלא יחזור לעבודתו כמבואר ביומא מ"ז א' ובירושלמי שם פ"ק ה"א ופ"ק דמגילה ה"י ובהוריות פ"ג ה"ב יעו"ש י"ל שם היה מוכרח לזה ויש לעיין בזה ועי' לקמן פ"ב מהל' ביאת מקדש ה"ה יעו"ש היטב.

וכתב עוד וז"ל ולפי דרכם של התוס' טפי היה נ"ל ליישב בענין אחר כגון כה"ג שגלה לערי המקלט ומינו אחר תחתיו ברבוי בגדים כגון שנגנז השמן כבר ושימש כמה שנים שאף אם הראשון שב במיתת כהן שעבר ממשיחתו לרבנן או במיתת משוח מלחמה בפ' אלו הן הגולין אינו חוזר לשררותו משום דהלכה כר"י לגבי ר"מ דאמר רוצח שגלה אינו חוזר לשררה שהיה בה עכ"ל והנה לפי דבריו יקשה לי מאד כיון דהראשון אינו חוזר לשררותו א"כ הרי דינו אמור מרובה בגדים ומשוח שעבר המרובה בגדים קודם כיון דזה עובד וזה לא חזי לעבודה ובשלמא לפי' התוס' לק"מ שפי' שגלה אף דאין מעבירין את

השני מ"מ הראשון אינו נפסל רק מחמת דאין מעבירין את השני אבל הכא כיון דלא חזי לעבודה א"כ פשיטא דהמרובה בגדים עדיף ומטעם זה יש להקשות על מה שכתב מתחלה דמיירי שגלה מעצמו. והנה התם י"ל דס"ל דבגלה מעצמו כשר לעבודה רק כיון שגלה מעצמו מחל על כבודו ולכן אין מעבירין השני אבל אינו נפסל בכך ולכן לק"מ מש"כ מקודם עליו אבל בזה קשה.

ועוד קשה לי על דבריו הא כה"ג שהרג אינו שב לעולם כמבואר בסנהדרין י"ח ב' וצ"ע והנה זה יש ליישב עי' בתוס' סנהדרין שם בד"ה אינו ועי' בתוס' יומא ע"ג א' בתוס' ד"ה וכולן וכו' יעו"ש היטיב מש"כ בזה (ואגב אימא בה מילתא דז"ל התוס' שם ביומא תימה דתנן במכות י"א ב' וכו' ההורג כה"ג או כה"ג שהרג אינו יוצא משם לעולם ואמאי לא הדר במיתת משוח שעבר אף לרבנן או משוח מלחמה לר' יהודה שגם הם מחזירים הרוצח ושמא י"ל דכה"ג עיקר וכיון דהוי כה"ג בשעה שהרג לא הדר במיתת הני או במיתת כה"ג אחר שיעמידו תחתיו והא דתני דמחזירין הרוצח היינו כגון דלא הוו כה"ג בשעה שהרג א"נ הא דקתני אינו יוצא משם לעולם כגון דלא הוו משוח שעבר ומשוח מלחמה עכ"ל וכתב ע"ז בגליון בשם הגאון ר' ישעיה פיק וז"ל מעין זה איתא במכות י"א ב' ורוצה הש"ס להוכיח דבמיתת כולן הוא חוזר ודחי הש"ס בדליכא עייש והיינו כתירוץ השני דתוס' דהכא ומצוה ליישב עכ"ל ואני אומר דאין כאן התחלת קושיא דשם במכות רוצה למיפשט מהא דנגמר דינו בלא כה"ג אינו יוצא משם לעולם ומוכיח מכאן דבמיתת כולם הוא חוזר דאל"ה אכתי יצא במיתת הנך ומשני בדליכא אבל בדאיכא חוזר במיתת הנך ומשום דלא הוי אז כה"ג אבל אם היה אז כה"ג באמת אינו חוזר במיתת הנך וכסברא קמייתא דהתוס' ומסתפקא להו להתוס' די"ל דה"ה בהוי כה"ג מ"מ חוזר במיתת הנך והא דקא פריך מנגמר דינו בלא כה"ג רישא דמילתא נקיט וכוונתו ג"כ על הא דכה"ג שהרג וע"ז משני בדליכא ולכן מסתפקא להו להתוס' בזה ולכן תירץ שני תירוצים ביומא ולק"מ ועי' במל"מ פ"ז מהל' רוצח ושמירת נפש ה"י יעו"ש היטיב). גם יתר דברי הבאר שבע אינם נכונים יעו"ש היטיב.

אמנם גם דברי התוס' דנזיר לא יתכנו כ"כ דבמקומם בנזיר אתי שפיר אבל כאן מבואר דמרובה בגדים קודם למשוח שעבר מחמת קרי ומשמע דהיינו כה"ג שנמשח לכה"ג ועבר מחמת קרי אף דלאחר יוה"כ חוזר לעבודתו מ"מ מרובה בגדים עדיף מיניה וזה דלא כסברת התוס' ואף שנדחקתי לעיל ליישב זה מ"מ הדוחק מבואר ובשלמא בנזיר ליתא רק משוח שעבר ומרובה בגדים מרובה בגדים עדיף שפיר י"ל דמיירי שגלה ועבר ממשיחותו לגמרי אבל כאן משמע דאף שעבר מחמת קירויו בלחוד מרובה בגדים

עדיף מיניה. לכן נ"ל בפשיטות דכאן מיירי דהיה משוח שעבר מחמת זקנה או מחמת חולי ומינו אחר תחתיו בריבוי בגדים והעבירוהו ג"כ מחמת חולי או מחמת זקנה אותו המשיח עדיף מזה המרובה בבגדים משום דהמשוח מביא פר וזה אינו מביא וכמש"כ רבינו לקמן פט"ו מהל' שגגות ה"ז יעו"ש היטיב ושוב קמ"ל דאם היה משיח שעבר מחמת קרי ומרובה בבגדים ביוה"כ גופיה זה המרובה עדיף משום דהוא חזי לעבודה וזה לא חזי לעבודה וזה שכתב רבינו ומרובה בבגדים העומד לשרת ר"ל שהוא עומד כעת לשרת ביוה"כ וזהו פשוט וברור לדעתי בלי שום דוחק כלל ודו"ק היטיב בכל מש"כ כי נכון הוא.

וראיתי להריטב"א ז"ל במכות י"א א' שכתב וז"ל לכך י"ל דמשכחת להו כולהו קודם יאשיהו כגון שהלך כהן משוח למקום אחד ונתעכב שם או נשבה שם שממנין אחר תחתיו ואין מושחין אותו שאין מושחין שני כה"ג בדור אחד ואם אירע פיסול בזה השני ממנין אחר עד שיעבור פיסולו של שני ואם חזר למקומו השני והוי השלישי כהן שעבר ממשיחותו ומיהו ממשיחותו לאו דווקא אלא לריבויו קרי הכי יעו"ש היטיב ודבריו ג"כ ניחא במקומם ולא שייכין הכא. ויש לעיין בדבריו. גם מה שמשמע מדבריו דדווקא אין מושחין שני כה"ג אבל בלא משיחה שפיר דמי יש לעיין דמירושלמי לא משמע כן ויש לעיין בזה וכמש"כ בריש ס"ק זה. ולא רציתי להאריך עוד בזה.

והעובר מחמת קרי וכו'. דאילו האי חזי לעבודה למחר ואילו עבר מחמת מום לא חזי לעבודה. נזיר שם. וכתבו התוס' שם דה"ה בעובר מחמת מום עובר העובר מחמת קרי עדיף מיניה יעו"ש.

והעובר מחמת מום וכו'. זה פשוט דמשוח מלחמה אין לו דין כה"ג לענין עבודה כמבואר ביומא ע"ג א' ובהוריות י"ב ב' ובנזיר שם.

ומשוח מלחמה וכו'. הטעם דתלו ביה רבים נזיר שם. ויש לעיין דהתם מיירי לענין להחיותו וכ"ה בהוריות שם אבל לענין כבוד י"ל דסגן עדיף ואולי דה"נ מיירי להחיותו וכן מבואר בהוריות דמיירי הכל לענין להחיות יעו"ש אבל יותר נ"ל דלענין כבוד נמי משוח מלחמה עדיף דליש תנאי הוא דומה בהרבה מילי לכה"ג וכמו שיתבאר לקמן וק"ל.

וסגן קודם לקתיקול וקתיקול וכו'. אזיל לשיטתו בהלכה י"ז. וראיתי בבאר שבע שם שכתב וז"ל בירושלמי דשקלים פרק אלו הממונים קחשיב עוד מעלה אחת שסגן קודם לקתיקול וקתיקול קודם לאמרכל עכ"ל ואולי נתחלף לו דברי רבינו בירושלמי דבירושלמי לא נזכר זה כלל וכמש"כ בהל' י"ז ד"ה קתיקולין.

ודע דבירושלמי הוריות (וכן בתוספתא שם פ"ב) פ"ג ה"ח איתא וז"ל מלך קודם לכה"ג כה"ג קודם לנביא נביא קודם למשוח מלחמה משוח מלחמה קודם לראש משמר ראש משמר קודם לראש בית אב ראש בית אב קודם לאמרכל אמרכל קודם לגזבר גזבר קודם לכהן הדיוט עכ"ל אמנם רבינו תפס ש"ס דידן לעיקר וכתב על פיו מש"כ.

תמיד שמנה וכו'. וכן סדרן ממטה למעלה. הדיוט. ראש בית אב. ראש משמר. גזבר. אמרכל. קתיקול. סגן. כה"ג (או משוח או מרובה בגדים) אבל משוח מלחמה לא בכל זמן היה רק בזמן מלחמה ופשוט וק"ל והתימה על מרן שנתלבט בזה.

הלכה כ

מעמידין תחתיו וכו'. עי' ספרי שופטים פיסקא קס"ב ובתו"כ פרשת אחרי פ"ח ועי' במד"ר פרשת במדבר על פסוק ובנים לא היו להם ועי' כתובות ק"ג ב' וכריתות ה' ב' והוריות י"א ב' ומגילה י"ג ב' וזבחים ק"ב א' ועיין תוספתא שקלים פ"ב וז"ל מי שיש לו בן ואח בן קודם אח ובן (ר"ל בן של אח) אח קודם כל הקודם בנחלה קודם בשררה ובלבד שינהג כמנהג אבותיו עכ"ל ועי' או"ח סי' נ"ג סעי' כ"ה וביו"ד סי' רמ"ה סעי' כ"ב יעו"ש היטיב (ועי' חו"מ סוף סי' רע"ו ובדרכי משה שם ס"ק א') ועי' בתשובות חתם סופר חלק או"ח סי' י"ב י"ג שהאריך קצת בזה יעו"ש היטיב.

הלכה כא

אין בנו וכו'. כ"ה ביומא ע"ג א' כמש"כ מרן.

בד' כלים וכו'. עי' מש"כ לעיל הי"ט ד"ה והעובר מחמת מום יעו"ש ועי' מרן מש"כ וז"ל ובסוף הוריות מייתי הא דדברים שבין כה"ג לכהן הדיוט פר כהן משיח וכו' ולא מייתי אידך ברייתא דמשוח מלחמה אינו משמש אלא בארבעה ככהן הדיוט עכ"ל לכאורה צ"ע הא שם י"ב ב' מוכח בהדיא דמשמש בד' ככהן הדיוט יעו"ש היטיב ודבריו סתומים אם לא שיש ט"ס בדבריו וכצ"ל אידך ברייתא דמשוח אינו משמש בד' ככהן הדיוט וק"ל ועי' תו"כ צו פ"ה ובירושלמי פ"ה דיומא ה"א ובמגילה פ"ק ה"י ובהוריות פ"ג ה"ג יעו"ש היטיב ודו"ק.

מעלין וכו'. עי' ברכות כ"ז א' ויומא י"ב ב' ובמגילה ט' ב' והוריות י"ב ב'.

אלא אם וכו'. כן משמע מהך דמגילה י"ג ב' זבחים ק"ב א' ובברכות כ"ז א' ובאו"ח סי' נ"ג סעי' כ"ה וביו"ד סוף סי' רמ"ה יעו"ש היטיב.

הלכה כב

מלקין אותו וכו'. עי' סנהדרין י"ח ב' ובירושלמי בהוריות פ"ג ה"א וז"ל ר' חנינא כתובה ר' אחא בשם ר"ש בן לקיש כהן משיח שחטא מלקין אותו בבי"ד של שלשה אין תימר בבי"ד של כ"ג נמצא עלייתו ירידה לו עכ"ל וכן הוא בירושלמי פ"ב דסנהדרין יעו"ש.
וחוזר וכו'. שם בירושלמי.

פרק ה

הלכה א

מכל אחיו וכו'. יומא י"ח א' הוריות ט' א' חולין קל"ד ב' ירושלמי יומא פ"א ה"ג ובתוספתא שם פ"א ובתו"כ אמור פ"א וביומא שם בש"ס ליתא רק בנוי וחכמה ועושר ורק בחולין והוריות איתא נמי בכח ובמראה ליתא כלל בש"ס רק בתוספתא ובתו"כ ובירושלמי והגר"א מחק מהתוספתא תיבת ובמראה יעו"ש ורבינו גרס לכלם ובילקוט אמור אינו גורס במראה רק במדה יעו"ש ור"ל שיהיה גדול בקומה מכל אחיו ובשם התנחומא מביא שיהיה ג"כ גדול בשנים יעו"ש. ונסתפקתי מי שהיה גדול בחכמה מכולם ואחר היה גדול ממנו בנוי ואחר גדול ממנו בכח ואחר גדול ממנו במראה מי מהם קודם. ובעושר לא נסתפקתי כי יכול הדבר להיות מתוקן ע"י אחיו הכהנים אבל באינך מיבעיא לי ומסתברא כי בחכמה הדבר תלוי ומסתייע מילתא מהדא דיומא דאל"כ לא הוה פריך הש"ס מידי וק"ל.
אין לו וכו'. אף דבש"ס איתא זה בשם אחרים מ"מ הכי הלכתא דהכי מבואר בתוספתא ובתו"כ ומעשה רב.

הלכה ב

כ"ז למצוה וכו'. הכי משמע ממאי דבבית שני לא היו חכמים אף דהיא המעלה הגדולה שבכולם כמש"כ בהלכה א'.

הלכה ג

לנהוג כבוד וכו'. כ"ז מבואר בתוספתא פ"ד דסנהדרין (וע"ע ביוסיפון ליהודים בפ' ממעשה דאסרטובלוס גיסו של הורדוס יעו"ש).
רצה הוא וכו'. פסק כת"ק דשם בתוספתא ולא כר' יהודה ועי' ביו"ד סי' ר"מ סעי' ז' בהג"ה וסי' רמ"ב סעי' ל"ב יעו"ש (וכ"מ מהך עובדא שרמזתי לעיל בד"ה לנהוג כבוד).

הלכה ד

לבית המשתה וכו'. למד זה מהא דאיתא שם בתוספתא וז"ל והולך להברות את אחרים ואחרים באים להברותו עכ"ל משמע הא לסעודה אחרת אף דהוא סעודה של מצוה דומיא דאבל אסור.

והסגן ממצעו וכו'. כ"ז מבואר בסנהדרין י"ח א' במשנה שם.

והסגן ומשוח וכו'. שם י"ט א' ותוספתא שם.

ואומר לאבלים וכו'. הכי משמע מלשון הש"ס שם דקאמר שם והוא אומר תתנחמו ומוקי לה במנחם את אחרים ומדקאמר לשון והוא אומר אלמא דהם נמי היו אומרים לו דברי כבוד וריצוי דומיא דמתנחם מאחרים יעו"ש היטיב ופשוט.

הלכה ה

ואינו יוצא וכו'. שם בסנהדרין י"ח א' ובתו"כ שם ופסק הלכה כר' יהודה ועי' ירושלמי פ"ג דהוריות ה"ה ויש שם ט"ס וצריך להגיה שם יעו"ש היטיב ודו"ק. ועי' לקמן פ"ב מהל' ביאת מקדש ה"י ומש"כ רבינו דאינו יוצא מפתח ביתו וכו' עי' במרן מש"כ בזה ומדבריו משמע דה"ג שם י"ט א' א"ה ביתו נמי לא ור"ל לדידך דאמרת דמן המקדש לא יצא דווקא א"כ גם בביתו אינו רשאי להיות ואיהו שמע מר"י דאם אינו יוצא מפתח ביתו סגי בזה אף שאינו במקדש. ומכאן יצא לרבינו דאם הוא בביתו סגי דבאמת הא דכתיב ומן המקדש לא יצא היינו שמקדושתו לא יצא אבל כשהוא יושב בביתו שפיר דמי. ודע כי הב"ח הגיה שכצ"ל א"ה מביתו נמי לא יעו"ש ולכאורה אין לו הבנה. ואולי הכי כוונתו דאיהו שמע לר"י דס"ל דאינו רשאי לצאת מפתח ביתו וכדעת רבינו ולכן מקשה לדידך דס"ל דמן המקדש הוא דווקא הא תינח כשהוא במקדש אבל כשהוא בביתו אמאי לא יצא מביתו ושיעור דבריו הוא כך א"ה. מביתו נמי לא. בתמיה אמאי לא יצא מביתו (אבל יותר היה ראוי לפי"ז להגיה א"ה מביתו אמאי לא) ואולי שט"ס הוא וכצ"ל בביתו נמי לא וכוונתו למש"כ מרן. אבל לגי' שלנו לביתו נמי לא אתי שפיר כפשוטו וה"ק לדידך דמן המקדש לא יצא הוא כפשוטו א"כ אסור לו לצאת מן המקדש לביתו ופשוט וק"ל ועוד י"ל כוונת הב"ח בפשיטות דה"ק א"ה לדידך דאסור לצאת אחר המטה א"כ למה כתיב מן המקדש וכו' הא גם מביתו אסור וכו' וממילא לפי המסקנא גם מביתו אסור ודו"ק וי"ל כי כוונת מרן ג"כ כך.

וסגן מימינו וכו'. וכאן לא נזכר משוח שעבר משום דלא היה נכנס אז והטעם איתא שם י"ט א' והובא במרן ולא יכולתי לעמוד על דעתו במש"כ ואיני יודע למה השמיטו רבינו

עכ"ל הא שפיר כתב רבינו דהמשוח שעבר לא היה עמו ואם על השמיעו את הטעם תמה הלא אין מדרך רבינו רק לכתוב פסקים ולא טעמים.

ואומרים לו וכו'. כן הוא שם במשנה ובתוספתא שם יעו"ש.

הלכה ו

כל העם מסובין וכו'. שם במשנה וכמש"כ מרן.

אבל קורע הוא וכו'. כן הוא בהוריות י"א ב' וכרב ועי' בתו"כ אמור שם (ויש להגיה שם כמו שהוא בש"ס יעו"ש היטיב) ועי' בירושלמי פ"ג דהוריות ה"ה וז"ל ר"א בשם כהנא למעלה למעלה מקמי שפה למטה למטה מקמי שפה ר"י אמר למטה למטה ממש ר"י סליק מבקרא לר' חנינא כד הוה גו אוסטירטא שמע דדמך שלח ואייתי מנוי טבייא דשבתא ובזעין ר"י פליג על דר"י תרתין ואתיא ר"א בשם כהנא כר"י אין כר"י לא יפרום כל עיקר לא אתיא דא אלא על אביו ועל אמו כדברי ר"מ דתניא על כל המתים אינו מבדיל קמי שפה אלא על אביו ועל אמו כדברי ר"מ ר' יהודה אומר כל קרע שאינו מבדיל קמי שפה ה"ז קרע של תפלות מאי כדון אומר הוא בכה"ג שיהא מבדיל קמי שפה עכ"ל ובאמת אין הבנה לדברים אלו. ובמו"ק בירושלמי פ"ג ה"ח אי' שם כל הסוגיא זאת וכן אי' שם אין כר"י לא יפרום כל עיקר מאי כדון חומר הוא בכה"ג שאינו מבדיל קמי שפה עכ"ל וגם לזה אין לו ביאור לכן נ"ל שהדא יליף על הדא וכל אחד צריך לתקן משל האחר ויגיד עליו ריעו והעיקר כמו שהוא בהוריות וכצ"ל חומר הוא בכה"ג שאינו מבדיל קמי שפה. ומסקנת הירושלמי דמשנה דהוריות אתי כר"מ ומיירי באביו ובאמו ולכן כל הכהנים היו צריכים להבדיל קמי שפה משא"כ הכה"ג ומה שאמר דר"י פליג על דר' יהודה בתרתי היינו דר' יהודה ס"ל דכה"ג אינו פורם כל עיקר וגם במה דס"ל כל קרע שאינו מבדיל קמי שפה ה"ז קרע של תפלות ור' יוחנן ס"ל דשפיר קרע הוא ולכן בכה"ג יש לקרוע למטה ממש ור' יוחנן ור"א בשם כהנא לא פליגי לדינא דר"א בשם כהנא מיירי באביו ואמו ור' יוחנן מיירי בשאר מתים כנ"ל ביאור הירושלמי לנכון וע"ע בירושלמי פ"ב דסנהדרין ה"א יעו"ש ודו"ק היטיב. ורבינו פסק כש"ס דידן דאף באביו ואמו אין לקרוע רק למטה דכיון דבשאר מתים הוי קריעה אף דאינו מבדיל לקמי שפה מיקרי זה קריעה לגבי כה"ג ודו"ק.

ועיין מל"מ שתמה על רבינו דלמה לא כתב דדינים אלו נוהגים אף במשוח מלחמה יעו"ש היטיב. והנה מאי דהקשה מהא דמוזהר על הבתולה פשיטא דלק"מ דרבינו ס"ל דכהן משוח מלחמה אינו מוזהר על הבתולה וחייליה מהא דאי' שם בהוריות וז"ל כתנאי והוא אשה בבתוליה יקח אחר שחלק הכתוב רבה דברי ר' ישמעאל ר"ע אומר אין לי

אלא שעבר מחמת קירויו מחמת מומין מנין ת"ל והוא עכ"ל ונמצא דר"י הוא דאוקמי על כהן משוח מלחמה אבל ר"ע אוקמה על כה"ג שעבר מחמת מום והלכה כר"ע מחבירו לכן לא פסק דהוא מוזהר על הבתולה ועי' בפי"ז מהל' איסורי ביאה ה"א שפסק כר"ע יעו"ש וכיון שהך ברייתא לאו כהלכתא היא לכן באינך דברים ג"כ לא פסק ג"כ כוותה דהנה כל עיקר הלימוד שם מהא דכתיב והכה"ג מאחיו זה כה"ג אשר יוצק על ראשו שמן המשחה זה משוח מלחמה ומלא את ידו ללבוש את הבגדים זה מרובה בגדים על כולן הוא אומר ראשו לא יפרע וכו' יעו"ש והנה בתו"כ פרשת אמור דריש מהך קרא לענין אחר דנתרבה יום אחד ונמשח יום אחד עי' לעיל פ"ג ה"ג יעו"ש היטיב א"כ אין לנו דרש על משוח מלחמה ואף דבתו"כ שם דריש והוא אשה וכו' לכהן משוח וכו' יעו"ש אך כבר מפורש בהוריות דזה דוקא לר"י ולא לר"ע ומשמע שם בהוריות דהך ברייתא אתיא כוותיה דר"ש ועיין יומא ע"ג א' משמע דהך ברייתא יחידאה הוא יעו"ש ולכן דחה זה רבינו מהלכה וכולי האי ואולי.

ואפילו בעת וכו'. דבעת שנכנס למקדש גם כהן הדיוט אסור לגדל פרע כדאיתא שלא יכנסו למשמרתן כשהן מנוולין עיין בתענית י"ז א' ועיין לקמן פ"א מהל' ביאת מקדש ה"י יעו"ש היטיב וע"ש.

מע"ש לע"ש. עיין תענית י"ז א' וסנהדרין כ"ב ב' יעו"ש.

בעיקר זו וכו'. עי' בסנהדרין שם ובנדרים נ"א א' יעו"ש ועיין בראב"ד ובמרן מש"כ בזה.

הלכה ז

והוא הנקרא וכו'. עי' לעיל פ"ה מהלכות בית הבחירה הי"ז ד"ה והיא יעו"ש.

שיהי' יושב במקדש וכו'. עי' ירושלמי חגיגה פ"ב ה"ד יעו"ש היטיב אבל בסוגיא דיומא י' א' לא משמע כן יעו"ש היטיב ועוד י"ל כי רבינו אזיל לטעמיה שכתב לעיל בהלכה ה' דאינו יוצא מביהמ"ק כל עיקר לכן תפס המקרא כפשוטו ולפי ששם הפי' דאינו יוצא אחר המטה שמא ישכח ויגע לכן לא כתב זה בדרך מצוה חיובית רק למצוה מן המובחר (ועי' בחי' הר"ן בסנהדרין י"ט א' דשם הביא בשם ס' מצות לרבינו דפליג אהרמב"ן וס"ל דלר' יהודה מדאורייתא אינו יוצא אחר המטה ודלא כהרמב"ן יעו"ש היטיב ודלא כמר"ן בסעי' ה' ועי' ס' המצות לרבינו לאוין סי' קס"ה יעו"ש היטיב).

ויהיה ביתו וכו'. קאי זה על ותפארתו וכבודו. שתפארת וכבוד הוא לו שיהיה כן שיהיה ביתו בירושלים כדי שלא יתרחק מביהמ"ק אבל לא מחיובא.

הלכה ח

דן ודנין וכו'. כ"ז בסנהדרין י"ח א'.

דיני נפשות וכו'. לאפוקי דיני ממונות ודיני מלקות עיי"ש י"ח ב' ושם ט"ז א' ועיין לעיל פ"ד הכ"ב.

הלכה ט

ואפי' בבי"ד וכו'. מדלא מוקי לה הש"ס בסנהדרין י"ח ב' דמיירי בבי"ד הגדול יעו"ש היטיב ודו"ק.

עדות למלך ישראל. אף דהש"ס פריך ע"ז והא מלך אין דנין אותו היינו דוקא בזמן שהיה רעים וחטאים אבל רבינו כתב הילכתא למשיחא ואז יהיו המלכים טובים וישרים נכנעים לתורה והא למלכי בית דוד שפיר מעיד כמש"כ התוס' בד"ה והא תנן וכו'. רק דהש"ס לא רצה לאוקמה המשנה דמיירי במלכי בית דוד דוקא וכמש"כ התוס' שם (ועיין במר"ן מש"כ בזה) ועוד בפשיטות ניחא דמיירי כאן בדיני כה"ג ולא בדיני מלך וקמ"ל דבאותו מלך שדנין אותו אז הכה"ג מעיד לו אבל יש לעיין אמאי לא כתב נמי דין זה דבפני המלך מעיד ומשמע מתוס' דשם ד"ה והא אין וכו' דדוקא בבן מלך זה הדין ולא בהדיוטים יעו"ש היטיב ועוד יש לעיין למה כתב ה"ז הולך בבי"ד הגדול הא גם המלך נדון לפני בי"ד קטן כגון בדיני ממונות ובדיני מלקות אמנם למדתי תירוץ לזה מהלח"מ פ"א מהל' עדות ה"ג שכתב דכל בי"ד לבד בי"ד הגדול מיקרי קטן לגבי הכה"ג יעו"ש היטיב לכן כתב דוקא לבי"ד הגדול אבל מה שהשמיט הך דבן מלך יש לעיין בזה ודוחק לומר דהך למלך ישראל ר"ל כל שנוגע למלך ישראל היינו בנו ג"כ דא"כ הו"ל להביא הך דבא מלך ויושב בשעת העדות ואולי דה"ק מעיד למלך ישראל ר"ל בפני מלך ישראל אבל אין הלשון הולמתו דמלשון עדות למלך ישראל מבואר דהעדות עצמה היא למלך וצ"ע בזה (ועי' מש"כ הלח"מ עוד דלכן כתב בבי"ד הגדול משום דאין דנין המלך רק בבי"ד הגדול צ"ע דאכתי בדיני ממונות ומלקות מאי איכא למימר) ואם צריך להעיד במילתא דאיסורא ובעיבור החודש עיי"ש בתוס' שצריך להעיד ובכ"מ שם בהל' עדות כתב דא"צ להעיד יעו"ש היטיב ולח"מ שם יעו"ש.

בספר קדושה וכו'. הוא בפי"ז מהל' איסורי ביאה יעו"ש.

ואינו נושא וכו'. עיין בפי"ז שם דכתב הה"מ דיצא לו כאן מה דאיתא ביבמות נ"ט א' אשה אחת ולא שנים יעו"ש ואמת שכן משמע מלשון רבינו שם אולם כל הראשונים לא פי' הסוגיא שם כן אבל יותר נראה דהטעם כמש"כ הראב"ד שם דמשום דלא יצטרך לגרש בכל יום צום יעו"ש ומשמע כאן שעיקר הקפידא היא על יום הצום דאל"כ הוה דינא ככהן הנושא נשים בעבירה שאסור לו לעבוד עד שידיר שיגרשנה כמש"כ לקמן פ"ו מהל' ביאת מקדש הט"ו עו"ש ומה שהקשה הראב"ד מהא דכתיב וישא לו יהוידע

ב' נשים כבר ראיתי בס' תולדות אדם שכתב בשם חכם אחד שלא לקח יהוידע לעצמו רק השיא את יהואש יעו"ש אלא שקשה לי לפי"ז לשון וישא שהוא בקל ופועל עומד וכל הראשונים לא פי' כן לכן י"ל כמש"כ הה"מ שם שנשא אחת אחר מיתת או גירושי האחרת. וכ"כ המגדול עוז שם.

וחולץ וכו'. עי' יבמות כ' א' ובסנהדרין שם.

מותרת להנשא וכו'. קמ"ל אע"ג דבמלך אין הדין כן דאין נושאים אלמנותו של מלך ומטעם זה אין מייבמין לאשתו וכן אין חולצין לה וכתב רש"י בסנהדרין י"ט ב' דלכן אין חולצין לאשת מלך משום דאסורה להנשא יעו"ש (ומבואר מזה דיבמה שאינה רוצית להנשא א"צ חליצה וליכא מצוה בזה).

הלכה יא

שכה"ג נכנס וכו'. כ"ז מבואר בפ"ז דתמיד.

ויכנס להיכל וכו'. כתב מרן שאתי לאפוקי ממש"כ בתוס' מנחות כ"ז ב' בד"ה להיכל וכו' יעו"ש אמנם כבר כתב שם על הגליון דט"ס הוא בתוס' וצ"ל אלמא להיכל שרי יעו"ש וכן משמע שם ריהטת לשון התוס' וכ"כ בס' באר שבע בתמיד שם.

הסגן וכו'. במשנה אי' שם הממונה וכבר כתב רבינו לעיל פ"ד הט"ז שהוא הסגן יעו"ש.

את הפרוכת. כי גם בכותל המזרחי של ההיכל היה שם פרוכת בפתח דבכל פתח היה שם פרוכת וכן ראיתי להבאר שבע אמנם לא ירדתי לסוף דעתו מש"כ מתחלה דמיירי בבית שני דאילו בבית ראשון לא היה שם פרוכת יעו"ש צ"ע דהא הך נפק"מ לא היה רק בכותל של הק"ק דבבית ראשון היה שם אמה טרקסין ובבית שני היה שם פרוכת אבל בכותל המזרחי של ההיכל כך לי בית ראשון כמו בית שני והבן. והנה לפנינו אי' שם במשנה וז"ל וכיון ששמע הממונה את קול רגליו של כה"ג שהוא יוצא הגביה לו את הפרוכת נכנס והשתחוה ויצא א"כ כיון שאמר מתחלה קול רגליו שהוא יוצא ע"כ הכוונה על פתח המזרחי. אבל ממה דאי' אח"כ נכנס והשתחוה ויצא משמע דפתיחת הפרוכת היתה קודם שהשתחוה והייתי אומר שהיו פותחין לו פרוכת של קדש הקדשים והשתחוה בהיכל נגד קדש הקדשים וא"כ אתי שפיר דברי הבאר שבע אבל הבאר שבע בעצמו כתב וז"ל אם אין מלת יוצא ט"ס וצ"ל נכנס צריך לפרש הא דקאמר אח"כ נכנס והשתחוה היינו הממונה א"נ קאי על כה"ג ור"ל יוצא מחדרו כדי ליכנס להיכל עכ"ל א"כ כוונתו על כרחך על פתח המזרחי. ודברי רבינו כאן מתוקנים היטיב שכתב כסדר נכון מאד ומש"כ מרן וז"ל שלפי דבריו גם שם היתה פרוכת עכ"ל לא ידעתי מי לא יודה לו בזה דשם היתה פרוכת הלא הוא ש"ס מפורש ביומא נ"ד א' בפרוכת דבבי וכמש"כ

למעלה פ"ד מהל' בית הבחירה ה"ב וביותר תמהתי על מש"כ התוס' יו"ט שם בד"ה הפרוכת וכו'. וז"ל פי' הר"ב שעל האולם ויפה פי' ואישתמיטתיה להכ"מ שנדחק בהל' כלי המקדש וכתב שצ"ל שגם על ההיכל היה פרוכת ע"כ וזה לא שמענו בשום מקום עכ"ל וצ"ע איך נעלם ממנו ש"ס הנ"ל שוב ראיתי להמל"מ שתמה עליו בזה.

הלכה יב

הקטורת וכו'. משא"כ בשאר הכהנים שחדשים היו מפיסין על הקטורת כמו דאיתא לקמן פ"ד מהל' תמידין ומוספין ה"ז וכ"ש שאר עבודות שמקריב בכל יום אם ירצה וכ"כ מרן ועיין יומא י"ד ב' ושם ע"ג א' והוריות י"ב ב' ותוספתא דיומא פ"א.

והרי הוא בקדשי וכו'. שם בתוספתא. וכ"כ המל"מ.

[**ומלשון** התוספתא והרמב"ם שאומר חטאת זו שלי אשם זו שלי מבואר דיכול ליקח לעצמו כל החטאת וכל האשם. ובסיפא דתוספתא מסיים חלה אחת משתי חלות ארבע וחמש חלות מלחם הפנים. רבי אומר אומר אני שיהא זה נוטל מחצה שנאמר והנותרת מן המנחה לאהרן ולבניו שיהא אהרן שקול נגד בניו ועי' יומא י"ז ע"ב. ועד כאן לא פליגי רבנן ורבי אלא אם נוטל מחצה או פחות ממחצה אבל כולו לכו"ע לא שקיל. וצ"ל דרישא חטאת זו שלי אשם זה שלי מיירי בקרבן יחיד דבזה יכול ליקח לעצמו כל הקרבן אבל בקרבן צבור אינו יכול ליקח לעצמו כולו רק בורר לו מנה יפה וחולק עם אחיו הכהנים ונוטל מחצה או מעט פחות ממחצה לכל מר כדאית ליה. וכן הוא בהדיא בירושלמי פ"א דיומא ה"ב שכהן גדול מקריב בראש ונוטל חלק בראש. היך עבידה עור זה שלי חלה אחת משתי חלות שש חלות מלחם הפנים. הכא נסיב כולה והכא הוא נסיב פלגא. א"ר זעירא כאן לקרבן יחיד כאן לקרבן צבור ע"כ. ונראה דבזה כו"ע לא פליגי וכי פליגי רבי ורבנן בקרבן צבור. ועי' בשיורי קרבן שם שכ' וז"ל כתב הרמב"ם פ"ה מכלי המקדש ונוטל חלק בראש כיצד כשירצה אומר זו החטאת שלי זה האשם שלי ע"כ. ונראה שזה דעת רבנן שלעולם אינו נוטל אלא אחת ובפ"ד מתמידין פסק הרמב"ם כה"ג נוטל לעולם מכל משמר חצי החלות וכו' ופסק זה כרבי וכו' וא"כ תימה שדבריו סותרין זה את זה וכו' עכ"ל ודבריו בלתי מובנים דהא הרמב"ם פ"ה מכלי המקדש על כרחך מיירי מקרבן יחיד וכמ"ש וזה אתיא ככו"ע ולא תלי כלל בפלוגתא דרבי ורבנן. ומיהו בלא"ה קשה למה לא ביאר הרמב"ם דבריו דמיירי מקרבן יחיד וזה מוכרח כמ"ש וכמבואר בירושלמי וצ"ע. מפי ידי"נ הרה"ג מו"ה צבי הלוי נ"י בלייווייס מוואַרשא].

הלכה יג

הי' עולה וכו'. כ"ה במנחות צ"ד א' ובתמיד פ"ז וכמש"כ מר"ן.

הלכה יד

רצה וכו'. שם במשנה.

הלכה טו

אבל אחיו וכו'. חולין כ"ד ב' ועי' תו"כ אמור פ"ב פרשתא ג'.

תחלה אלא בשעה וכו'. כתב הראב"ד וז"ל א"א טעה טעות גדולה שלא אמרו דבר זה אלא על לוי קטן שאינו ראוי לעבודה אלא לשיר ומסניפין לאחיו הגדולים מפני שקולן דק ונותנין תבל בנעימה ואין עולין מן החשבון עכ"ל ועיין מש"כ מרן ע"ז ועיין בתוספתא פ"ב דערכין דאי' שם אין אשה נראית בעזרה אלא בשעת קרבנה ולא נראה קטן בעזרה אלא בשעה שהלוים אומרים שירה יעו"ש היטיב ומשמע כדברי רבינו ויש לפרש גם דברי הש"ס לזה דבימי עזרא הוצרכו הרבה כהנים להתחנך לעבודה ולכן עמד יהושע לומר שירה כדי שיכנסו הכהנים כלם להתחנך (ועי' פ"ג ה"ג יעו"ש היטיב דרבינו לא מפרש כלל דמיירי בקטני לוים יעו"ש היטיב) ודו"ק וצ"ע בזה.

הלכה טז

עד שיביא עשירית וכו'. עי' מנחות נ"א ב' ושם ע"ח א' ובירושלמי שקלים פ"ז ה"ג ובתו"כ פרשת צו פרשה ג'.

ועובדה בידו. שם בתו"כ ובירושלמי ובתוספתא שם ובתוספתא חגיגה פ"ב.

עבודתו כשרה וכו'. כ"ה בתוספתא שם ובירושלמי שם ובתוספתא פ"ב דחגיגה אמנם בתו"כ שם הגי' פסולה יעו"ש וכתב הקרבן אהרן מדכתיב זה הרי הוא לעיכובא ובאמת בתוספתא דשקלים י"ל דהא דנקט כשרה היינו אם אינו עובדה בידו הא אם לא הביא כלל פסול ומעכב אמנם בתוספתא דחגיגה א"א לומר כן והגר"א הגיה בירושלמי שם שצ"ל פסולה יעו"ש ועי' ביומא ה' א' ב' ובירושלמי שם פ"א ה"א. ומי יכניס ראשו בזה. שוב פקח ה' עיני וראיתי במל"מ שהעיר בזה וכתב שהעיקר דכשר דאל"כ איך יעבוד ביוה"כ בלי חביתין ונשען על מש"כ התוס' דמנחות ע"א א' ד"ה אחת וכו' יעו"ש היטיב ובאמת לענ"ד לא מכרע כלל דביוה"כ כיון דלא קרב חביתין דא"א ליקרב חביתין ביוה"כ לכן אינו מעכב ועוד די"ל דבכהן הממונה תחת כה"ג לא מעכב מידי כמו דכשר אף אם לא נמשח ולא נתרבה בבגדים ה"נ י"ל דכשר אף דלא הביא חביתים ועוי"ל בכמה גווני וצ"ע לדינא וע"ע במ"ר פרשת צו פ"ח דאיתא שם דמעכב יעו"ש היטיב.

הלכה יז

מביא עשירית וכו'. הכי מבואר במנחות ע"ח א' וז"ל א"ר חסדא כה"ג המתקרב לעבודה צריך שני עשרונות האיפה אחת להמשחו ואחת לחינוכו מר בר רב אשי אמר שלשה

ולא פליגי הא דעבד עבודה כשהוא כהן הדיוט עכ"ל הגמ' ולא ידעתי למה למרן להביא ממרחק לחמו מהירושלמי פ"ז דשקלים ובאמת נהפוך הוא כי שם מבואר שא"צ רק שני עשרונות אחד לחינוכו ואחד להמשחו. שוב ראיתי כן להשיירי קרבן שתמה על מרן בזה ונדחק בזה יעו"ש היטיב וגם הוא לא זכר מש"ס מפורש שהבאתי.

כמו שיתבאר. לקמן בפ"ג מהל' תמידין ומוספין מהלכה י"ח ואילך יעו"ש.

ומעשה שלשתן וכו'. וכ"כ רבינו בפי' המשניות דמנחות בפ"ז והקשה המל"מ מהא דאיתא בתו"כ פרשת צו ספ"ד וז"ל יכול מה אהרן מביא בכל יום אף בניו מביאים בכל יום ת"ל זה יכול מה אהרן דוחה את השבת ואת הטומאה אף בניו יהיו מביאים ודוחים את השבת ואת הטומאה ת"ל זה מה אהרן מביא ג' לוגים לעשרון אף בניו יהיו מביאים ג' לוגים לעשרון ת"ל זה מה אהרן מביא רבוכה אף בניו מביאים רבוכה ת"ל זה עכ"ל אלמא דלא שוה מידי לקרבן כה"ג ולא יתן בו אלא לוג אחד שמן ולא רבוכה עיי"ש בקרבן אהרן וכן הוא בתוספתא דמנחות פ"ז יעו"ש היטיב והנה בהא דרבוכה כבר כתב שם רש"י שם ע"ח א' בד"ה מקיש חינוכו וכו' דבכהן הדיוט מביא רבוכה יעו"ש היטיב (והמל"מ כתב זה בשם דעת עצמו ותמהתי למה לא הביא דברי רש"י ז"ל) ועיין יתר דברי המל"מ במש"כ בהא דג' לוגין שמן וכו' יעו"ש היטיב).

פרק ו

הלכה א

של אדם קרב וכו'. עיין בתענית כ"ו א' וכ"ז א' ובתוספתא שם פ"ג.

והוא הנקרא וכו'. ונזכר ספ"ה דתמיד והובא בפסחים פ"ב א' וע"ע בפ"ג דבכורים מ"ב.

הלכה ב

מי שהיה וכו'. שם בתענית ושם בתוספתא.

הלכה ג

המתקבצים וכו'. כ"ז מבואר בתענית שם ושם כ"ז ב' וע"ע שבת כ"ד א' ועיין במסכת סופרים פרק י"ז הלכה ה'.

כדי שלא וכו'. זה הטעם מבואר שם במשנה כ"ו א' ועיי"ש כ"ז ב' מחלוקת אמוראי בזה ועיי"ש במסכת סופרים ומבואר מזה דל"ג זה במשנתינו וכן בירושלמי ליתא זה במשנה.

הלכה ד

ועוד מוסיפין וכו'. כתב ע"ז הראב"ד וז"ל א"א איני יודע מהו שאמר והיא יתירה להן שאיני מוצאה אלא ביום שיש בו מוסף והיא יתירה לכל ישראל ואינה בכל יום והוא

אומר בכל יום משבת שהוא מעמדן מתפללין ד' תפלות עכ"ל ועיין מרן מש"כ בזה ועי' תוספתא פ"ג דתענית וז"ל בשלשה פרקים נושאין כפיהן ד' פעמים ביום בשחר בחצות במנחה ובנעילה עכ"ל מבואר מזה דדעתו דבתענית ומעמדות היה תפלה יתירה וכן הוא בירושלמי וז"ל את ש"מ תלת ש"מ שמתענין במעמדות ושמתפללים ארבע ואין נשיאת כפים בלילה אלא ביום עכ"ל וזהו כדעת רבינו ועי' בקרבן העדה שם ועי' בתוס' יו"ט. אמנם מהתוספתא אין כ"כ ראיה די"ל דה"ק בשלשה פרקים בשנה נושאין כפיהן בכל התפלות ודומיא דמוקים למתניתין שם בש"ס אמנם מהירושלמי מבואר כרבינו. וכבר דברתי מזה בחי' לתענית.

ג' פעמים וכו'. דבמנחה אין בו נשיאות כפים משום דבכל יומא שכיח שכרות והלכה כר' יוסי יעו"ש כ"ו ב'.

ובתפלה השניה וכו'. כתב הראב"ד וז"ל א"א זו התפלה השניה שאמר אם תפלת המוסף היא כמו שאנו סוברים למה אמר שקורין בה שלשה אנשים והלא במוסף קורין ארבעה אלא שהרביעי קורא בעניינו של יום עכ"ל אזיל לטעמיה בהשגה הראשונה שכתב דהך תפלת מוסף מיירי ביום שיש בו מוסף אמנם באמת כוונת רבינו על התפלה השניה שמוסיפין מחמת המעמד גופיה וכנ"ל. והנה שם במשנה איתא וז"ל פרשה גדולה קורין אותה בשנים והקטנה ביחיד בשחרית ובמוסף ובמנחה נכנסין וקורין על פיהן כקורין את שמע עכ"ל ואסיקנא שם כ"ח א' כמש"כ רבינו כאן דבשחרית ובמוסף קורין בספר ובמנחה קורין אותה על פה יעו"ש ובתוספתא שם איתא וז"ל פרשה גדולה קורין אותה בשנים וקטנה ביחיד בשחרית ובמוסף דברי ר' מאיר וחכ"א כל שיש בו מוסף קורין בו מוסף וכל שאין בו מוסף אין קורין בו מוסף בשחרית ובמוסף נכנסין לבתי כנסיות וקורין ובמנחה קורין על פה עכ"ל וא"כ אתי משנתינו כר"מ אבל לחכמים אין קורין בזמן שאין בו מוסף וכן איתא בירושלמי שם ה"ג וז"ל מתניתא דר"מ דר"מ אמר מתפללין וקורין מתפללין וקורין ברם כרבנן מתפללין והולכין להן הא מוסף יש בו מתניתא דר"מ דר"מ אמר מתפללין וקורין עכ"ל ועי' בקרבן העדה מה שפי' בו. ואי לא מסתפינא אמינא דהאי מתניתא דר"מ וכו' שכתוב בירושלמי פעם שנית הוא ט"ס ומיותר וה"ק הירושלמי דהא דפליגי רבנן אר"מ וס"ל דביום שאין בו קרבן מוסף אין קורין בו היינו דווקא על הקריאה פליגי אבל על התפלה היתירה לא פליגי ומודו לר"מ דהיה בו תפלה יתירה וכדעת התוספתא והירושלמי שכתב בס"ק ו' וכדעת רבינו והבן ולקמן אי"ה יבואר עוד בזה. ורבינו פסק כסתם מתניתין וכש"ס דידן דלא מוקי לה ביחידאה ואולי לא ס"ל

להש"ס כהך תוספתא וס"ל דהיא משבשתא א"נ מחלוקת בברייתא וסתם במשנה הלכה כסתם משנה.

כקוראין וכו'. ר"ל שכל יחיד ויחיד קורא אותה ה"נ כל יחיד ויחיד קורא אותה אבל לא יקרא אחד להוציא את כולם דזה אסור בע"פ וכדעת ר' יוסי שם כ"ח א' ובתוספתא שם ודע דמרן כתב וז"ל כל זה הפרק עד סוף ה"ט הכל בפ' בתרא דתענית זולת מש"כ שקורים בס"ת שלשה אנשים דהכי אמרינן בפ' הקורא עומד כל שיש בו מוסף ואינו יו"ט קורין ארבעה מכלל דכל יום שאין בו מוסף קורין שלשה עכ"ל ולא ידעתי וכי מי סני ליה הא דאיתא בהדיא כאן דפרשה גדולה קורין בשתים וקטנה באחד וא"כ מבואר כאן בהדיא זה.

מפני שהם וכו'. שם כ"ו א' במשנה.

הלכה ו

ביום הראשון וכו'. תענית כ"ו א' ובמגילה כ"ב א' יעו"ש והטעם שקוראין במעשה בראשית עי' בתענית כ"ז ב' ובמגילה ל"א ב'.

הלכה ז

בשנים וכו'. הכל שם בתענית ובמגילה כ"ב א'. ובמס' סופרים פי"ז שם.

הם שחוזרין וכו'. כ"מ שם במשנה ובכל המקומות שם.

הלכה ח

בשחרית וכו'. שם במשנה איתא וז"ל כל יום שיש בו הלל אין מעמד בשחרית קרבן מוסף אין בנעילה קרבן עצים אין במנחה דברי ר' עקיבא אמר לו בן עזאי כך היה ר' יהושע שונה קרבן מוסף אין במנחה קרבן עצים אין בנעילה חזר ר"ע להיות שונה כבן עזאי עכ"ל והנה דעת רש"י ז"ל דלר"ע קרבן מוסף דוחה נעילה וכ"ש דמנחה אבל קרבן עצים דוחה דמנחה ולא נעילה אבל לר' יהושע דהלכה כוותיה דקרבן מוסף דחי דמנחה (וכ"ש נעילה) אבל קרבן עצים לא דחי רק נעילה ולא של מנחה יעו"ש היטיב כ"ח א' ובתוס' שם ד"ה מה הפרש וכו' וד"ה הללו וכו' אבל באמת אין הכרע מרש"י ותוס' דס"ל דקרבן מוסף דחי של נעילה וי"ל דווקא דמנחה דחי ולא של נעילה וקרבן עצים דחי נעילה ולא דמנחה לפי שקרבן עצים מדרבנן אינו דוחה רק נעילה שהיא מדרבנן ולא מנחה וכדעת רבינו כאן וז"ל רבינו בפי' המשניות שם יום שיש בו הלל בלי מוסף הם ימים של חנוכה ולפי שהם מד"ס עשו להם חיזוק ודחו המעמד מתחלת היום עכ"ל מבואר מזה כי גורס בש"ס הללו ד"ת וא"צ חיזוק והללו ד"ס וצריכין חיזוק והיא הגי' שדחאה רש"י ז"ל ומ"מ לדינא לא נפק"מ בין רש"י ז"ל לרבינו ודלא כדעת הרע"ב ז"ל

שבחר ג"כ בגי' זו ומטעם זה פי' דלר"י כיון דקרבן מוסף מד"ת וא"צ חיזוק לכן אינו דוחה רק דמנחה ולא דנעילה אבל קרבן עצים שהוא מד"ס וצריך חיזוק ולכן דוחה דמנחה ודנעילה יעו"ש (ואני תמה על בעל קרבן העדה שבפרישתו למשנה בחר בפי' הרע"ב ונטה מפי' רש"י ותוס' ורבינו).

ודע דבירושלמי (שהבאתי למעלה ה"ד ד"ה ובתפלה השניה) איתא וז"ל הא מוסף יש בו מתניתא דר"מ דר"מ אמר מתפללין וקורין אית תניי תני ומחליף ר' אחא בשם ר' יסא כמתניתין אר' סימון סוכרא דקיסא טרד א"ר מנא מפני סעודת ר"ח ר' לעזר על שם כל התדיר את חבירו קודם את חבירו קרייא מסייע לר' יוחנן ויהי ממחרת החודש השני אין תימר תרין ירחין הוון והא כתיב מדוע לא בא בן ישי גם תמול גם היום אל הלחם א"ר חייה בר בא ר' יוחנן מפקד לכנישתא דכופרא סבין מיעל עד דו איממא ואתון אמרין זמנו ועבורו עכ"ל ועי' קרבן העדה מה שכתב בזה ודחוק מאד. ולכאורה הייתי אומר דמאי דקאמר הא מוסף יש בו וכו' קאי אמתניתין דקאמר דיום שיש בו קרבן מוסף אין בו במנחה אבל מוסף יש בו ודלא כמסקנת הש"ס דידן דקאמר שם כ"ח ב' דמוסף וודאי דוחה וצ"ל מתניתא דר"מ דר"מ אמר מתפללין וקורין מתפללין וקורין. ור"ל דר"מ ס"ל אף ביום שיש בו קרבן מוסף מ"מ מתפללין מוסף וקורין ולאו היינו תוספתא שהבאתי למעלה רק היא ברייתא אחרת.

אבל יותר נ"ל כמש"כ למעלה בה"ד דזה קאי על התוספתא (וצ"ל דמיירי לאותם שהיו בעריהם דאותם שהיו בירושלים אדרבה ביום שהיה בו קרבן מוסף היו דוחין תפלת המוסף וכמש"כ בחי' לתענית במשנה שם בשם הריטב"א יעו"ש היטיב) והדר קאמר אית תניי תני ומחליף (ר"ל שהוא מחליף דברי ת"ק שהוא ר"ע לדברי ר' יהושע שלפנינו ור"י ס"ל כר"ע שלפנינו. וא"כ כשחזר ר"ע ופסק כר' יהושע א"כ הדין הוא דקרבן מוסף אין בו בנעילה וקרבן עצים אין במנחה וע"ז מסיים) ר' אחא בשם ר' יסא כמתניתין (א"כ הלכה דקרבן מוסף אין במנחה וקרבן עצים אין בנעילה) א"ר סימון סוכרא דקיסא טרד (ר"ל ר' סימון מקשה וכי אנשי מעמד שבירושלים שהיה כל מלאכתם לחטוב עצים וכמו שפירש"י במשנה וע"ז פריך וכי משא של עצים היתה טירדא גדולה כ"כ דבשביל זה יבטלו כלם ממעמדם ובשלמא בקרבן עצים אתי שפיר דלא היו בטלים רק אותו המשפחה לבד וכמש"כ בחי' שם במשנה בשם הריטב"א אבל בקרבן מוסף דכל המעמד שבירושלים פריך שפיר) א"ר מנא מפני סעודת ר"ח (ונ"ל להגיה ר' מנא א"ר יוחנן או ר' יוחנן בלחוד וה"ק דגם בר"ח היו מתענים כמבואר בריטב"א שם במשנה והיו צריכין לאכול סעודת ר"ח בלילה וטרדתה מרובה לכן מפני זה בטלו את המעמד דמנחה למר

או דנעילה למר כי סעודת ר"ח מצוה להרבות בה כמבואר באו"ח סי' תי"ט (ומקורו מירושלמי דמגילה) אבל לכאורה קשה דא"כ אימת אכלו בלילה והא בלילה לא הוי ר"ח וא"כ אין טירדא כ"כ מחמת סעודה זו אלא ודאי דס"ל לר"י דשני ימים הוי ר"ח אף בזמן המקדש וא"כ גם בלילה הוי ר"ח וע"ז מסיק וקאמר) קרייא מסייע לר' יוחנן ויהי ממחרת החודש השני אין תימר תרין ירחין הוון והא כתיב מדוע לא בא בן ישי גם תמול גם היום אל הלחם (ומוכח מכאן דהוו שני ימים ר"ח ובשניהם היו מרבין בסעודה לכן גם בלילה שביניהם מצוה להרבות בסעודה).

א"ר חייה בר בא א"ר יוחנן מפקד לכנישתא דכופרא סבין וכו' (ועי' בר"ה פ"ד ה"ד יעו"ש) והוא לראיה דיש שני ימים ר"ח (ועי' מה שפי' הקרבן העדה בזה כאן ובר"ה ובשניהם דחוק מאד ונ"ל יותר על פי מאי דאיתא בש"ס דידן בסנהדרין ע' ב' דכשמעברים החדש עולין לעבר ביום טרם צאת הכוכבים ודווקא בליל עבורו יעו"ש היטיב ור' יוחנן ס"ל דנכנסין בשני הלילות ונכנסין בשעה שהוא יום וזה שאמר סבין (או סכין) מיעל עד דו איממא ואתון אמרין זמנו ועבורו כן נראה לענ"ד בזה) ונ"ל להגיה דדברי ר' לעזר צריך להיות קודם מימרא דר' סימון וקאמר על שם כל התדיר את חבירו קודם. וקאי על הא דמתניתין דס"ל דקרבן מוסף דחי דמנחה וכ"ש דנעילה וכמש"כ למעלה לדעת רש"י ותוס' וקרבן עצים דוחה של נעילה ולא של מנחה וקאמר הטעם דלכן של מנחה עדיף מנעילה משום דתדיר קודם ומנחה הוא תדיר לגבי נעילה. א"נ בא ליתן טעם על קרבן עצים שדוחה דנעילה ולא דמנחה וקאמר לפי שקרבן עצים היה אחר תמיד של בין הערבים דתדיר קודם והיה התמיד נקרב קודם קרבן העצים (וס"ל דלא היה בא קרבן נדבה עם העצים רק העצים גופייהו היה הקרבן) ולכן בזמן מנחה לא היה הקרבן עצים רק אח"כ בשעת נעילה ואי משום דעליה השלם לק"מ עיין יומא תוס' כ"ט א' ופסחים נ"ט א' ועוד דוכתי טובי (והארכתי בזה בריש סי' נ"ד יעו"ש היטיב) ועוד י"ל שבא ליתן טעם למה קרבן מוסף יש בו כח לדחות דמנחה ובקרבן עצים אין בו כח לדחות של מנחה ע"ז אמר הטעם משום דקרבן מוסף שהוא תדיר יותר משל קרבן עצים קודם הוא ויש בו כח יותר. ועוד יש לפרש הך מימרא דר' סימון סוכרא דקיסא וכו' בניחותא ומפרש הטעם למה יום שיש בו קרבן מוסף דוחה את של מנחה וקאמר הטעם משום דסוכרא דקיסא טרד ור' מנא פליג ואמר הטעם משום סעודת ר"ח וכו' וכנ"ל, כ"ז נראה לענ"ד בזה וכולי האי ואולי.

ובתפלה שניה וכו'. כתב הראב"ד וז"ל א"א הראה דעתו בכאן על אותה תפלה שנייה שאמר שאינה תפלת מוסף שאם היה תפלת מוסף הרי המוסף דוחה של מוסף ושל

נעילה כחזרתו של ר' עקיבא סוף דבר אין דברים מכוונים לעיקר ההלכה עכ"ל והנה ברור שיש כאן ט"ס וצ"ל דוחה של מוסף ושל מנחה כחזרתו וכו' וכ"ה בנוסח ההשגה שהובא במרן יעו"ש וכוונת דבריו פשוטים שהנה בהשגה הראשונה (הובאת בס"ק ו') חתר להעמיד דברי רבינו דהא דכתב דמתפללין תפלה שניה מיירי ביום שיש בו קרבן מוסף רק שהוקשה לו דא"כ אינה בכל יום מימי המעמד ועוד דאינה מיוחדת לאנשי מעמד בלבד רק לכל ישראל יעו"ש וכן בהשגה ב' (הובאת בס"ק ח') השיג ג"כ ומ"מ עלה בידו לפרש דמיירי ביום שיש בו קרבן מוסף רק דהוקשה לו דא"כ למה כתב דשלשה קורין הו"ל לכתוב דארבעה קורין יעו"ש ומ"מ יותר עדיף ליה לסבול הדוחק הזה מלפרש דהמעמד היה להם תפלה מיוחדת דלשון הש"ס אינו מורה ע"ז וכמו שמבואר בריש פ"ד דתענית שם אבל כאן כתב דע"כ אין כוונתו על תפלת המוספין ביום שיש בו קרבן מוסף וע"כ כוונתו על תפלה מיוחדת שהיה לאנשי מעמד ביום שלא היה בו קרבן מוסף דליכא לפרש ביום שיש בו קרבן מוסף דא"כ איך כתב דביום שיש בו קרבן עצים היה בו מעמד בשחרית ובתפלה שניה ובמנחה הא קרבן מוסף דחי לתפלה של מוספין (כדאיתא שם כ"ח ב') ודחי ג"כ תפלת מנחה אלא ודאי מיירי ביום שאין בו קרבן מוסף ואפ"ה כתב דהיה בו תפלה שניה והיינו ע"כ לאו תפלת המוספין שהיה לכל ישראל. והבן ופשוט. וכתב זה לפי שמרן כתב בדרך אחרת וכתב שכוונת רבינו לומר שביום שיש בו קרבן מוסף לא היו קורין בתפלה שניה אבל התפלה שניה גופה לא דחו אותה ומסתמא כוונתו על תפלה המיוחדת לאנשי מעמד בלבד דליכא לפרש דקאי על תפלת המוספין של כל ישראל א"כ התפלה עצמה נדחית יעו"ש (ולדבריו קאי ההשגה על מש"כ רבינו לא היה בו מעמד לא בתפלה שניה וכו' יעו"ש היטיב) וכל דבריו דחוקים מאד ורחוקים מהאמת מכמה טעמים ועוד מנ"ל בפשיטות דביום שיש בו קרבן מוסף היתה נדחית תפלת המוספין לגמרי ודילמא היתה התפלה אך לא הקריאה ודומיא שהבין הראב"ד בדברי רבינו ועוד כמה עיקולי ופשורי איכא כאן סוף דבר דבריו תמוהין והעיקר כמש"כ כן נראה לענ"ד.

הלכה ט

זמן קבוע וכו'. זה מבואר במשנה שם בתענית ושם כ"ח א' ונזכר ג"כ במגילה ה' א' במשנה ועי' תענית י"ב א' ועירובין מ"א א'.

הלכה י

אסור באותו וכו'. ודבר זה מנהג. עי' משנה למלך שהאריך להוכיח דלאו מחמת העצים בלבד נאסרו בעשיית מלאכה רק מחמת הקרבנות שהקריבו באותן הימים ולא משמע

כן בפ"ה דמגילת תענית וז"ל בט"ו באב זמן אעי כהניא דלא למיספד מפני שבעלי גלות הראשונה לא היו מביאין בו קרבן עצים אמרו חכמים למחר כשיעלו הגליות אף הם יהיו צריכים להביא התקינו להם חכמים את יום ט"ו באב שיהיו מביאין בו קרבן עצים וכל מי שהוא מעלה קרבן למקדש אפי' עצים פטור מאותו הספד של אותו היום ואצ"ל חטאות ואשמות נדרים ונדבות בכורות ומעשרות תודות ושלמים לכך הוא אומר כל איניש דאתי עלוהי אעין או בכורים עכ"ל ויותר מבואר בירושלמי פרק ד' דפסחים הלכה א' וז"ל כהא דתני להן כל איניש דיהוי עלוהי אעין ובכורין האומר הרי עלי עצים למזבח וגיזרין למערכה אסור בהספד ובתענית ובעשיית מלאכה עכ"ל אלמא אפי' בנודר ואומר הרי עלי ומש"כ רבינו אפי' יחיד שהתנדב אין כוונתו דווקא באומר הרי זו אלא אפי' בנודר ואומר הרי עלי כך הדין והא דנקט התנדב היינו שנדבה רוחו אותו לנדור עצים על המזבח.

ומש"כ רבינו דאין זה אלא מנהג ר"ל דאין מזה מחמת שום דררא דאיסורא רק מנהג וכמש"כ שם במגילת תענית ראה שהסכימו עליהם הרבים ועשו אותם יו"ט עכ"ל אבל עכשו הוא מתקנת חכמים שכבר תקנו בי"ד של עזרא ומיושב בזה קושיית המל"מ מה שהקשה מהך דעירובין מ"א א' יעו"ש היטיב ודו"ק.

גם מה שהניח בקושיא דאיך יעלה על הדעת דלאסור באכילה בע"פ משום הקרבת הקרבן הא אותו יום דהקרבת הקרבן אסור בהספד ותענית יעו"ש שתמה על הש"ס דפסחים ק"ח א' יעו"ש י"ל דיש לחלק בין דבר שהוא חובת הגוף וקבוע לו זמן דאסור לאכול ודומיא דהא דסי' תרנ"ב סעי' ב' יעו"ש. ויש לעיין בזה.

[**והנכון** בישוב קושיא זו דהא נהי דיום זה אסור בהספד ותענית אבל אין לומר דמחויב באכילה דהא אפילו ביו"ט אשכחן תנאי רפ"ב דביצה דס"ל או כולו לה' וכו' אלא על כרחך דעיקר הוא דיום זה הוא יום שמחה ואין זה עת ספוד. ואסור רק בתענית של צער כגון שמתענה על איזה צרה שלא תבא או תענית יאצ"ט וכדומה משא"כ תענית דר' ששת דלאו תענית של צער הוא רק כדי שלא יפשע בהקרבת קרבן זה ודאי אין איסור כלל. תדע דהא לר"א דס"ל דביו"ט אם ירצה מתענה האם נאמר דס"ל דיו"ט מותר בהספד ותענית זה ודאי אי אפשר אלא על כרחך דס"ל דדוקא תענית של צער אסור וכמ"ש אבל תענית שאינו של צער מותר א"כ ה"ה לדידן בימים אלו תענית כזה מותר (עי' טור או"ח סי' רפ"ח ובב"י שם. וגם תענית בכורים בע"פ יוכיח שמתענים כמבואר במס' סופרים אף דמבואר התם דאסור בהספד ותענית אע"כ כיון שאינו תענית של צער מותר. והמל"מ נדחק ליישב דתענית בכורים היא תקנה קדומה ולא הועיל בתרוצו לשיטת התוס' ר"פ

מקום שנהגו דיום הקרבת קרבן מדאורייתא אסור במלאכה א"כ ה"ה הספד ותענית כמבואר בירושלמי דחד טעמא לכולהו אלא ודאי דתענית כזה מותר. מפי ידי"נ הרה"ג מו"ה **צבי הלוי נ"י בלייוויים מווארשא**].

גם מה שהקשה וז"ל ולא ידעתי טעמו דר' טרפון שאסר יום טבוח בהספד מאיזה טעם הוא אי משום שמי שלא הקריב בחג מקריב ביום שלאחריו א"כ כל ששה ימים שלאחר החג יאסר בהספד וזו לא שמענו עכ"ל עי' בתשובות זכרון יוסף סי' י"ח מש"כ בזה ועי' פר"ח סי' תצ"ד יעו"ש.

ומש"כ וז"ל אך הדבר הוא דוחק גדול בעיני שר' טרפון שנה משנתו כב"ש עכ"ל עי' בספ"ק דיבמות דר"ט היה מתלמידי ב"ש יעו"ש.

והנה מצאתי להעיר במש"כ התוס' בר"ה י"ט ב' בד"ה מימות וכו' וז"ל ואין לומר דשבקיהו לתעניתייהו משום מחרת יו"ט ומשום כך המתינו בו עד כ"ד דמאז לא היו נוהגין בו עכ"ל כאשר הובא במל"מ ותמוה דבירושלמי פ"ק דע"ז והובא בבאור הגר"א סי' תצ"ד באו"ח מבואר שם דהוה הטעם מחמת מחרת יו"ט יעו"ש היטיב וצ"ע.

גם מה שתמה המל"מ על רש"י בסוכה מ"ה ב' שכתב די"א דקאי על אסרו חג ותמה הא מותר להתענות באסרו חג יעו"ש י"ל דאה"נ דמותר להתענות אבל מי שאינו מתענה יש לו להרבות בסעודה וכן משמע בבאורי הגר"א לאו"ח בסי' תכ"ט ס"ק ז' יעו"ש היטיב וגם ביתר דברי המל"מ יש להקשות טובא ועי' בלבוש בסי' תצ"ד ומיושב קצת מה שתמה על המג"א יעו"ש היטיב ודו"ק.

הלכה יא

אסורין מלספר וכו'. מקורו עיין במרן ופשוט.

פרק ז

הלכה ב

אנשים הרבה וכו'. מוכח כן מהא דהגרוס בן לוי על השיר ובן ארזה על הצלצל ובן גבר על נעילת שערים וכו' דלא ע"י עצמם נעשו ונגמרו אלו העניינים רק על כרחך על פי פקודתם וציוויים נעשו כל אלו הדברים וכן תקיש על השאר.

מכריז הוא וכו'. שם בירושלמי וביומא בש"ס דידן כ' ב' יעו"ש.

הלכה ג

על פיו נועלין וכו'. עי' מש"כ לעיל פ"ד הי"ז יעו"ש.

שלש תקיעות וכו'. סוכה נ"ג ב' ובתוספתא שם פ"ד.

הלכה ד

שמסבב וכו'. עי' לעיל פ"ח מהל' בית הבחירה ה"י ומש"כ שם.

הלכה ה

לומר שירה וכו'. עי' לעיל פ"ג ה"ג ודע דהרע"ב כתב שהוא היה ממונה להתחיל וכן לסיים וצע"ק.

מאחד ועשרים. סוכה שם ערכין י' א'.

מוסיפין תשע וכו'. כן הוא שם בסוכה.

אין תוקעין וכו'. כן הוא מסקנת הש"ס שם נ"ה א' וכ"ה בירושלמי שם ה"ו רק שיש שם ט"ס בירושלמי ועיי"ש בקרבן העדה שנדחק בהגהתו וצ"ע למה לא כתב שהיו מאריכין בתקיעה או שמרבין בתוקעין וצ"ע.

הלכה ו

מוסיפין. שם במשנה ועי' שבת ל"ה ב' ומש"כ שם בחי' יעו"ש.

מוסיפין שלש וכו'. לכאורה משמע שם בכל הסוגייא דרק בסוכות תוקעין על שני השערים האלה ולא ברגל אחר ועיי"ש נ"א ב' ומרבינו משמע דבכל רגל תוקעין על פתיחת שני שערים האלה ועיי"ש נ"ד א' רש"י ד"ה ובצרי וכו' יעו"ש היטיב וצ"ע בזה.

שער העליון וכו'. עי' הל' בית הבחירה פ"ה ה"ה יעו"ש.

שלש למילוי וכו'. שם מ"ח ב' נ"ג ב'.

למילוי המים וכו'. שם נ"ד א' מימרא דרבא אבל לפתיחת שערים תוקעין אפי' בשבת יעו"ש היטיב בסוגייא. וה"ה ביו"ט דאין תוקעין ועיי"ש ב' יעו"ש היטיב.

ע"ג המזבח וכו'. עי' רש"י שם נ"ג ב' בד"ה שלש לגבי המזבח וז"ל כשזוקפין את הערבה כדתנן לעיל מ"ה א' וזוקפין את הערבה בצידי המזבח תקעו והריעו ותקעו עכ"ל והנה בהלכות לולב הביא רבינו הא דזקיפת ערבה ואי נימא דבניסוך המים היה עוד שלש תקיעות פשו להו תקיעות ועי' ברש"י נ"ד א' ד"ה ה"ג לגבי מזבח וכו' יעו"ש היטיב דמסיק דזקיפת העזרה היה בשעה שמוליך המים ע"ג המזבח וה"נ י"ל לרבינו דזקיפת הערבה היה בעת שמנסכים המים ע"ג המזבח יעו"ש היטיב וק"ל.

התקיעות בחצוצרות וכו'. זה פשוט שם בכל הסוגיא יעו"ש היטיב וק"ל.

הלכה ז

עפ"י כלי שיר וכו'. עי' לעיל פ"ג ועי' בתמיד פ"ז יעו"ש.

הלכה ח

תמידין וכו'. לקמן פ"ד מהל' תמידין ומוספין ה"ה יעו"ש.

הלכה ט

כך וכך וכו'. עיין בראב"ד שהשיג על זה יעו"ש וכתב דהממונה אינו אלא גזבר בעלמא יעו"ש היטיב וכ"ה דעת רש"י במנחות ס"ה א' יעו"ש היטיב.

משלשים יום וכו'. עיין שקלים פ"ד מ"ט וס"ל לרבינו דה"ה לענין קינים ועיין בתוספתא שם פ"ב.

כשער הזול וכו'. הכל שם במשנה ועיין ב"מ נ"ז ב' ומנחות צ' א'.

שנמצא פסול וכו'. עיי"ש ספ"ז. ובירושלמי שם ס"פ וז"ל א"ר יצחק תנאי בי"ד הוא המספק את הקינים הוא מספק את האובדות ואת הפסולות עכ"ל ומטעם זה פסק רבינו כן ועיי"ש בר"ע ברטנורא ובזה א"צ לדוחקים שדחק מרן עצמו יעו"ש.

הלכה י

שמקבל דמי וכו'. כן הוא שם משנה ד' בפ"ה דשקלים.

שמוכר וכו'. אזיל לטעמו בהלכה ט' וכבר כתבתי שם שהראב"ד השיג ע"ז יעו"ש.

ארבע חותמות וכו'. כן הוא שם במשנה ג' ומפרש שם וז"ל עגל משמש עם נסכי בקר גדולים וקטנים זכרים ונקבות. גדי משמש עם נסכי צאן גדולים וקטנים זכרים ונקבות חוץ משל אלים. זכר משמש עם נסכי אלים בלבד. חוטא משמש עם שלש נסכי בהמות של מצורעים עכ"ל ועי' מנחות צ"א ב' ועי' ספרי פרשת שלח לך פיסקא ק"ז. ודע דשם במשנה איתא וז"ל בן עזאי אומר חמשה היו וארמית כתוב עליהן עגל. זכר. גדי. חוטא דל. וחוטא עשיר עכ"ל. והנה (ו)פסק כת"ק וחוטא עני היה לוקח חותם גדי יעו"ש היטיב בר"ע ברטנורא ופירוש רבינו שם. והנה ז"ל הירושלמי שם וכבן עזאי חוטא דל למה היה מביא לוגו עמו ברם כרבנן מביא גדי עכ"ל ופי' שם מהר"א [פולדא] דמקשה על בן עזאי כיון דמביא מצורע עני חותם בפ"ע א"כ יורה זה הסימן דצריך ליתן לו ג"כ לוג שמן שניתן על בהונות א"כ למה היה מביא לוג שמן מביתו כמבואר בתוספתא ובשלמא לרבנן דס"ל דמצורע עני היה נוטל חותם גדי ושם אינו מפורש דנותנין לו ג"כ לוג שמן של מצורע רק נותנין לו שלשה לוגין שמן ושלשה לוגין יין ולכן היה מביא לוג שמן של בהונות מביתו. והשיירי קרבן הקשה עליו דא"כ מצורע עשיר לכו"ע לא היה מביא לוג של בהונות מביתו והא בתוספתא מבואר דגם מצורע עשיר מביא לוג מביתו לכך פי' בקרבן העדה איפכא דהכי מקשה בשלמא לבן עזאי ניחא דלהכי הוצרך לעני מצורע חותם בפני עצמו כי היכי דלא ליצטרך להביא מביתו לוג של בהונות אבל לרבנן דס"ל דעני היה מביא חותם גדי א"כ ס"ל דהיה מביא לוג של בהונות מביתו א"כ לפי"ז למה הוצרך למצורע עשיר חותם בפ"ע הו"ל להביא שלש חותמות של גדי ואי משום לוג של

בהונות יביא מביתו כמצורע עני. כן הוא תורף פירושו ונשאר בקושיא על רבנן. אבל גם פירושו דחוק שנשאר הירושלמי בקושיא על רבנן ולא תירץ כלל על זה.

והנה ז"ל התוספתא ארבע חותמות היו במקדש חוטא היה מביא לוגו עמו חוטא דל כדברי בן עזאי היה מביא לוגו עמו עכ"ל והנה לפי' מהר"א [פולדא] שפי' מביא לוגו עמו היינו מביתו ודאי יקשה א"כ למה מצורע עשיר מביא לוגו מביתו וכמו שהקשה הש"ק ולדידי יותר יקשה דא"כ אמאי קאמר חוטא דל כדברי בן עזאי מביא לוגו עמו הא כ"ש לרבנן דמביא מצורע עני לוגו מביתו ודוחק לומר דה"ק אפי' לבן עזאי וכ"ש לרבנן. ועל כרחך צ"ל דה"ק דלרבנן מצורע עשיר מביא לוגו מהנסכים שלוקח בחותמו אבל מצורע עני דלרבנן לא היה לו חותם בפ"ע רק חותם גדי א"כ היה צריך להביא לוגו מביתו וע"ז קאמר דלבן עזאי דהיה למצורע עני ג"כ חותם בפ"ע א"כ לא היה מביא לוגו מביתו רק היה לוקח מהמספק נסכים אמנם לרבנן קושטא דמילתא הכי הוא דמצורע עשיר מביא לוג שמן מהמספק אבל מצורע עני מביא מביתו (וצ"ל על כרחך הטעם דבשלמא עשיר כיון דלא שייך אצלו להביא חותם אחד מהשלשה הקדומים ולהביא שלש חותמות גדי לא רצו לתקן ולהכי מועיל חותמו נמי אלוג של בהונות ג"כ משא"כ במצורע עני דלא הוצרכו לתקן בשביל עיקר הנסכים חותם אחר דדי בחותם גדי א"כ בשביל הלוג של בהונות לבד לא תקנו חותם בפ"ע ומביא מביתו וטעם זה מוכרח הוא להתוספתא וק"ל) ובהיות כן יש לפרש דברי הירושלמי בפשיטות דה"ק דלדברי בן עזאי מצורע עני כשמביא חותמו חוטא דל היה לוקח ג"כ לוגו מהמספק משא"כ לרבנן לא היה מביא רק גדי ואמטו להכי היה מביא לוגו מביתו. שוב ראיתי להתוס' יו"ט בד"ה חוטא וכו' וז"ל הקשה ר' ענשקן חפץ לוג שמן דמתן בהונות ושיריה נאכל לכהנים כדין קדשי קדשים כמש"כ הרמב"ם בספ"ד מהל' מחוסרי כפרה ואם כן צריכין להיות על טהרת הקדש מאין היה מביאו והשבתיו דזהו שאמר בירושלמי בזה הלשון וכבן עזאי חוטא דל למה היה מביא לוגו עמו ברם כרבנן מביא גדי ע"כ נראה דלבן עזאי קמ"ל דלא צריך להביא עמו מביתו הלוג אבל לרבנן שהיה מביא גדי היה מביא לוגו עמו מביתו ונעשה על טהרת הקדש עכ"ל ונתתי שמחה בלבי שת"ל כוונתי לדבריו ותמהתי על המפרשים הנ"ל למה ברחו מדרך הפשוט.

הלכה יא

היו במקדש וכו'. כן הוא בפ"ה דשקלים ונזכר ג"כ קצת מזה ביומא כ"ג א' ובמנחות ס"ה ב' יעו"ש.

על הזמנים וכו'. היינו גביני כרוז.

נעילת וכו'. הוא בן גבר השנוי במשנה.

על השומרים. הוא בן בבי על הפקיע לפי מסקנת הש"ס ביומא כ"ג א' אמנם בירושלמי אי' דהיה ממונה על הפתילות והוא כהו"א דאביי עי' במרן ובתוס' יו"ט שם.

על המשוררים. זהו הגרוס בן לוי על השיר.

על הצלצל וכו'. היינו בן ארזה על הצלצל.

על הפייסות. היינו מתתיא בן שמואל על הפייסות ועי' ביומא כ"ח א' מתתיא בן שמואל אומר עד שבחברון ופירש"י שחולק על הת"ק דס"ל דהרואה אומר ברקאי ומתתיא בן שמואל ס"ל דהרואה אומר האיר כל פני המזרח. עד שבחברון. היינו דהעומדים למטה היו שואלים אותו אם האיר כ"כ עד שבחברון והרואה אומר הן. אמנם במנחות ק' א' פירש"י ותוס' דמתתיא בן שמואל הוא בעצמו אומר להרואה אם האיר פני כל המזרח עד שבחברון והיה משיב הרואה הן ועי' בתמיד ל' א' במפרש שם מה שהשיג ע"ז יעו"ש ואני תמה עוד על פירש"י דמנחות דא"כ דהממונה על הפייסות דהוא מתתיא בן שמואל היה אומר האיר פני כל המזרח עד שבחברון א"כ איך קאמר התם ביומא וז"ל מאן אמר הן אילימא הך דקאי אאיגרא הוא חלים והוא מפשר אלא הך דקאי אארעא מנא ידע איבעית אימא הך דקאי אארעא ואיב"א הך דקאי אאיגרא איב"א הך דקאי אאיגרא אמר איהו האיר פני כל המזרח וא"ל הך דקאי אארעא עד שבחברון וא"ל איהו הן ואיב"א הך דקאי אארעא אמר איהו האיר פני כל המזרח וא"ל עד שבחברון וא"ל הן ולפי פירש"י דמנחות מאי מספקא להו פשיטא דהך האיר פני כל המזרח אמר מאן דקאי אארעא. שוב ראיתי בתוס' ישנים ביומא שם שהרגישו בזה אמנם לשונם מגומגם שנראה מלשונם שמסכימים לפירש"י שבמנחות וצ"ע.

על הקינים. שם פתחיה על הקינים פתחיה זה מרדכי למה נקרא שמו פתחיה שהיה פותח בדברים ודורשן ויודע שבעים לשון. ועיין ירושלמי שם וז"ל שלש נשים הביאו קיניהן אחת אומרת לעינתי ואחת אומרת לימתי ואחת אומרת לזיבתי. זו שאומרת לעינתי סברין מימר שופעת כמעיין אמר לין בעונא סכנית זו שאומרת לימתי סברין מימר שופעת כים אמר לון בימה סכנת זו שאומרת לזיבתי סברין מימר זבה ממש אמר לון זאב בא ליטול את בנה עכ"ל ועי' במנחות ס"ד ב' שם בקצת אופן אחר יעו"ש היטיב.

על החותמות. שם יוחנן בן פנחס על החותמות.

על הנסכים. שם אחיה על הנסכים.

על החולין. שם בן אחיה על חולי מעיים.

על המים. שם נחוניא חופר שיחין.

על מעשה לחם הפנים. שם בית גרמו על מעשה לחם הפנים.
על מעשה הקטורת. שם בית אבטינס על מעשה הקטורת.
על מעשה הפרוכת. שם אלעזר על הפרוכת.
מעשה בגדי כהונה. שם ופנחס על המלבוש.

הלכה יב

אם הותירו וכו'. הר"ע ברטנורא כתב שם במשנה ד' דלא אמרינן שמא מעותיו של יוחנן הם שנתערבו במעות של נסכים עכ"ל ור"ל אם נמצאו מעות יתרים על החותמות תלינן שמא הנותנים מעות על החותם נתנו יתרים מכדי שיווי החותמות או שמא לא הביאו כל חותמיהם להממונה ונאבד בידם ולא רצו לבא ולתבוע בעד מעות או זולת זאת הסיבה ונמלכו ולא באו ומחלו ממונם להקדש אמנם רבינו בפי' המשנה הסיבה נמלכו ולא באו ומחלו ממונם כתב וז"ל אם הותירו אצלו הותירו להקדש ולזה המותר רמז בפרק המוקדם באמרו מותר נסכים עכ"ל וכוונתו למה דאיתא בפ"ד מ"ד ומותר נסכים לכלי שרת ר' חנינא סגן הכהנים אומר מותר נסכים קייץ למזבח. והנה במנחות צ' א' נתפרש שם מהו מותר נסכים וקאמר שם דהוא בירוצי המדות או מה שמשתכרין מהמספק וכמו שמבואר בסעי' ט' יעו"ש היטיב וא"כ כוונתו הכא נמי ע"ז ולפי שרבינו ס"ל דהממונה הוא בעצמו המספק כמו שכתב בהלכות ט' וי' לכן כשמיירי כאן מהממונה קאמר דאם הותירו המעות הותירו להקדש משא"כ להראב"ד שם בהשגות וכמבואר בס"ק ל"ה א"כ מפרש כאן על כרחך כפי' הרע"ב וק"ל ועיי"ש בתוס' יו"ט. והבן.

ממתינין לו וכו'. כן הוא שם במשנה ה' יעו"ש.

ושם כל היום וכו'. שם במשנה איתא ושם היום כתוב עליהן מפני הרמאים ופי' שם רבינו וז"ל ואמר מפני הרמאים כדי שלא ימצא חותם שנפל קודם לכן לבעליו או לאחיו או ליוחנן ויגבה בו או יקח חותם אחד ויניחנו אצלו עד שייקר השער ויגבה בו עכ"ל וצ"ל לפי' הראשון כי באותו היום יירא לבא מפני שבעליו מחזר אחריו וימתין עד שישתכח הדבר וכ"כ הר"ע ברטנורא יעו"ש וכאן לא כתב רבינו כי אם פי' השני והטעם כמש"כ מרן דא"כ למה לי לכתוב שם היום לכתוב שם בעליו ודי בזה ובראב"ד כתב וז"ל א"א לא כי אלא שמא יעשנו אובד ויביא לידי אחר ויוציא חותמו עכ"ל והוא ט"ס וצ"ל ויביא ליום אחר וכו' ור"ל שמא ביום שיקח חותמו לא יראינו ומ"מ יתנו לו מחמת שימצא מעות יתרים כנגד חותמו וביום אחר יביא חותמו ויתנו לו וישלם אז זה שעל החותמות מביתו וכמש"כ מרן.

ומש"כ רבינו ושם כל היום הוסיף תיבת כל ואולי כוונתו למאי דאיתא שם. בירושלמי

ה"ג וז"ל הגע עצמך שזייג אותו היום שם משמר כתוב עליו הגע עצמך שזייג אותו משמר שם היום שם השבת שם חדש היה כתוב עליו שאפי' רוצה לזייג לא מצי לזייג עכ"ל ועיי"ש בקרבן העדה וזה שכיון רבינו במש"כ כל היום.

הלכה יג

פוסקין שער וכו'. עיין לעיל ס"ק ט"ו.

הוא הנקרא וכו'. **ולוקחין בו וכו'**. וכר"ח סגן הכהנים בפ"ד מ"ד והטעם כי שם במנחות צ' א' כל הסוגיא אליביה אזלא והשתי ברייתות דמייתי הש"ס כוותיה אתי יעו"ש היטיב ופסק רבינו כר' יוחנן שם ואותה הפלוגתא דר' יוחנן ור' חייא בר יוסף דמנחות נזכר נמי בירושלמי דשקלים פ"ד ה"ד יעו"ש היטיב רק דשם נתחלפו האמוראים (וכבר הראיתי כמה פעמים הכי בחי' על גמרא).

בעולת עוף. שבועות י"ב ב' ועי' תוס' שם ובתוס' יומא מ"א ב' ד"ה והאי וכו'. ובתמורה כ"ג ב' יעו"ש ותוס' נזיר כ"ז א'.

בקרבנות צבור וכו'. עי' שבועות שם וזבחים צ' א' ומנחות ה' א' ובתמורה י"ד א' ובתוספתא שם פ"א ועי' לקמן פ"א ממעשה הקרבנות ה"ד יעו"ש.

הלכה יד

עומדין על וכו'. ובפי' רבינו על המשניות שקלים פ"ה מ"א הוסיף עוד טעם מפני שמשתמשים במים ובירושלמי שם ה"א וז"ל ע"י שהכהנים מהלכין יחפים על הרצפה והיו אוכלין בשר ושותין מים היו באין לידי חולי המעיים והוי ידע האי דין חמר טב למעיים והאי דין חמר סמס למעייא עכ"ל ולא נזכר שם מחמת מיעוט בגדיהם ורבינו כאן השמיט הא דשתיית מים והוסיף הך מיעוט בגדים וצ"ע בזה והרע"ב כתב כדברי הירושלמי ממש.

הלכה טו

חופר בורות וכו'. עי' ב"ק נ' ב' ועי' בשקלים שם בירושלמי.

על כל וכו'. עי' יומא ל"ח א' ובירושלמי שם ובפ"ה דשקלים ה"א ובתוספתא פ"ב דיומא.

על כל וכו'. שם ושם ושם ושם.

הלכה טז

ושתי פרוכות וכו'. מ"ה בפ"ח דשקלים ובחולין צ' ב' ובתמיד כ"ט ב'. והרע"ב כתב שלכן היו עושין אותה ארבעים אורך ועשרים רוחב כמדת שער האולם יעו"ש א"כ מבואר מדבריו שקאי על פרוכת שער האולם ואותו הפרוכת הוא שהיו עושין פעמיים בשנה ועי' ברש"י בחולין שם ובמפרש לתמיד שם שהסכימו לפי' רבינו כאן דקאי על

אותן הפרוכות המבדילות בין היכל לקדש הקדשים ולכן היו שתים לפי ששתי פרוכות היו מפסיקות כדאיתא לעיל פ"ד מהל' בית הבחירה ה"ב יעו"ש אמנם בתוספתא פ"ג דשקלים משמע דקאי על מקדש ראשון ואם נטמא אחד פורסין השני וז"ל התוספתא ר"ח בן אנטיגנוס אומר שתי פרוכות היו שם אחת פרוסה ואחת מקופלת נטמאה פרוסה פורסין את המקופלת בעיוה"כ מכניסין את החדשה ומוציאין את הישנה עכ"ל אלמא דלכן היו שנים כדי שאם אחת נטמאת פורסין את השניה ולפי"ז יכול להיות כהרע"ב ג"כ דמיירי על פרוכת האולם והבן. ואילו לפי' רבינו שניהם בבת אחת היו משתמשין.

כפולין ששה. שם ושם ושם ועי' יומא ע"א ב'.

היה בה וכו'. שם ושם ושם ויומא ע"ב א'.

וטפח היה וכו'. עי' במפרש לתמיד שם שפקפק בזה דא"כ איך היה הכהן גדול מהלך בנתים יעו"ש ואפ"ל דבשביל כך בחר הרע"ב פי' אחר וכנ"ל בס"ק נ"ג.

ודע דשם איתא עוד ומשמונים ושתים רבוא היתה נעשית ושלש מאות כהנים מטבילין אותה ורבינו לא הביא זה לפי שלשון גוזמא היא וכדאיתא בחולין ותמיד שם ובירושלמי שם ה"ב ורבינו דעתו שגם השמונים ושתים רבוא הוא גוזמא כמו שמבואר בלשונו בפי' המשניות בשקלים שם.

הלכה יז

ושתים וכו'. עי' מש"כ לעיל פ"ד מהל' בית הבחירה הי"ב יעו"ש. ומקור הדברים ביומא נ"ד א' וכתובות ק"ו א' עי' מר"ן ומל"מ.

הלכה יח

לפי שאין וכו'. כ"ה במ"ד פ"ח דשקלים ועי' תוס' זבחים צ"ח ב' ד"ה טבול יום וכו' ובחגיגה כ"א א' ד"ה האונן וכו'.

על גב וכו'. ובמשנה שם הנוסחא על גג האיצטבא וכן נראה יותר עי' פסחים י"ג ב' וסוכה מ"ה א' ודו"ק שוב ראיתי בתוס' יו"ט בסוכה שהעיר בזה והובא כאן במל"מ.

הלכה יט

היה להם וכו'. עי' חגיגה כ"ו ב' והובא במרן.

הלכה כ

ומתחת ידו וכו'. כתב הראב"ד וז"ל א"א אומר אני שהוא פינחס המלביש עכ"ל וכתב ע"ז מרן וז"ל ופשוט הוא ואיני יודע מה מלמדנו עכ"ל ולענ"ד נראה כי דבר גדול מלמדנו ובא להשיג על רבינו שכתב שהוא ממונה על הכנת הבגדים ואריגתן ואולי שהיה גורס כמו שהוא במשניות ובירושלמי במשנה (הנדפס בבבלי) ופינחס על המלבוש ור"ל בכל מה

שנוגע בבגדים אמנם הראב"ד גורס פינחס המלביש שהיה ממונה רק על עצם ההלבשה לפי שמלאכה גדולה היתה בזה וכמו דאיתא בירושלמי שם וז"ל שהיה מלביש בגדי כה"ג מעשה בכהן אחד שהלביש לאסטרטיוס אחד ונתן לו שמונה זהובים ואית דאמרי תרי עשר יהב ליה עכ"ל ומשמע שהי' ממונה רק על ההלבשה לבדה (ועי' בס' שבט יהודה מש"כ בזה דיש שם פנים לכאן ולכאן) ורבינו כתב בפי' המשנה וז"ל ופינחס המלביש היה מלביש הכהנים בגדיהם והיה מתעסק בהצנעתן ובעשייתן עכ"ל ואולי ט"ס הוא וצ"ל ופינחס על המלבוש.

ולשכה היתה וכו'. עיין פ"ה מהלכות בית הבחירה הי"ז יעו"ש.

פרק ח

הלכה א

בגדי כהן וכו'. כ"ז מבואר בתורה ושנוי במשנה יומא ע"א ב' ובסנהדרין מ"ט ב' ופשוט הדבר בכמה מקומות.

וחוטן כפול וכו'. שם ביומא. דברים שנאמרו בו שש חוטן כפול ששה ועיין לקמן הלכה י"ד.

רקום וכו'. פסק כרבי דס"ל הכי ביומא י"ב ב' דהלכה כרבי מחבירו וכמש"כ מרן ועיין בתוס' ערכין ט"ו ב' בד"ה ואבנט וכו' יעו"ש ועי' לעיל פ"ג מהל' בית הבחירה הי"ב יעו"ש היטיב אמנם לדעתי הטעם דפסק כאן כרבי משום דסוגיא דמנחות מ"ג א' ודערכין ג' ב' דכהנים הותרו בכלאים אתי כרבי דהאבנט של כהנים הדיוטים היו דכלאים יעו"ש היטיב ודו"ק וע"ע יומא ס"ט א' ותמיד כ"ז א' מדשקלו וטרו אמוראי אליביה דהאי מ"ד משמע דהלכה כוותיה וע"ע חולין קל"ח א' וע"ע בתוספתא ספ"ה דכלאים והובא בתוס' מנחות מ"א א' יעו"ש אתי ג"כ כרבי יעו"ש היטיב ודו"ק וע"ע שבת כ"א א' ולשיטת רבינו על כרחך מיירי התם באבנטי כהנים הדיוטים כמבואר לקמן בהלכה ו' ודו"ק (וע"ע בירושלמי פ"ז דיומא דהובא שם ג"כ מחלוקת הזאת) אבל אין לומר מטעם דרבי פליג על ר' דוסא דס"ל לר' דוסא דילבש אתי להכשיר בגדי כה"ג של יוה"כ לכהן הדיוט על כל ימות השנה וא"כ לר' דוסא ל"צ להרמת הדשן רק שני בגדים מכנסים וכתונת ואנן קי"ל כר' יהודה דבעינן גם מצנפת ואבנט משום דר' יוחנן ס"ל הכי וכמש"כ שם כ"ג ב' דאי מזה לא איריא דהא מסקינן התם כ"ד א' דגם ר' דוסא ס"ל דבעי ארבעה בגדים והוא ס"ל דל"צ קרא לרבויי ועל כרחך ממקומו הוא מוכרח דהא רבי גופי' לא ס"ל כר' יהודה בהא וס"ל דילבש אתי לרבות השחקים יעו"ש היטיב (ועיין לקמן הלכה ה') והבן. והנה

יש לעיין קצת דהא ביומא י"ב א' איתא וז"ל פשיטא אירע בו פסול קודם תמיד של שחר מחנכין אותו בתמיד של שחר אלא אירע בו פסול אחר תמיד של שחר במה מחנכין אותו אמר ר' אדא בר אהבה באבנט הניחא למ"ד אבנטו של כה"ג זה הוא אבנטו של כהן הדיוט אלא למ"ד אבנטו של כה"ג לא זה הוא אבנטו של כהן הדיוט מאי איכא למימר אמר אביי לובש שמנה ומהפך בצינורא וכו' ורב פפא אמר עבודתו מחנכתו יעו"ש היטיב וכיון דרבינו ס"ל דכהן היה לובש אבנט של כלאים בכל השנה א"כ פשיטא דזהו חינוכו במה שהוא לובש היום אבנט של בד לבד א"כ למה כתב רבינו לקמן פ"א מהל' עבודת יוהכ"פ ה"ג דעבודתו מחנכתו תיפוק ליה דנתחנך באבנט. והיה נ"ל ליישב קצת משום דרבינו לשיטתו שכתב לקמן הלכה י"ב דאסור לכהן הדיוט ללבוש האבנט של כלאים שלא בשעת עבודה ומאי דאיתא שם בגמרא יומא י"ב ב' לא נחלקו אלא באבנטו של כהן הדיוט בין בשאר ימות השנה בין ביוה"כ יעו"ש בתוס' ישנים דקאי על הכהן התורם את המזבח יעו"ש היטיב וא"כ פשיטא דכהנים הדיוטים לבשו אבנט של בוץ ביוה"כ דכל עבודת היום אינה כשרה אלא בכה"ג ובלא אבנט פשיטא דלא היו הולכים משום הכון וכדאיתא בשבת ט' ב' ולכן אין זה חינוך והמקשה מקשה אפי' תימא דמותרין היו להלוך באבנט של כלאים וכדאיתא בתוספתא פ"ה דכלאים שהובא בתוס' מנחות מ"א א' ולכן הקשה הניחא למ"ד וכו' שוב ראיתי בלח"מ שם שהקשה קושיא זו יעו"ש מש"כ בזה ועוד אי"ה נדבר מזה לפנינו. ועיין בהלכה י'.

הלכה ב

בגדי כ"ג וכו'. עי' מר"ן שנתקשה בזה הא אין כל השמונה כלים של זהב יעו"ש מש"כ בזה ועיין יומא ל"א ב' ושם כל הסוגיא ושם ע' א' ותראה שרבינו תפס לשון המשנה ששמונה בגדי כה"ג נקראים בלשון משנה בגדי זהב ופשוט.

ואבנטו של וכו'. עיין מל"מ שהאריך בזה שדעת רבינו הוא שהאבנטים של כהנים הדיוטים לא היו מעשה רוקם וכתב שעיקר הגי' בדברי רבינו ואינו דומה במעשיו לאבנט כהן הדיוט יעו"ש היטיב. ולכאורה הכי משמע מתוס' יומא ו' א' ד"ה אמר וכו' לפי' הר' מנחם מיואנ"י יעו"ש היטיב וצ"ע שלא הביאו המל"מ (ויש לדחות ודו"ק היטיב) וצ"ל לפי"ז דלא פליגי רק אי היה של כהן הדיוט שוה בכלאים אי לא אבל לשאר דברים ודאי לא שוו. וצ"ל לפי"ז הא דקאמר ביומא י"ב א' הניחא למ"ד אבנטו של כה"ג זהו אבנטו של כהן הדיוט. ר"ל מ"מ נתחנך בהא דלובש היום אבנט אחר שאינו דומה לכל השנה (אף שאינו דומה ממש לאבנט כה"ג מ"מ היום שפיר נתחנך) וכן צ"ל להרלב"ג שהובא במל"מ סעיף א' דבאבנט של כהן הדיוט לא היה רק של מין אחד של צמר יעו"ש אך הא

דאי' בחולין קל"ח א' דקאמר דבעינן אבנט שהוא שוה הן בכה"ג והן בכהן הדיוט יעו"ש ולרבינו ולרלב"ג אכתי לא שוו וצ"ל דלמסקנא דשם אבנט חד הוא א"כ ליכא נפקותא בזה לכן לא דקדק הש"ס בזה להקשות. ועוד י"ל דרבינו מודה דאם עשה מעשה רוקם באבנט של כהן הדיוט דשפיר דמי ורק דס"ל דא"צ לזה לכן מיקרי שפיר שוה בזרעו של אהרן וה"נ י"ל להרלב"ג בדידיה. ויש לעיין בזה.

צונף בה וכו'. והראב"ד כתב וז"ל א"א אני אומר אין מעשהו של זה כמעשהו של זה מצנפת ארוך הרבה וכורך אותו בכריכות הרבה ככריכות הישמעאלים אבל מעשה המגבעות כעין הכובעין שלנו חדין מלמעלה והן קצרין עכ"ל והנה יש בזה כמה שיטות לדעת רש"י ז"ל בחומש שניהם היו כמין כובע ולהראב"ד מצנפת היא סודר ארוך כעין של ישמעאל שמעטפין ראשם ומגבעת של כהן הדיוט היא ככובע ולרבינו וכן להרמב"ן בתורה הן כעין סודר ארוך רק שיש חילוק ביניהם בענין הצניפה ועי' תוס' יומא י"ב ד"ה אלא וכו' ושם כ"ה א' ד"ה נוטל וכו' ובסוכה ה' א' תוס' ד"ה ואל וכו' יעו"ש היטיב.

הלכה ג

כפול ששה וכו'. כן הוא ביומא ל"ה ב' ושם ע"א ב' ובזבחים י"ח ב' ועיין תו"כ אחרי פ"א ויפה השיג המל"מ על ס' זהר הרקיע שנעלם ממנו כל זה ועי' מש"כ בהלכה ז'.

ומן הפשתן וכו'. שם ושם ושם וע"ע יומא ל"א ב' ול"ה א' יעו"ש.

וב' כתנות אחרות וכו'. לכאורה י"ל דהכתנות הללו לא היו לעבודת היום רק הכתנות שהיה לובש בעת שהיה לובש בגדי זהב לעבודת התמידין והמוספין וקאמר שבשחרית ובערבית היו שוים שלשים מנה לכן כתנות אחרות היינו לבד משל עבודת היום והיה מיושב בזה מה שהקשה המל"מ וכתב וז"ל ונראה מדבריו שהיה לו לכה"ג ביוה"כ שלש כתנות האחת היא המוזכרת עם בגדי לבן ושתים אחרות ולא ידעתי הא היכא איתא דבמתניתין דיומא ל"ד לא מוכח אלא שהיה לכה"ג שתי כתנות מיוחדים ליום זה ועוד אני תמה דשתי כתנות הללו דשוים שלשים מנה לא היה לובש אותם אלא בעבודות הצריכות בגדי לבן וכמבואר במתניתין דקתני הביאו לו בגדי לבן והנה ביום הצום לא היה עובד בבגדי לבן כ"א שתי פעמים אחת בשחר בשחיטת פרו והקטורת ואחת בין הערבים בהוצאת כף ומחתה וכמבואר כ"ז בדברי רבינו בהל' עבודת יוה"כ וא"כ יש לתמוה הכתונת שכתב רבינו בהדי בגדי לבן לאיזה תכלית היתה נעשית שם שהרי לא היתה משמשת כלום ולומר דבעבודות דבגדי לבן יש מהם שהיו בכתונת דבגדי לבן ויש מהם בכתנות הללו דשלשים מנה ונמצא שהיה פושט בגדי לבן וחוזר ולובש בגדי לבן דבר זה לא ראיתי בשום מקום וזה לא ניתן להאמר ודברי רבינו צ"ע עכ"ל ולפי מש"כ

אתי שפיר ומפרש רבינו מש"כ במשנה בשחר היה לובש פילוסין וכו' לא קאי על עבודת היום כלל רק קאי אתמיד של שחר ועל תמיד של בין הערבים אבל באמת א"א להאמר דהאמר התם ל"ה א' דכו"ע מיהת דשחר עדיפי מנ"ל א"ר הונא בריה דרב עילאי אמר קרא בד בד בד בד מובחר שבבד אלמא דקאי אבגדי לבן וכ"ה בירושלמי שם יעו"ש היטיב. לכן נ"ל לבאר ע"ד אחר שקמ"ל דצריך שתי כתנות ליוה"כ ולפי דלא נימא דשתיהם יהיו שוות לכן כתב אחרות ר"ל דיהיו נפרדות בשיויין דהיינו דשל שחר יהיה עדיף משל בין הערבים ולכן כתב אחת לובשה בשחר ואחת בין הערבים וממילא נדע דשל שחר עדיף דעיקר הכפרה נעשית בהם משא"כ בשל בין הערבים דאינה אלא להוצאת כף ומחתה וכמש"כ המל"מ בעצמו סברא זו (וע"ע בשיירי קרבן ביומא פ"ג ה"ו בד"ה בשחר וכו' שכתב תירוץ לדברי רבינו במה שלא כתב דשל שחרית יהיה עדיף משל ערבית יעו"ש) א"נ י"ל שכתב אחרות ר"ל שיהיו משונות בצורתן וכמש"כ בפי' למשניות דהיו משונין בצורת החיתוך יעו"ש היטיב (ואולי הטעם דלא ישנה וילבש דשחרית בערבית) א"נ י"ל דה"ק שתי כתנות אחרות לבד זו של כל השנה היה לו ליוה"כ והטעם דאין משתמשין בזו שנכנס לפני ולפנים במקום אחר וכמש"כ המל"מ ועי' יומא י"ב ובזבחים י"ח ב' בד שיהיו חדשים ודו"ק היטיב (אבל אכתי לא ידעתי למה כתב בכתנות לבד הא בכל הבגדים דינם כן ואולי לפי שהוא עיקר הבגד נקטיה וה"ה כולם וכ"מ ביומא ל"ה ב' יעו"ש היטיב ודו"ק) שוב מצאתי בס' שיח יצחק בסוף הספר (וכן בפנים שם) שהאריך הרבה בזה ואכתי צ"ע וה' יאיר עיני.

ואח"כ עושה וכו'. יש לעיין הא לקמן הלכה ז' כתב דמותר למסור אח"כ כשהיא עשויה ולמה בעינן כאן שימסור לציבור מתחלה ואולי כאן לפי שהוא מערב מעותיו עם מעות הציבור לכן צריך להקדיש מתחלה. ומש"כ מר"ן וז"ל ומש"כ מקדיש התוס' וכו' כן משמע שם בש"ס ל"ה ב' עכ"ל כוונתו על גוף הדין שצריך להקדיש התוס' ועי' כאן במל"מ. שוב ראיתי מזה בשיח יצחק שם שהאריך מזה יעו"ש היטיב.

הלכה ד

או מקורעים וכו'. עי' מש"כ לעיל פ"ז מהל' בית הבחירה ה"כ יעו"ש היטיב ועי' זבחים י"ח א' ותוספתא דמנחות פ"א.

או ארוכין וכו'. וכרב שם בזבחים שם עמוד ב' וכן משמע שם דמסיק דכו"ע (דמכאן) [דכמאן] דאיתיה דמי והו"ל יתר בגדים יעו"ש. ובס' טוב טעם ודעת סי' קפ"ד ובהשמטות סי' ע"ו דבר כאן דברים תמוהים יעו"ש.

קצרים פחות וכו'. משום דכתיב מדו בד שיהא כמדתו וזהו לעכב ומש"כ שם רש"י י"ח א' בד"ה כשרים וכו' ושם ב' בתוס' ד"ה מסולקין וכו' דהיינו למצוה היינו לס"ד דבכל ענין מסולקים כשרים אבל לפי מאי דמסקינן בין לרב בין לשמואל מסולקין פסולין והיינו ע"כ משום דכתיב מדו.

או שסילקן וכו'. הטעם דאבנט מיגז גייז לרב וכ"כ מר"ן.

הי' משוחקין וכו'. עי' תוס' שם שנשארו בתימה אמאי איצטריך ביומא י"ב ב' לרבות השחקים יעו"ש אמנם באמת לק"מ דמכאן ילפינן לה דשחקים כשרים וכמש"כ רש"י ותוס' ביומא שם. שוב מצאתי בלח"מ פ"ב מהל' תו"מ ה"י ובמל"מ שם שנתעוררו בזה.

וסילקן באבנט וכו'. וכרב דמפרש לה לברייתא הכי מרושלין שסילקן דאבנט מיגז גייז יעו"ש ובמר"ן.

הלכה ה

אין מלבנין וכו'. פסק כי"א דזבחים פ"ח ב' משום דמסתבר טעמיה דאין עניות במקום עשירות ועי' שבת ק"ב ב' כתובות ק"ו א' מנחות פ"ט ב' תמיד כ"ט א' ל"א ב' ועי' לקמן פ"א מהל' תמידין ומוספין ה"ט.

גונזין אותם וכו'. פשוט ככל תשמישי קדושה שמבואר במגילה כ"ז ב' ועוד הא מועלין בהם עי' בקדושין נ"ד א' ולדעת רבינו אין עושין בהן כלום א"כ טעונין גניזה ועי' ירושלמי פ"ה דסוכה ה"ג והובא במל"מ יעו"ש היטיב.

שנאמר והניחם וכו'. עי' יומא י"ב ב' וכ"ד א' ס' א' זבחים מ"ו א' כריתות ו' א' מעילה י"א ב' תו"כ פרשת אחרי מות פ"ו יעו"ש והנה בזה דאין משמש בהן ביוה"כ אחר גם ר' דוסא מודה ומזה מוכרח דצריך לעשות חדשים בכל יו"כ (ועי' לעיל הל' ג' ד"ה וב' כתנות מש"כ בזה) ול"פ רק אם כשרות לכהן הדיוט בכל השנה ובזה כיון דס"ל לרבינו בסעי' ב' דאבנט של כהן הדיוט היו דכלאים א"כ פשיטא דאינם כשרים לכהן הדיוט ופשוט וק"ל.

הלכה ו

לשמחת בית וכו'. אבל למנורת מקדש אסור כדאיתא בשבת כ"א א' ועי' מרן.

היו עושין וכו'. בזה מיושב היטיב קושיית התוס' בסוכה נ"ב א' ד"ה מבלאי וכו' וז"ל תימה דלא חשיב נמי כתונת שגם היא היתה של שש עכ"ל ורבינו סמך אסוגייא דשבת כהא דתני רבה בר מתנה וכמש"כ מרן ודקדקו התוס' וכתבו שגם היא היתה של שש ר"ל דלא הוה של צמר לבד דבצמר לבד אף לשמחת בית השואבה י"ל דפסול א"נ כתבו כן למ"ד דאבנט של כהן הדיוט היה דבוץ דא"כ י"ל דכלאים אפי' לשמחת בית השואבה

פסול לכן הקשו דהא היה דבוץ ואמאי לא חשיב לה אמנם לפי דעת רבינו מיושב קושיית התוס' היטיב והתוס' י"ל דקאי בשיטת הירושלמי דשל כה"ג נעשה לפתילות דמקדש וכנ"ל ועי' מש"כ עוד על זה בחי' לשבת יעו"ש. ועיין במל"מ פ"ה מהל' מעילה הי"ד מש"כ בזה ועי' בס' המקנה בקדושין נ"ד א' יעו"ש היטיב מש"כ בזה.

והא דלא קא חשיב מצנפת עי' מר"ן מה שתירץ ע"ז והתימה שנעלם זה מהתוס' יו"ט בסוכה שם.

הלכה ז

אלא משל וכו'. עי' יומא ל"ה ב' ובתוספתא שם פ"א ובתו"כ פרשת אחרי פ"א ועיי"ש ירושלמי פ"ג ה"ו ובשקלים פ"ד ה"א ובמגילה פ"ק ה"ד ותענית פ"ד ה"ד וע"ע בפ"ד דשקלים ה"ב. והנה ביומא שם איתא דעובד בהן עבודת יחיד וכתב רש"י ז"ל דהיינו הוצאת כף ומחתה ורבינו סתם וכתב דמותר לעשות בהן עבודה דסמך על הירושלמי דיומא שם ועל התוספתא דיומא שם דאיתא שם בהדיא שעבד בהם ע"ג המזבח ועי' במל"מ מש"כ בזה וע"ע בתוס' ישנים שם בד"ה ובלבד שימסרנו וכו' מה שנשאר בתימה יעו"ש (ולפי"ז י"ל עובדא כי הוה היינו בשאר ימות השנה או ביו"כ בבגדי זהב א"כ מאי דמקשה הש"ס והא חוטן הוה כפול ששה היינו על הבגדים דכל ימות השנה ולפי"ז אין מכאן שום תפיסה על בעל זוהר הרקיע עי' לעיל הלכה ג').

השרת ועצי המערכה וכו'. הא דכלי שרת בעינן מסירה לציבור הוא מהירושלמי דפ"ד דשקלים ה"ב וכמש"כ המגיה במרן ומש"כ בעצי המערכה ירושלמי שם שם וע"ע במגילת תענית שהבאתי לעיל בסי' פ"ו ה"י ועיי"ש במל"מ יעו"ש היטיב (וע"ע ביומא ל"ז א' דמשם מבואר דמותר ליחיד לעשות כלי שרת ולמוסרם לציבור יעו"ש היטיב).

ובלבד שימסרם וכו'. עי' תוספתא פ"ב דשקלים ועי' תוס' מנחות נ' א' ד"ה יכול וכו' יעו"ש.

הלכה ח

חלון היה וכו'. הלכה זו והלכה שאחריה כבר נתבארו בעזר ה' פ"ד מבית הבחירה ה"ה יעו"ש היטיב.

הלכה י

בלשכה שלו וכו'. עי' מש"כ לעיל פ"ד ה"ה בשם הירושלמי יעו"ש היטיב ובדעת רבינו דשם דהיה יושב כל היום בלשכת פרהדרין ולכן היו מונחים שם הבגדים ועוד מדלא מני לה במשנה חלון בפ"ע לבגדים אלמא דלא היה לו חלון בין החלונות הנזכרים רק

היו מונחים בלשכתו ועוד שאחר שהוא ממונה על כולם כמו שנתבאר לעיל פ"ג לכן אין כבודו שיהיו בגדיו מונחים תחת יד אחר.

הלכה יא

מותר ליהנות וכו'. עי' פ"ז מהל' בית הבחירה ה"כ משכ"כ בזה. אמנם למש"כ רבינו לחלק בין יום עבודתו או לא אתי שפיר והבן.

ביום עבודתו וכו'. משמע הא שלא ביום עבודה אסור אפי' במקדש ועיין תוס' יומא ס"ט א' ד"ה בגדי וכו' יעו"ש היטיב והנה דעת רבינו לחלק בין עידן עבודה לשלא ביום עבודה ולפי"ז אתי שפיר מה שהעירותי לעיל פ"ח מהל' בית הבחירה ה"ו דלמה לו לרבינו לכתוב דבעינן דווקא שיניח כנגד ראשיהם יעו"ש היטיב אמנם לפי"ז ניחא דהתם מיירי בזקני בית אב שעליהם מוטל העבודה למחר והנה בלילה עדיין לא מיקרי יום עבודתם ולכן אסורים להניח תחת ראשיהם יעו"ש היטיב ודוק אמנם מדברי התוס' ביומא כ"ג ב' ד"ה יש וכו' לכאורה לא משמע כן. ועי' ביומא כ"ד ב' דהיו מפשיטים את בגדיהם לאחר הפייס יעו"ש ומשמע לכאורה כדברי רבינו (והנה לפי"ז נראה לכאורה שכהנים הדיוטים אסורים ללבוש בגדי כהונה ביוה"כ דלאו יום עבודתם הוא ולפי"ז אזדא לה משכ"כ לעיל ס"ק ג' יעו"ש היטיב) וי"ל כי גם התוס' דיומא מודים לזה ואולי ס"ל דשלא ביום עבודתן מדרבנן הוא דאסור ויש לעיין בזה. ובאמת אין ראיה מוכחת לסברת רבינו לחלק בין יום עבודתו או לא אלא מהך דתמיד ודיומא דמוקי לה רב פפא בכנגד ראשיהן אלמא דמשום הך טעמא הוא ורב אשי לאו לפלוגי עליה דר"פ אתי (וגי' כמו שהוא בתמיד רב אשי אמר בגדי כהונה קשין וכו' ועיי"ש במפרש שמשמע מדבריו דבא ליפרך הך דה"נ מסתברא וס"ל דעיקר הטעם משום שלא ניתנו ליהנות בהן וכו' יעו"ש היטיב ול"ג כגי' שלנו ביומא רב אשי אמר לעולם תחת ראשיהן והא קא מתהני מכלאים וכו' דמשמע דאתי לפלוגי עליו דר"פ (אף שגם לגירסא זו אין זה מוכרח וי"ל דלא אתי רק להשיג על ה"נ מסתברא והבן) ועוד י"ל דסמך אסוגיא דקדושין (דמייתו התוס' ביומא שם ס"ט א' בד"ה בגדי וכו') שעיקר הטעם דלא ניתנה תורה למלאכי השרת וכו' יעו"ש וזה לא שייך רק ביום עבודתו ולא בלא"ה ויש לעיין עוד בזה. ולפי דברי רבינו מבואר דהעיקר כמרן שהבאתי שם בסי' ח' ס"ק ח' דלהצעה פשיטא דלא הושתרו יעו"ש היטיב.

אסור לכהן וכו'. בספרי הרמב"ם עצמו מתחילה כאן הלכה י"ב אמנם להמעיין הישר ברור כי ט"ס הוא והעמדתי כתיקנו. ועי' בראב"ד שכתב ע"ז וז"ל א"א לא מחוור מן הגמרא הכי אלא כל היום מותר במקדש עכ"ל ועי' בסוף הלכות כלאים גם כן מחלוקת רבינו והראב"ד בזה יעו"ש היטיב שכתב הראב"ד וז"ל טעה בזה שהרי אמרו ביומא פ'

בא לו כה"ג במקדש אפילו שלא בשעת עבודה מותר ומאי דקאמר מפני האבנט שהוא כלאים אינו דאטו חושן ואפוד מי לית בהו כלאים עכ"ל ולהכי תמה אני על מר"ן במש"כ כאן וז"ל ונראה בטעמו מפני דמייתי שם בגמרא ברייתא דקתני בגדי כהונה היוצא בהן למדינה אסור ובמקדש בין בשעת עבודה בין שלא בשעת עבודה מותר עד כאן לשונו מאחר שהראב"ד כ"כ בהדיא התם. ועי' תוס' מנחות מ"א א' וז"ל ועוד אומר ר"ת דבגדי כהונה נמי שלא בעידן עבודה שרי וה"ק נהי דבעידן עבודה אשתראי כלומר המיוחדים לעבודה שלא בעידן עבודה כלומר אותם שאינם מיוחדים לעבודה לא אשתראי וכן מוכח בתוספתא דכלאים דתניא בגדי כהונה ובגדי כהן גדול אין בהם משום כלאים בגדי כהן גדול שיצא במדינה חייב במקדש בין לשרת בין שלא לשרת פטור עכ"ל ועיין בתוס' ישנים ביומא שם בד"ה תיפוק ליה וכו' וכתבו שם וז"ל וכן שמעון הצדיק שלבש בגדי כהונה במדינה ופריך מיניה על ברייתא דקתני בה במדינה אסור אבל במקדש ניחא ליה דמותר אפי' שלא בעידן עבודה עכ"ל.

והנה לפי הבנתו דנתלבש בבגדי זהב שיש בהן כלאים צ"ע א"כ היך הונח לו הברייתא בפשיטות דאיך לבש כלאים וגם לפי' התירוץ דהש"ס דהיו ראויים לבגדי כהונה מ"מ אכתי קשה הא יש בהם משום כלאים אם לא שצ"ל לפי"ז דבאמת מותר ללבוש כלאים תמיד וזה לא ניתן להאמר מחמת סוגיית הש"ס דמנחות מ"ג א' וערכין ג' א' ובאמת לכאורה הייתי אומר כי שמעון הצדיק נתלבש בבגדי לבן כמו כה"ג ביוה"כ (והוא דומה למלאך בזה כמו שהוא בירושלמי פ"ז דיומא ה"ב) ולכן לא הוקשה לו רק איך לבש בגדי כהונה אבל מהא דכלאים לא הוקשה לו כלל. אך לפי"ז יקשה איך הונח לו הברייתא בפשיטות הא בגדי כה"ג ביוה"כ בוודאי אסור ליהנות ביום אחר כדאיתא ביומא ס' א' שטעונין גניזה ולכן על כרחך צ"ל דמיירי בבגדי זהב וס"ד דכלאים אישתרי אפי' בכל זמן בבגדי כהונה וכמש"כ התם התוס' ישנים בעצמו מדלא הוקשה מכלאים כ"א לבסוף יעו"ש היטיב (ועיין בתוס' דמנחות שם ובתוס' דחולין ק"י ב' ד"ה טלית וכו' יעו"ש היטיב) וצ"ל דבזה פליגי הסלקא דעתא ס"ל דמשום כלאים פשיטא דשרי אף שלא בעידן עבודה ואף במדינה ובלילה ולא שקיל וטרי רק מחמת אם מותר ליהנות בהן ומסיק הש"ס דאדרבה כלאים שלא בהלבשה או במדינה גרע טפי והא דמקשה מברייתא דשמעון הצדיק ס"ל נמי דמשום כלאים מותר במדינה וה"ה דמותר משום דניתנו ליהנות בהן וכשמשני משום עת לעשות א"כ י"ל דכלאים ג"כ אסור במדינה או בלילה בשעת הצעה (שוב מצאתי בשיטה מקובצת ספ"ק דביצה שדיבר מזה).

וזה נ"ל דעת הראב"ד שכתב שם בהל' כלאים וז"ל אינו דאטו חושן ואפוד מי לית בהו

כלאים עכ"ל וכתב מרן ע"ז וז"ל איני יודע איך כתב בלשון הזה דאטו משום דהוי חושן כלאים אבנט אינו כלאים והכי הו"ל לומר אטו ליכא כלאים אלא אבנט הא חושן ואפוד נמי איכא כלאים וזהו תירוצו מבואר דרבינו לא נקט מילתיה בבגדי כה"ג שאינו לובשם אלא מימים ימימה אלא בבגדי כהן הדיוט מיירי שהם נוהגים תמיד דיקא נמי דקתני כהנים שלבשו בגדי כהונה עכ"ל אבל לפי הנ"ל אתי שפיר דה"ק וכי באפוד וחושן לית בהו כלאים ואפ"ה לבש אותם שמעון הצדיק ולא קשיא להש"ס רק ממדינה אבל במקדש הנה ניחא להו (ועוד הוי יכול להוכיח מאבנט דכה"ג גופיה דוודאי הוה דכלאים אך דא"כ יש לדחוק דבאמת לא היה לבוש אז אבנט אך חושן ואפוד בוודאי לבש כי הם הניכרים טפי ומגדילים מעלת הכה"ג והבן) ועוד אפ"ל דכוונת הראב"ד הוא על פי מה שראיתי בס' שאגת אריה סי' כ"ט שהוכיח כהראב"ד דאל"כ איך הותר לכה"ג לעבוד בכל השנה הא אפשר בכהן הדיוט למ"ד דאבנט של כהן הדיוט היה של בוץ והא במקום שאפשר לקיים שניהם אתה מקיים שניהם יעו"ש ולזה כיון הראב"ד (והא דלא הוכיח מאבנט דכה"ג דכיון דבאבנט שוים המה ומה לי כה"ג ומה לי כהן הדיוט אליבא דאמת ולכן תפס דבר הפשוט טפי) אבל במחילת כת"ר לא נ"ל להוכיח מזה נגד רבינו דשאני הכא דמצותו בכך והתורה התירה עבודת כה"ג בכל יום. ויותר נ"ל כי דעת הראב"ד סובב על התוספתא הנ"ל דאיתא התם בין לשרת בין שלא לשרת פטור והא ע"כ הולך הוא לבוש בכלאים. וביותר אני תמה על מרן שלא הזכיר כלל דעת התוס' דמנחות ודחולין הנ"ל וביותר תמה אני במש"כ וז"ל ומפני שראה הראב"ד חולשת דברים אלו לא כתב דבריו כגוזר אומר להשיג עכ"ל וכי זוטר מאי דכתב הראב"ד בסוף כלאים על רבינו כי טעה בזה ועיין בשאגת אריה שם שהאריך להביא ראיות להראב"ד יעו"ש היטיב. והיה נ"ל עוד בדעת רבינו שלא אסר לכהנים ללבוש בפנים אלא דוקא בהיותם בטלים משום עסק עבודה אבל כל שעוסקים בדבר השייך לעבודה גם לרבינו הותר וכמו בפייס דיומא כ"ד ב' או בשחיטה ושום דבר השייך לעבודה ובזה היה מסולק כמה קושיות מרבינו עי' בשאגת אריה שם ודו"ק וכן בעבודה הבאה על הספק בכ"ז אישתרי כלאים. ודו"ק היטיב ועי' בר"ש ורא"ש פ"ק דכלים מ"ט כתבו כדעת רבינו (ויש לעיין על הרא"ש שבהלכות קטנות הל' ציצית סוף סי' ב' כתב כדעת הראב"ד והתוס' יעו"ש היטיב).

אלא צמר ופשתים וכו'. רפ"ח דכלאים והכי מבואר בכמה מקומות בש"ס ביומא ובזבחים.

הלכה יב

אסור לכהן וכו'. בספרי הרמב"ם עצמו מתחילה כאן הלכה י"ב אמנם להמעיין הישר ברור כי ט"ס הוא והעמדתי כתיקנו. ועי' בראב"ד שכתב ע"ז וז"ל א"א לא מחוור מן הגמרא הכי אלא כל היום מותר במקדש עכ"ל ועי' בסוף הלכות כלאים גם כן מחלוקת רבינו והראב"ד בזה יעו"ש היטיב שכתב הראב"ד וז"ל טעה בזה שהרי אמרו ביומא פ' בא לו כה"ג במקדש אפילו שלא בשעת עבודה מותר ומאי דקאמר מפני האבנט שהוא כלאים אינו דאטו חושן ואפוד מי לית בהו כלאים עכ"ל ולהכי תמה אני על מר"ן במש"כ כאן וז"ל ונראה בטעמו מפני דמייתי שם בגמרא ברייתא דקתני בגדי כהונה היוצא בהן למדינה אסור ובמקדש בין בשעת עבודה בין שלא בשעת עבודה מותר עד כאן לשונו מאחר שהראב"ד כ"כ בהדיא התם. ועי' תוס' מנחות מ"א א' וז"ל ועוד אומר ר"ת דבגדי כהונה נמי שלא בעידן עבודה שרי וה"ק נהי דבעידן עבודה אשתראי כלומר המיוחדים לעבודה שלא בעידן עבודה כלומר אותם שאינם מיוחדים לעבודה לא אשתראי וכן מוכח בתוספתא דכלאים דתניא בגדי כהונה ובגדי כהן גדול אין בהם משום כלאים בגדי כהן גדול שיצא במדינה חייב במקדש בין לשרת בין שלא לשרת פטור עכ"ל ועיין בתוס' ישנים ביומא שם בד"ה תיפוק ליה וכו' וכתבו שם וז"ל וכן שמעון הצדיק שלבש בגדי כהונה במדינה ופריך מיניה על ברייתא דקתני בה במדינה אסור אבל במקדש ניחא ליה דמותר אפי' שלא בעידן עבודה עכ"ל.

והנה לפי הבנתו דנתלבש בבגדי זהב שיש בהן כלאים צ"ע א"כ היך הונח לו הברייתא בפשיטות דאיך לבש כלאים וגם לפי' התירוץ דהש"ס דהיו ראויים לבגדי כהונה מ"מ אכתי קשה הא יש בהם משום כלאים אם לא שצ"ל לפי"ז דבאמת מותר ללבוש כלאים תמיד וזה לא ניתן להאמר מחמת סוגיית הש"ס דמנחות מ"ג א' וערכין ג' א' ובאמת לכאורה הייתי אומר כי שמעון הצדיק נתלבש בבגדי לבן כמו כה"ג ביוה"כ (והוא דומה למלאך בזה כמו שהוא בירושלמי פ"ז דיומא ה"ב) ולכן לא הוקשה לו רק איך לבש בגדי כהונה אבל מהא דכלאים לא הוקשה לו כלל. אך לפי"ז יקשה איך הונח לו הברייתא בפשיטות הא בגדי כה"ג ביוה"כ בוודאי אסור ליהנות ביום אחר כדאיתא ביומא ס' א' שטעונין גניזה ולכן על כרחך צ"ל דמיירי בבגדי זהב וס"ד דכלאים אישתרי אפי' בכל זמן בבגדי כהונה וכמש"כ התם התוס' ישנים בעצמו מדלא הוקשה מכלאים כ"א לבסוף יעו"ש היטיב (ועיין בתוס' דמנחות שם ובתוס' דחולין ק"י ב' ד"ה טלית וכו' יעו"ש היטיב) וצ"ל דבזה פליגי הסלקא דעתא ס"ל דמשום כלאים פשיטא דשרי אף שלא בעידן עבודה ואף במדינה ובלילה ולא שקיל וטרי רק מחמת אם מותר ליהנות בהן

ומסיק הש"ס דאדרבה כלאים שלא בהלבשה או במדינה גרע טפי והא דמקשה מברייתא דשמעון הצדיק ס"ל נמי דמשום כלאים מותר במדינה וה"ה דמותר משום דניתנו ליהנות בהן וכשמשני משום עת לעשות א"כ י"ל דכלאים ג"כ אסור במדינה או בלילה בשעת הצעה (שוב מצאתי בשיטה מקובצת ספ"ק דביצה שדיבר מזה).

וזה נ"ל דעת הראב"ד שכתב שם בהל' כלאים וז"ל אינו דאטו חושן ואפוד מי לית בהו כלאים עכ"ל וכתב מרן ע"ז וז"ל איני יודע איך כתב בלשון הזה דאטו משום דהוי חושן כלאים אבנט אינו כלאים והכי הו"ל לומר אטו ליכא כלאים אלא אבנט הא חושן ואפוד נמי איכא כלאים וזהו תירוצו מבואר דרבינו לא נקט מילתיה בבגדי כה"ג שאינו לובשם אלא מימים ימימה אלא בבגדי כהן הדיוט מיירי שהם נוהגים תמיד דיקא נמי דקתני כהנים שלבשו בגדי כהונה עכ"ל אבל לפי הנ"ל אתי שפיר דה"ק וכי באפוד וחושן לית בהו כלאים ואפ"ה לבש אותם שמעון הצדיק ולא קשיא להש"ס רק ממדינה אבל במקדש הנה ניחא להו (ועוד הוי יכול להוכיח מאבנט דכה"ג גופיה דוודאי הוה דכלאים אך דא"כ יש לדחוק דבאמת לא היה לבוש אז אבנט אך חושן ואפוד בוודאי לבש כי הם הניכרים טפי ומגדילים מעלת הכה"ג והבן) ועוד אפ"ל דכוונת הראב"ד הוא על פי מה שראיתי בס' שאגת אריה סי' כ"ט שהוכיח כהראב"ד דאל"כ איך הותר לכה"ג לעבוד בכל השנה הא אפשר בכהן הדיוט למ"ד דאבנט של כהן הדיוט היה של בוץ והא במקום שאפשר לקיים שניהם אתה מקיים שניהם יעו"ש ולזה כיון הראב"ד (והא דלא הוכיח מאבנט דכה"ג דכיון דבאבנט שוים המה ומה לי כה"ג ומה לי כהן הדיוט אליבא דאמת ולכן תפס דבר הפשוט טפי) אבל במחילת כת"ר לא נ"ל להוכיח מזה נגד רבינו דשאני הכא דמצותו בכך והתורה התירה עבודת כה"ג בכל יום. ויותר נ"ל כי דעת הראב"ד סובב על התוספתא הנ"ל דאיתא התם בין לשרת בין שלא לשרת פטור והא ע"כ הולך הוא לבוש בכלאים. וביותר אני תמה על מרן שלא הזכיר כלל דעת התוס' דמנחות ודחולין הנ"ל וביותר תמה אני במש"כ וז"ל ומפני שראה הראב"ד חולשת דברים אלו לא כתב דבריו כגוזר אומר להשיג עכ"ל וכי זוטר מאי דכתב הראב"ד בסוף כלאים על רבינו כי טעה בזה ועיין בשאגת אריה שם שהאריך להביא ראיות להראב"ד יעו"ש היטיב. והיה נ"ל עוד בדעת רבינו שלא אסר לכהנים ללבוש בפנים אלא דוקא בהיותם בטלים משום עסק עבודה אבל כל שעוסקים בדבר השייך לעבודה גם לרבינו הותר וכמו בפייס דיומא כ"ד ב' או בשחיטה ושום דבר השייך לעבודה ובזה היה מסולק כמה קושיות מרבינו עי' בשאגת אריה שם ודו"ק וכן בעבודה הבאה על הספק בכ"ז אישתרי כלאים. ודו"ק היטיב

ועי' בר"ש ורא"ש פ"ק דכלים מ"ט כתבו כדעת רבינו (ויש לעיין על הרא"ש שבהלכות קטנות הל' ציצית סוף סי' ב' כתב כדעת הראב"ד והתוס' יעו"ש היטיב).

אלא צמר ופשתים וכו'. רפ"ח דכלאים והכי מבואר בכמה מקומות בש"ס ביומא ובזבחים.

הלכה יג

הוא הפשתים וכו'. עי' יומא ע"א ב' זבחים י"ח ב' ותוספתא פ"ט דמנחות וע"ע יבמות ד' ב'.

הוא הצמר הצבוע וכו'. הא דהוא צמר כן משמע שם ושם וע"ע מנחות ל"ח א' ברש"י שם וע"ע בבכורות י"ז א' ומש"כ הצבוע וכו' עיין מנחות מ"ג ב' סוטה י"ז א' חולין פ"ט א' וע"ע ברכות ט' ב' ובמדבר רבה נשא פי"ד.

והארגמן וכו'. כתב הראב"ד וז"ל א"א לי נראה ארגמן ארוג משני מינים או משלש צבעים ע"כ נקרא ארגמן עכ"ל ועיין במדבר רבה נשא פי"ב ובשיר השירים על פסוק אפריון עשה לו המלך שלמה וגו' יעו"ש היטיב.

הוא הצמר וכו'. עי' תוספתא פ"ט דמנחות וז"ל תכלת אין כשרה אלא מן החלזון שלא מן החלזון פסולה (ועיין מנחות מ"ד א' מ"ב ב' וע"ע בשבת ע"ד ב' וע"ה א' ובמגילה ו' א' וב"מ ס"א ב') שני התולעת מן התולע שבהרים הביאה שלא מן התולעת שבהרים פסולה עכ"ל וצ"ע למה לא ביאר רבינו זה.

הלכה יד

אם היה וכו'. הכי משמע פשטא לישנא דתלמודא בזבחים י"ב ב' דאיתא שם כך ת"ר בד שיהיו של בוץ בד שיהיו חדשים בד שיהיו שזורין בד שיהא חוטן כפול ששה בד שלא ילבש של חול עמהן (כ"ה בתו"כ צו פ"ב ובאחרי מות פ"א) א"ל אביי לרב יוסף בשלמא שיהיו של בוץ הא קמ"ל בוץ אין מידי אחרינא לא אלא בד שיהיו חדשים חדשים אין שחקים לא והתניא משוחקים כשרים א"ל וליטעמיך בד שיהיה חוטן כפול ששה בד חד חד לחודיה משמע אלא ה"ק בגדים שנאמר בהן בד צריכים שיהיו של בוץ חדשים שזורין שיהא חוטן כפול ששה יש מהן למצוה ויש מהן לעכב עכ"ל וס"ל לרבינו דלהכי מורה לשון בד דאף יחיד כשר וביומא ע"א ב' איתא דחד שש אתי לאורויי דבבגדים דלא נאמר בהן שש דבעינן דחוטן כפול ששה ועל כרחך היינו למצוה ומזה דנקט דחוטן כפול ששה וזה אינו אלא למצוה הכריח דעל כרחך הני כולהו לאו לעכובא מיתנייא רק דיש מהן למצוה אמנם רש"י מפרש דרק מזה הכריח דלאו ממשמעות דבד ילפינן רק ממקום אחר ילפינן דברים הללו ויש מהן דלעכוב כיון דממשמעות הכתוב הן ויש

מהן דלמצוה בעלמא כגון חדשים דלאו ממשמעות הלשון הוא אבל חוטן כפול ששה דהוא ממשמעות דשש וכבר ילפינן אף במקום דלא נאמר בהן שש דבעינן כפול ששה ממילא דהוא לעכב. אבל לכאורה נראה יותר כרבינו דפשטא דתלמודא כוותיה מסתבר ונפלאתי על מרן שכתב וז"ל ורש"י לא פי' כן וגם פשטא דשמעתא לא משמע הכי עכ"ל ולא ידעתי האיך וצ"ל דהוא קאי לטעמיה שפי' דלרבינו ה"פ יש מהן למצוה היינו כפול שש ויש מהן לעכב היינו חוט אחד יעו"ש ולפי"ז לא קאי רק על הא דחוטן כפול ששה וא"כ מאי תירץ על הא דחדשים אבל לפי מש"כ אתי שפיר הכל ודו"ק ועי' במל"מ ה"ג מה שהקשה על מרן דאם על חוט אחד ל"ל קרא לעכב יעו"ש היטיב אך לפי מש"כ מיושב היטיב כמבואר.

הלכה טו

שתהיינה וכו'. עיין יומא ע"ב ב' מעשה רוקם מעשה חושב אמר ר' אלעזר שרוקמין במקום שחושבין תנא משמיה דר' נחמיה רוקם מעשה מחט לפיכך פרצוף אחד חושב מעשה אורג לפיכך שתי פרצופות עכ"ל ורבינו השמיט הך דמעשה מחט ודמעשה אורג רק אדרבה מבואר מדבריו דשניהם מעשה אורג וצ"ל משום דבתוספתא דשקלים פ"ג איתא וז"ל בזו כתוב מעשה חושב ובזו כתוב מעשה רוקם ר' נחמיה אומר מעשה חושב שני פרצופות מעשה רוקם פרצוף אחד עכ"ל וכ"ה ג"כ בברייתא דמלאכת המשכן פ' [ד] (והובא ג"כ בילקוט פרשת תרומה) וע"ע בירושלמי שקלים פ"ח ה"ב ג"כ לא נזכר שם החילוק דמעשה מחט ודמעשה אורג לכן מכל הנך טעמי השמיטו רבינו ואולי דבגמרא ג"כ לא היה גורס זה. אבל רש"י בחומש כתב זה החילוק ג"כ יעו"ש היטיב. ועי' במל"מ שתמה על רבינו ולפי מש"כ מיושב בעזר ה'.

ובביאור מעשה חושב ומעשה אורג נחלקו ג"כ רש"י ורבינו דלרש"י היה במעשה רוקם צורה אחת משני הצדדים ובמעשה חושב היה בכל צד צורה אחרת ולרבינו במעשה רוקם לא היתה נראית הצורה רק מצד אחד ובמעשה חושב היתה נראית הצורה משני הצדדים אבל לעולם לא היה רק צורה אחת. והנה לפנינו איתא שם בירושלמי דשקלים וז"ל כתוב אחד אומר מעשה רוקם וכתוב אחד אומר מעשה חושב מעשה רוקם פרצוף אחד מעשה חושב שתי פרצופות ר' יהודה ור' נחמיה חד אמר מעשה רוקם ארי מכאן ומכאן מעשה חושב ארי מכאן וחלק מכאן ואוחרנא אמר מעשה רוקם ארי מכאן וחלק מכאן מעשה חושב ארי מכאן ונשר מכאן עכ"ל. והנה גירסא זו אין לה שחר דמתחלה אמר בהחלט שמעשה רוקם פרצוף אחד ומעשה חושב שתי פרצופות ושוב קאמר דמעשה רוקם ארי מכאן ומכאן וחושב ארי מכאן וחלק מכאן. והנה המל"מ הגיה שכצ"ל

חד אמר מעשה רוקם ארי מכאן ומכאן מעשה חושב ארי מכאן ונשר מכאן וחורנא אמר מעשה רוקם ארי מכאן וחלק מכאן ומעשה חושב ארי מכאן ומכאן עכ"ל וטעמו מפני שהראשון אמר דמעשה רוקם הוא ארי מכאן ומכאן וא"כ על כרכך לדידיה מעשה חושב ארי מכאן ונשר מכאן אמנם למ"ד השני דמעשה רוקם הוא ארי מכאן וחלק מכאן א"כ לדידיה מעשה חושב ארי מכאן ומכאן. והגר"א הגיה כך חד אמר מעשה רוקם ארי מכאן וחלק מכאן ומעשה חושב ארי מכאן ומכאן (ולא החליף רק מעשה רוקם למעשה חושב ומעשה חושב למעשה רוקם) וחורנה אמר מעשה רוקם ארי מכאן וארי מכאן ומעשה חושב ארי מכאן ונשר מכאן (וזה נראה יותר והבן דלמעט בהג"ה עדיף ודו"ק) והכל הולך למקום אחד ורבינו ס"ל כדעת הת"ק לפי גירסת הגר"א. ולפי גירסא דידן י"ל דהירושלמי ס"ל דארי מכאן וחלק מכאן מיקרי זה שתי פרצופות כיון שאין הצדדים שוים אבל ארי מכאן ומכאן מיקרי זה פרצוף אחד כיון ששני הצדדים שוים וזה דעת הת"ק ודעת החורנא דארי מכאן וחלק מכאן מיקרי נמי מעשה רוקם רק ארי מכאן ונשר מכאן מיקרי שתי פרצופות אבל דעת רבינו ורש"י ז"ל מורים על כרחך כגירסת המל"מ והגר"א.

ותמה המל"מ למה לא ביאר רבינו לעיל בפ"ז הלכה ט"ז דבפרוכת היו בה צורת כרובים יעו"ש ואולי אפ"ל כי רבינו הוקשה לו הא דאיתא ביומא נ"ד א' אמר ר' קטינא בשעה שהיו ישראל עולין לרגל מגללין להן את הפרוכת ומראין להן את הכרובים שהיו מעורין זה בזה ואומרין להן ראו חבתכם לפני המקום וכו' במאי עסקינן אי נימא במקדש ראשון מי הואי פרוכת אלא במקדש שני מי הוו כרובין וכו' רב אחא בר יעקב אמר לעולם במקדש שני וכרובים דצורתא הוו קיימי וכו' ואם איתא למה להו לגלול הפרוכת הוו להו להראות הכרובים שעל הפרוכת מבחוץ אלא ודאי דלא היה צורת אדם ודוחק לומר דאותם שעל הפרוכת לא היו מעורין זה בזה ויש לעיין בזה (ועי' במעשה ה' במעשה בראשית דהכרובים היו דמות ראש עם כנפים יעו"ש א"כ לא שייך בזה מעורים יעו"ש היטיב רק בשל שלמה היו גופות שלמים).

הלכה טז

משובצת היתה וכו'. כ"ה דעת הרמב"ן בפרשת פקודי ועיין במל"מ. והנה הביא ראיה לזה מהך דיומא י"ב א' במה מחנכין אותו יעו"ש ואם איתא הו"ל לחנכו בכתונת יעו"ש היטיב אבל לכאורה יש להשיב ע"ז דמאן נימא דכתונת כה"ג ביוה"כ היתה משובצת ודילמא לא היתה משובצת אמנם מהך דשם ב' אין בין כה"ג לכהן הדיוט אלא אבנט יעו"ש ולישנא דקאמר לעולם בשאר ימות השנה ובהנך דשוין יעו"ש היטיב יש ראיה דהכתונת של כהן הדיוט שוה לכתונת של כה"ג יעו"ש היטיב. ולפי"ז שפיר מוכרח

דהכתונת של כה"ג ביוה"כ היתה נמי משובצת דאל"כ הדרא קושיא לדוכתא מאי פריך במה נתחנך הו"ל דמתחנך בכתונת ולפי"ז שפיר קמה וגם נצבה ראיה הראשונה דהמל"מ והבן.

נארג בפ"ע וכו'. יומא ע"ב ב'.

הלכה יז

עד למעלה וכו'. עיין יומא כ"ג ב' פסחים ס"ה ב' זבחים ל"ה א' תו"כ צו פ"ב מדו כמדתו.

עד פס וכו'. יומא ע"ב ב' ומש"כ ורחבו כרוחב היד הוא נמי מהא דמדו כמדתו שלא יחסר ושלא יותיר ועיין זבחים י"ט א' בית השחי מהו שיחוץ יעו"ש היטיב ודו"ק.

הלכה יח

ושנצים יש וכו'. עיין כ"ז בנדה י"ג ב'.

הלכה יט

ששה עשר וכו'. כ"ה ברמב"ן פרשת תצוה והובא לעיל במרן בהלכה ב' יעו"ש.

כמו שלש אצבעות. הנה הא דשלש אצבעות לא ידעתי מקומו אמנם הא דארכו ל"ב אמה מפורש בירושלמי בפ"ז דיומא ה"ב והובא ג"כ במל"מ ועיין תוס' ערכין ט"ו ב' ד"ה אבנט וכו'.

אין עושין וכו'. יומא ע"ב ב' זבחים פ"ח א'.

פרק ט

הלכה א

רחב ב' וכו'. עיין שבת ס"ג ב' וסוכה ה' א'.

קדש מלמטה וכו'. ובגירסא שלפנינו קדש למ"ד למטה וי"ה למעלה וכמש"כ המגיה במרן יעו"ש ובילקוט ראיתי הגירסא י"ה מלמעלה וקדש למטה ואולי ט"ס וצ"ל למ"ד י"ה למעלה וקדש למטה וכגי' רבינו. ועי' בתוס' שם ושם שקדש היה כתוב בתחלת שיטה שניה וה' היה כתוב בסוף שיטה ראשונה יעו"ש.

ופעמים כתבוהו וכו'. וכעדות ר' אליעזר ב"ר יוסי שם ושם.

הלכה ב

כיצד הי' וכו'. כתב הראב"ד וז"ל א"א אינו חופר אלא מכה בדפוס צורת האותיות מאחריו עד שהאותיות בולטות מלפניו ומודבק בשעוה שאמר אינו כלום עכ"ל והנה כוונת רבינו דחופר מבחוץ כדי שיהיו האותיות בולטות מלפניו ואי היה מונח על דבר קשה היה אותו הדבר מעכבו ולא היה מניח את האותיות להיות בולטים לחוץ לכן היה

מניח את הציץ על דבר רך כן נ"ל ברור כוונתו ויצא לו כן מסוגיא דגיטין כ' ב' יעו"ש היטיב והראב"ד מפרש דהיה מכה בחותם שהיו אותיותיו בולטות מאחוריו דבזה נמי שרי דעד כאן לא קמיבעיא ליה התם בש"ס רק בחותם שאותיותיו שקועות אבל בחותם שאותיותיו בולטות שפיר דמי. אבל מש"כ הראב"ד וז"ל ומודבק בשעוה שאמר אינו כלום עכ"ל לא זכיתי להבין כי כוונת רבינו לדעתי הוא כמש"כ.

בשתי קצותיו וכו'. וכתב הראב"ד וז"ל א"א עוד יש בו נקב באמצע שמכניס בו פתיל תכלת וכורכו על המצנפת וקושרו עם הפתיל שבראשו שהוא קשור לו כנגד ערפו עכ"ל והנה המחלוקת הזאת איתא ג"כ בין רש"י בחומש ובין הרמב"ן ורש"י ס"ל כראב"ד ורמב"ן ס"ל כרבינו יעו"ש ונזכר במר"ן ג"כ.

שיהיה נקשר. עי' ברמב"ן שם.

הלכה ג

כולו תכלת. יומא ע"א ב' וזבחים פ"ח ב'.

שנים עשר. שם ביומא.

בתחלת אריגתו וכו'. מבואר בתורה וכמש"כ מרן.

ואין לו וכו'. כתב הראב"ד וז"ל א"א גם זו מנין לו עכ"ל ועיין רמב"ן על התורה שהאריך להוכיח בזה מלשון המקרא דבמעיל כתיב הכל בלשון עטייה יעו"ש וגם הכריח שהיה לו כנפים מדכתיב בכנף מעילו ועוד מלשון הש"ס דנקטו מצד זה ומצד זה אלמא דהיה לו ב' כנפים יעו"ש היטיב ונפלאתי על מרן שכתב וז"ל והנה הרמב"ן בפי' התורה כתב כדברי רבינו ואפשר באיזה ברייתא מצא כן עכ"ל ואיך לא השגיח בדבריו לראות שהתעצם להשיג על רש"י ז"ל בסברות שהוציא מדעתו ולמה לא הזכיר מאומה שום רמז שמצא ברייתא כדבריו אלא ודאי מש"כ כתב מדעתו.

לכל בגדי וכו'. כ"ה ביומא ע"ב א' וע"ע לקמן הלכה י' ועי' מש"כ לעיל פ"א מהלכות בית הבחירה הי"ז יעו"ש והנה מבואר מלשון הש"ס דכל בגדי כהונה ילפינן ממעיל דגלי קרא בחד וה"ה באידך ואי קשיא ליליף מהא דלעיל סי' א' הנ"ל י"ל דשם איירי מענין המזבח והיכל אבל שאר דברים לא ילפינן מינייהו לכן בעינן קרא גבי מעיל וה"ה לכל הבגדים ועיין לקמן פ"ח מהל' מעשה הקרבנות ה"כ מש"כ בזה יעו"ש היטיב.

הלכה ד

שזור שמנה וכו'. עי' פ"ח הי"ד.

שלא פתחו וכו'. עיין זבחים פ"ח ב'.

זוגים וכו'. בזבחים שם ובויקרא רבה אחרי מות פכ"א יעו"ש ודע כי נחלקו בזה רש"י והרמב"ן בחומש כי לדעת רש"י היו הפעמונים תלוים בין הרמונים שבין שני רמונים היה פעמון אמנם לדעת הרמב"ן היו הפעמונים נתונים בתוך הרמונים ממש והרמון מקיפו מבחוץ יעו"ש היטיב והנה לשון הש"ס שלפנינו (שם בזבחים) ומביא שבעים ושנים זגין שבהן שבעים ושנים עינבלין ותולה בהן שלשים וששה בצד זה וכו' ומלשון זה משמע כדעת הרמב"ן שהיו תלוים הפעמונים בתוך הרמונים אמנם מלשון רש"י בד"ה עינבלים וכו' משמע שהיתה גירסא שלו ותולה בו וכו' ומלשון זה משמע דהיו תלוים הפעמונים על המעיל גופיה יעו"ש ולא ירדתי לסוף דעת מר"ן שהביא גי' הש"ס שלפנינו ותולה בהן וכו' ושוב כתב דלישנא דברייתא משמע כרש"י מדנקט לישנא דתולה בו יעו"ש אם לא כי ט"ס הוא והוא גורס ותולה בו וכו' ודע שאני תמה למה נתנו מספר על הפעמונים ולא על הרמונים כיון דהכל חדא. ולפי שיטת רש"י לא ידעתי למה נקטה התורה בלשון דעיקר הם הרמונים ופעמונים הם בתוך הרמונים דילמא איפכא דהרמונים בתוך הפעמונים דמאן מפיס ואולי לכן הקדימה הרמונים כיון שהם משלש מינים משא"כ הפעמונים הן ממין אחד. ושוב קאמר פעמון ורמון וכו' הקדים הפעמון לרמון להורות דהכל אחד וכשם שכל פעמון תלוי בין שני רמונים ה"נ כל רמון תלוי בין שני פעמונים ועיי"ש בויקרא רבה כי מספר הרמונים שוה למספר הפעמונים (ובס' הדרת זקנים מבואר כרש"י).

נקרא פעמון וכו'. זה פשוט שם ובהרבה מקומות בש"ס (ועי' נזיר ל"ד ב' שבת נ"ח ב') רבו מלספר.

הלכה ה

ונותנו עם וכו'. כ"ז מבואר ביומא ע"ב א'.

הלכה ו

מרובע ומשוקע וכו'. מש"כ משוקע כ"ה דעת רש"י בחומש אמנם הרמב"ן לא כתב כן רק שהיו בולטות לחוץ וכעין מזלגות היה מתחתיהם האוחזים בהם שלא יפלו יעו"ש היטיב וכ"ה במל"מ. וכן מש"כ מרובע עיין ברמב"ן שלא משמע כן יעו"ש היטיב וכן תמה המל"מ וצ"ע.

הלכה ז

ונמצא כותב וכו'. כ"ז מבואר במדרש רבה ס"פ תצוה יעו"ש היטיב ותפס רבינו הראשון והאחרון ומש"כ שבטי יה עיין במרן מש"כ ע"ז.

הלכה ח

זויות של חשן וכו'. תמוה לי אמאי לא כתב שיהיו טבעות התחתונות מלפנים החשן לצד גופו של כהן ולא מצד החוץ דהכי כתיב בקרא בהדיא על שפתו אשר אל עבר האפוד ביתה ואולי קורא ביתה לצד מטה לאפוקי לצד פניו וצ"ע.

הלכה ט

באריג וכו'. ואצל הכתפות כתב **ותופר עליו שתי כתפות** דהכי מבואר בכתוב דאצל החשב כתיב וחשב אפודתו אשר עליו כמעשהו ממנו יהי' ואצל הכתפות כתב שתי כתפות חוברות יהיו לו אל שני קצותיו וחובר והיינו ע"י מחט וכפירש"י שם ומשמע עוד מדברי רבינו שהכתפות לא היו מחמש מינין שהאפוד נעשה מהן וכ"מ בתורה ולא פורש ממה נעשו הכתפות וצ"ע.

משוקע בבית וכו'. עיין לעיל הלכה ו' יעו"ש.

יהוסף וכו'. עיין מר"ן שהקשה על זה הא בש"ס סוטה ל"ו ב' איתותבה דעה זו יעו"ש ולפענ"ד כי לפני רבינו היתה גירסת הילקוט תצוה רמז שע"ט וז"ל הני חמשים אותיות נכי נכי חדא הוויין אמר ר' יצחק יוסף הוסיפו לו אות אחת שנאמר עדות ביהוסף שמו רנב"י אמר כתולדותם בכל התורה בנימן חסר והכא בנימין שלם ואביו קרא לו בנימין עכ"ל ולפי"ז ליכא כאן תיובתא וע"ע בירושלמי פ"ז דסוטה וז"ל והלא אינן אלא ארבעים ותשעה אמר ר' יוחנן בנימין דתולדותם מלא א"ר יהודא בר זבידא יהוסף מלא עדות ביהוסף שמו והלא אינן אלא עשרים ושלשה מכאן ועשרים ושבעה מכן א"ר יוחנן בנימן הוה חצוי בן מכן ימן מכאן עכ"ל ולכאורה מסוף דברי הירושלמי מוכח שר' יוחנן ס"ל דיהוסף היה מלא ובנימן היה חסר ושלא כדבריו הראשונים ודוחק לומר דאליבא מ"ד דכשם שהיו חלוקים בהר גריזים ובהר עיבל אזי היה יוסף מלא ובנימין חסר ולאידך מ"ד היה איפכא דא"כ מי דחקו בכך הו"ל לומר דבנימין היה חלוק כך בני מכאן מין מכאן לכן נ"ל שצ"ל איפכא ר' יוחנן אמר יהוסף מלא ור"י ב"ז אמר בנימין דתולדותם מלא ופסק רבינו כר"י ולענין קושיית הש"ס דכתולדותם בעינן י"ל דלק"מ דכתולדותם לא קאי על שמותם רק על סדר שנולדו ולפי דעת הת"ק ופשיטא דלק"מ ואי דלת"ק באבן הראשונה היה יהודה קודם לק"מ דכבר תירץ השנית כתולדותם ולא הראשונה כתולדותם. ואי כרחב"ג ג"כ לק"מ דאף דמפרש כתולדותם דקאי כל השמות יעו"ש הא לא אתי אלא למעוטי רק שמות שקרא להם משה אבל שם יהוסף לא מיעט בזה וכן ראיתי למראה הפנים שם. ועיין כאן במר"ן ודו"ק היטיב. ובפרט אם נאמר דגם לר' חנינא בן גמליאל הא דמקפידין על השמות כתולדותם אינו אלא באבן השנית ולרבינו היה

כתוב שם יהוסף על אבן הראשונה. פשיטא דלק"מ.

והנה דברי רבינו אינם עולים לא כפי דעת הת"ק ולא כדעת ר' חנינא בן גמליאל וכמו שהקשה מרן דלת"ק היה כתוב באחת יהודה ראובן שמעון לוי דן נפתלי ובשניה כתוב גד אשר יששכר זבולן יוסף בנימין ולדעת רחב"ג היה כתוב על האחת ראובן שמעון לוי יהודה יששכר זבולן ובשניה היה כתוב יוסף דן נפתלי גד אשר בנימין יעו"ש ברש"י והנה מרן כתב דרבינו מפרש דברי רחב"ג דהיה כתוב בני לאה אחד ע"ז ואחד ע"ז וכן בני רחל היו כתוב אחד על זה ואחד ע"ז ובני השפחות היו באמצע בין בני לאה ובין בני רחל יעו"ש והטעם שפי' כן בדברי רחב"ג נראה לענ"ד פשוט דלדברי רש"י א"כ היה באחת כ"ח אותיות ובאבן השנית כ"ב וס"ל לרבינו דאף רחב"ג מודה דבעינן כ"ה על זה וכ"ה על זה ומשו"ה היפך נמי וכתב נפתלי על האבן הראשונה ודן על השניה והא דן קודם לנפתלי בלידה ועל כרחך הוא מטעם זה כי היכי דיהיה על כל אבן כ"ה אותיות. ובאמת אין לשון הש"ס סובלתו לפי' רבינו מדקאמר בני לאה כסדרן בני רחל אחד מכאן ואחד מכאן וכו' ומשמע דכסדרן של בני לאה לא היה כמו בני רחל אם לא שנאמר דרבינו גורס ובני רחל וה"ק דבני רחל נמי כסידרן ושוב מפרש דהאי כסדרן אינו זה אחר זה אלא אחד מכאן ואחד מכאן והאי אחד מכאן ואחד מכאן קאי על כולהו. וע"ע בירושלמי סוטה שם יעו"ש (ושוב מצאתי אריכות דברים בזה בפתיחה לס' כנסת יחזקאל ובס' אור החיים על תורה יעו"ש ודבריהם דחוקים יעו"ש היטיב).

הלכה י

המזיח וכו'. עי' יומא ע"ב א' ומכות כ"ב א'.

דרך קלקול וכו'. עי' לעיל ה"ג ד"ה לכל בגדי ומש"כ שם.

הלכה יא

וחשב האפוד וכו'. לעיל כתב דטבעות שעל חשב האפוד היה ממעל לחשב האפוד והטבעות מכוונים אל קצות החשן התחתונים והחשן היה על הלב א"כ קשירת החשב היה ממטה ללבו ולא נגד הלב ואולי ע"ז תמה הראב"ד וכתב עליו הפליג לעלות ואינו אלא למטה מטיבורו עכ"ל אך מ"מ איני יודע למה הפליג להשפיל כ"כ ובסי' שאח"ז ידובר עוד מזה אי"ה וע"ע ביו"ד סי' קצ"ח סעיף ל"ו יעו"ש היטיב ודו"ק בזה.

החשן התחתונות וכו'. כן עיקר הגירסא ועל הגליון כתב וז"ל א"ה צ"ל האפוד עכ"ל ולא ידעתי מה היה לו להגיה בדבר שאין לו שחר ונוסחא דידן ברורה כצמר צחור.

פרק י

הלכה א

המכנסים תחלה וכו'. יומא כ"ג ב' וכ"ה א' וסנהדרין מ"ט ב' ועי' תו"כ צו פ"ב.

למעלה וכו'. עי' לעיל פ"ח הט"ז יעו"ש.

חוגר את וכו'. עי' יומא ע"א ב' שם משמע דהמצנפת היו קודם לאבנט ומשמע בסנהדרין שם דהכל נשנה במשנה כסדר רק הכתונת לא נשנה כסדר יעו"ש ובאמת לדעת רבינו דהאבנט היה של כלאים כמש"כ בפ"ח ה"א וס"ל דלא הותר שעטנז רק בעידן עבודה א"כ הו"ל להיות האבנט בסוף כלם אמנם בתורה מבואר דהאבנט הוא קודם למצנפת יעו"ש וע"כ המשנה דיומא ל"ד דהא קא חשיב התם אצל כה"ג חושן ואפוד ומעיל וציץ ובאמת היה לובש מתחלה המעיל ואח"כ האפוד ואח"כ החושן וכמש"כ רבינו בסעיף ג' לקמן יעו"ש וכ"ה מפורש בתורה יעו"ש היטיב. ועי' בס' שאגת אריה אשר במחילת כת"ר הרמה נראה ממנו שלא עיין בתורה בפרשת תצוה ובפרשת צו יעו"ש היטיב ודו"ק ושוב ראיתי בקונטרס אחרון שם שהרגיש בזה יעו"ש היטיב.

על כרך וכו'. עי' לעיל פ"ח הי"ט יעו"ש.

הלכה ב

במקום שמזיעין וכו'. זבחים י"ח ב'.

הלכה ג

לובש המעיל וכו'. כ"ה בהדיא בפרשת צו ועי' ביומא ו' א' למ"ד בבת אחת הלבישם את האבנטים היה הכה"ג לובש האבנט אחר שלבש כל בגדיו ואחר המצנפת והציץ ג"כ דהכי כתיב בפרשת תצוה ורבינו פסק כמ"ד זה אחר זה והא דכתיב בפרשת תצוה וחגרת אותם אבנט להורות דהאבנטים יהיו שוים וכמו שפסק לעיל פ"ח ה"א יעו"ש היטיב בסוגייא והבן.

למעלה מן וכו'. עי' רמב"ן שמות כ"ח פסוק ל"ז יעו"ש. וכתב מרן וז"ל ודע דתניא בחולין קל"ח א' כיפה של צמר מונחת בראש כה"ג ועליה ציץ נתון לקיים מה שנאמר ושמת אותו על פתיל תכלת ולא ידעתי למה השמיטו רבינו עכ"ל והנה מש"כ רבינו לעיל פ"ט ה"ב ופתיל תכלת למטה ממנו והאי למטה ממנו אין לו ביאור לכאורה אם לא שרמז רבינו לזה ואי לא הייתי מסתפינא אמינא להגיה שכצ"ל ופתיל תכלת נכנס מנקב לנקב ולמטה ממנו עכ"ל ור"ל שלמטה ממנו הי' כ"כ פתיל תכלת.

היה נראה וכו'. זבחים י"ט א' וערכין ג' ב'.

הלכה ד

בפחות משמנה וכו'. זבחים י"ח א' ותוספתא דמנחות פ"א ותו"כ ויקרא פ"ה יעו"ש.

בפחות וכו'. זבחים ט"ו ב' י"ז ב'.

ונאמר והזר וכו'. עי' זה בזבחים י"ז ב' ובסנהדרין פ"ג ב' יעו"ש היטיב ועיי"ש בתוס' דסנהדרין דהקשו דהא בפרשת תצוה כתיב בהדיא דיש בהם מיתה ותירצו דשם משמע דקאי רק אמכנסים והקשו דא"כ לא לכתוב גבי מכנסים ונדע מהכא יעו"ש שנשארו בקושיא ועיי"ש ע"א ד"ה לא משום וכו' ובתוס' יומא ה' ב' ד"ה להביא וכו' ובתוס' זבחים י"ז ב' ד"ה אין וכו' ושם כ"ג ב' ד"ה אימא וכו' יעו"ש היטיב והנה מצאתי להר"ן לחי' בסנהדרין ולפי שאין הספר מצוי אמרתי להעתיקו וז"ל ואיכא למידק והא קרא כתיב בהדיא בסדר ואתה תצוה והיו על אהרן ובניו בבואם וכו' ולא ישאו עון ומתו ואיכא למימר דההוא קרא כפשטי' משמע שיש חיוב מיתה ואפילו על מקצת עבודה ואפילו על ביאה ריקנית ואינו כן שמן הפסוק והיתה להם כהונת עולם נלמוד שבזמן שאין בגדיהם עליהם אין כהונתם עליהם לאו גריעי מזרים ובזרים בעינן עבודה תמה הילכך ניחא ליה לאתויי קרא דוהיתה להם כהונת עולם שהוא מלמד על חיוב מיתה ועל עבודה תמה והרמב"ן ז"ל כתב בפי' התורה דהאי קרא והיו על אהרן וכו' אינו על הבגדים כולם אלא על המכנסים בלבד כי בסמוך לו נאמר ועשה להם מכנסיו בד ועליהם הוא אומר והיו על אהרן וכו' שייחד העונש על המכנסים כדי לכלול בהן אהרן ובניו שכולן שוין בהן ועל שאר הבגדים נאמר והיתה להם כהונת עולם אחר שהזכיר סדר לבישת הבגדים כולם לא הזכיר שם המכנסים לפי שכבר הזכיר עונשם במקום אחר ומעתה נסתלקה הקושיא מאיליו שלא היה להם ללמוד מחוסר בגדים שהוא במיתה אלא מפסוק של והיתה להם כהונת עולם עכ"ל והנה אתירוץ הראשון יש להקשות דאכתי לא לכתוב מיתה בהדיא ונילף מפסוק וחגרת אותם וכו' ואתירוץ השני אכתי יקשה למ"ד דילף מכנסים מוזה הדבר וכמו שהקשו התוס' וע"ע בתוס' זבחים י"ח א' ד"ה אתיא חקה וכו' יעו"ש היטיב.

הלכה ה

היתר בגדים וכו'. עי' זבחים י"ח א' ובירושלמי פ"י דעירובין הי"ב ובתוספתא דמנחות פ"א ובתו"כ ויקרא שם.

וחייב מיתה וכו'. היינו טעמא כיון דנפקא לן מדכתיב וערכו בני אהרן הכהנים הכהנים בכיהונן ולפינן מזה לכהן הדיוט שלבש בגדי כה"ג ועבד עבודתו פסולה ממילא נדע דאם עובד בייתור בגדים אין כהונתו עליו והו"ל זר וזר ששימש במיתה וכנ"ל בסעיף ד' ועיי"ש בתו"כ דמחד קרא נפיק מחוסר בגדים ומיותר בגדים יעו"ש.

הלכה ו

בשרו ולבשם וכו'. עי' זבחים י"ט א' וערכין ג' ב' דילפינן לה מדכתיב בפרשת צו ומכנסי בד ילבש על בשרו ואע"ג דבעינן פסוק זה ללמדנו דלא יהיו דבר קודם למכנסים ועי' תוס' יומא כ"ג ב' ד"ה מניין וכו' יעו"ש היטיב אבל בת"כ פרשת צו פ"ב איתא כך מכנסי בד ילבש על בשרו ולא רטיי' על בשרו כשהוא אומר להלן מכנסי בד יהיו על בשרו שלא יהיה דבר קודם למכנסים עכ"ל ועיי"ש בקרבן אהרן ושלא כדברי התוס' דיומא הנ"ל דמכ"ג ילפינן שלא יהא דבר קודם למכנסים ומכהן הדיוט ילפינן דלא ליהוי דבר חוצץ והנה מכ"ז מוכח דחציצה פסולה ילפינן לה מדכתיב ילבש על בשרו ולא מפסוק דמייתי לה רבינו גם פסוק דעל בשרו ולבשם איני יודע היכן הוא לכן נ"ל דט"ס הוא וצ"ל ילבש על בשרו ובפ"ב דזבחים בפי' למשניות מייתי רבינו פסוק דכתיב ומכנסי בד יהיו על בשרו (דכתיב בפרשת אחרי מות גבי כה"ג) וט"ס הוא דהך קרא בעינן שלא יהיה דבר קודם למכנסים ולכאורה הייתי מגיה ביומא כ"ג ב' שם מניין שלא יהא דבר קודם למכנסים שנאמר ומכנסי בד יהיו על בשרו והכי מייתי לה הש"ס שם כ"ה א' ובסנהדרין מ"ט ב' יעו"ש היטיב אבל באמת א"א להגיה כך דהא כל הסוגיא התם מיירי מפרשת צו דמיירי מבגדי כהן הדיוט ולגבי תרומת הדשן. ואי לא מסתפינא הו"א להגיה דחסר שם בש"ס וצ"ל שם כל הברייתא דתו"כ דילפינן מכהן הדיוט לענין חציצה ומכה"ג לענין שיהא קודם לכל דבר א"נ יש להגיה שלא יהא דבר חוצץ לבשרו. א"נ יש להגיה ור"ל מדו כמדתו מדאפקיה רחמנא בלשון מדו שלא יהא דבר קודם למכנסים מיהיו על בשרו נפקא. ואי משום חציצה לא צריך למיכתב ומכנסי בד על בשרו רק יש לכתוב ומדו בד ילבש על בשרו כי דבר זה נוהג בכל הבגדים והתו"כ אתי כוותיה דר"ל בזה וס"ל דיש ללמוד כהן הדיוט מכה"ג וכה"ג מכהן הדיוט והתוס' כתבו דבריהם לר' יוחנן דס"ל דתרתי קאי על הא דלא יהא דבר קודם למכנסים. אך כל זה דחוק דנימא דכל הסוגיות והתו"כ אזלא כוותיה דר"ל ולא כר' יוחנן והבן היטיב בכל מש"כ כי נכון הוא בעזר ה'.

או עפר וכו'. כ"ז פשוט בזבחים י"ט א' ועי' באו"ח סי' כ"ז מ"א ס"ק ד' יעו"ש.

הלכה ז

עבודתו כשרה. דהויא איבעיא דלא איפשיטא ודע דהא דשערו יצא מן הבגד לפירש"י דהוא באת"ל דידו לתוך חלוקו לא הוי חציצה אם כן פשיטא דידו לא הוי חציצה דכל את"ל הוא פשיטותא דאיבעיא אמנם רבינו על כרחך לא ס"ל כרש"י ומפרש לה בע"א וכמש"כ מר"ן וע"ע באו"ח סי' צ"א סעיף ד' בשם תה"ד סי' י' יעו"ש היטיב אבל יד אחר וודאי דחוצץ וכמו שנתבאר בזבחים כ"ד א' ועי' יומא נ"ח א' וסוכה ל"ז ב' יעו"ש היטיב

וצע"ק בזה ועי' זבחים ק"י א' תוס' ד"ה מין במינו וכו'.. יעו"ש היטיב. וע"ע ר"ה כ"ז ב' יעו"ש.

הלכה ח

שלא במקום וכו'. אבל במקום בגדים אפילו נימא אחת חוצצת יעו"ש היטיב בזבחים י"ט א' ובעירובין ק"ג ב' ועי' ירושלמי בעירובין שם.

בפני עצמו הרי זה וכו'. וכדר' יהודה בריה דר' חייא התם משום דרבא ס"ל כוותיה בשני הלשונות ועיי"ש בש"ס דמקשה לר' יוחנן דשרי נמי בצלצול מאי איריא גמי לשמעינן צלצול קטן מילתא אגב אורחיה קמ"ל דגמי מסי יעו"ש וכתב שם התוס' וז"ל תימה הא איצטריך לאשמעינן גמי משום אבל לא במדינה דטעמא דשחיקת סממנים לא שייך בצלצול דהא לא מסי וי"ל דמ"מ הו"ל לאשמעינן צלצול דהוי חדוש גדול יותר דלא הוי ייתור בגדים מאשמעינן איסור של גמי במדינה ומשני דקמ"ל דגמי מסי משום לשון חכמים מרפא עכ"ל בזבחים שם וע"ע בתוס' עירובין ד"ה לאשמעינן וכו' יעו"ש היטיב. ולפענ"ד נראה ליישב באופן אחר והוא כל זמן דאכתי לא ידע הש"ס מהך סברא דגמי מהו היה ס"ד דאסור במדינה גזירה אטו להוציא דם וכמש"כ שם תוס' ד"ה כורך וכו' ולפי"ז אין חילוק בין צלצול לגמי אמנם כי חדית הש"ס סברא זו דגמי מסי הא דאסור במדינה משום הך טעמא הוא אף דזה אליבא דר' יוחנן דווקא ואנן לא פסקינן כוותיה בהא דשרי בצלצול מ"מ בזה לא מצינו מי שפליג עליו בזה דגמי מסי והבן ועוד י"ל דלר"י הטעם משום דמסי אמנם לר' יהודה בריה דר' חייא הטעם כמש"כ התוס' משום דמוציא דם וק"ל ועי' שבת קל"ד ב' יעו"ש.

הלכה ט

גמי בשבת וכו'. עירובין ק"ג ב' וזבחים י"ט א' יעו"ש.

והוא שלא וכו'. כתב הראב"ד וז"ל א"א דבריו סותרים זה את זה הלא אמר שלא במקום בגדים פחות משלש אינו חוצץ בין היד לכלי וכ"ה בעירובין ובזבחים עכ"ל וכבר השיב היטיב מרן ע"ז יעו"ש דשיטת רבינו כשיטת רש"י שם (ועי' רדב"ז ח"ה סי' צ"ט).

הלכה י

אורים ותומים וכו'. עי' פ"א מהל' בית הבחירה ה"א ד"ה ואף אורים ותומים.

וכל כהן וכו'. יומא ע"ג ב'.

הלכה יא

והשואל מאחריו וכו'. שם ורבינו מפרש דלא כפירש"י ועי' במרן.

כמי שמתפלל וכו'. שם ביומא ועי' ספרי פרשת פינחס פיסקא קמ"א ועי' מש"כ בחי' לברכות בפ"ה ל"א ב' יעו"ש.
שבולטות וכו'. פסק כר' יוחנן ועיי"ש בירושלמי ביומא שם דלא נזכר שם הא דמצטרפים רק יש שם מ"ד דס"ל הקול היה שומע יעו"ש היטיב.
עלה וכו'. ובש"ס איתא וז"ל והנשאל אומר כה אמר ה' עלה והצלח ר' יהודה אומר א"צ לומר כה אמר ה' אלא עלה והצלח ופסק כר' יהודה.

הלכה יב

על שני וכו'. עיי"ש ביומא שם א' ובירושלמי שם.
או למלך או לבי"ד וכו'. במשנה שם ע"א ב' איתא אלא למלך ולאב בי"ד אמנם שם ע"ג ב' בש"ס איתא וכל העדה זו סנהדרין וי"ל דמתניתין אורחא דמילתא נקט דמסתמא לא הי' כולן שואלין אלא אחד היה שואל על פי כולם ומסתמא היה נבחר האב"ד אבל ה"ה כל מי שהיו הבי"ד בוחרין בו שיהיה הוא השואל. ופשוט.
זה הוא משוח וכו'. במשנה שם איתא ולאב בי"ד ולמי שהציבור צריך בו ומשוח מלחמה לא נזכר שם ובש"ס שם איתא וכל בני ישראל אתו זה משוח מלחמה וס"ל לרבינו דהאי משוח מלחמה לאו דווקא אלא כל מי שהציבור צריך בו ומשוח מלחמה בכלל.
ועיין לעיל הלכה י"א במל"מ שתמה למה לא הביא רבינו דין דמשוח מלחמה נשאל בשמונה בגדים יעו"ש ואני תמה ולא אבין לשון הש"ס שנקט משוח מלחמה נשאל בהן והו"ל לומר משוח מלחמה שואל בהן וצ"ע ואולי רבינו מפרש לה דה"ק באותן בגדים שכה"ג עובד בהן באותן בגדים נשאל למשוח מלחמה כשהמשוח מלחמה שואל באורים ותומים וקמ"ל אגב אורחין דמשוח מלחמה שואל באו"ת ומשום דבמשנה לא תני משוח מלחמה בהדיא קמ"ל איהו. ודוחק ועי' ברש"י שם שכתב וז"ל משוח מלחמה נשאל כשיוצא למלחמה ונשאל באו"ת שהמלך נשאל לו בהן עכ"ל והאי שהמלך נשאל לו בהן אין לו ביאור (אמנם לפי מש"כ יש להגיה שכצ"ל וה"ה שהמלך נשאל לו וכו' והבן) וצ"ע וה' יאיר עיני במאור תורתו.

הלכה יג

בני הנביאים וכו'. ועיין בשמואל א' כ"ב בתרגום יונתן שם וכן שם פרק ב' וברש"י שם לא משמע כן אך ברד"ק וברלב"ג שם כתבו כדברי רבינו יעו"ש היטיב ודו"ק.